

**STROKOVNI SVET SDS
ODBOR ZA FINANCE****CILJI, OPIS STANJA IN PREDLOGI UKREPOV NA PODROČJU
TRGA DELA, SOCIALNE VARNOSTI, POKOJNIN,
INVALIDOV, DRUŽINE IN MLADIH****TRG DELA****1. CILJI**

1. Povečati zaposlenost mladih in starejših
2. Zmanjšati brezposelnost
3. Uskladiti ponudbo in povpraševanje na trgu dela
4. Zmanjšati stroške dela

2. STANJE NA TRGU DELA

Slovenija ima po podatkih SURS 2.065.879 prebivalcev. Od tega je 928.797 aktivnih in znotraj tega 833.608 delovno aktivnih. Po skoraj desetletju stalnega naraščanja brezposelnosti, ki je vrh doseglo leta 2013, je stanje danes bistveno boljše, vendar pa smo še vedno precej oddaljeni od naravne stopnje brezposelnosti, ki znaša približno 4 %. Marca 2017 je bilo na ZRSZ registriranih 95.189 brezposelnih oseb. Zaskrbljujoče pri tem je, da delež dolgotrajno brezposelnih narašča, še posebej starejših. Stopnja dolgotrajne brezposelnosti se je v zadnjih osmih letih skoraj potrojila.

Za dolgoročni razvoj in stabilnost socialne države je ključnega pomena, vključno z vsemi socialnimi blagajnami, zaposlenost. Struktura zaposlenih kaže, da se je v primerjavi s stanjem pred krizo izrazito zmanjšala zaposlenost v zasebnem sektorju, tako pri pravnih osebah, še posebej pa pri samostojnih podjetnikih. Povečalo se je število zaposlenih v javnem sektorju in število zasebnikov, kar pa ne kaže na večji podjetniški potencial, ampak na večjo pojavnost prekernega zaposlovanja.

Tabela: Zaposleni, primerjava 2008, 2017.

ZAPOSLENI		Število	
		December 2008	Januar 2017
Zaposleni pri pravnih osebah (1+2)		718.060	687.098
	1. Zaposleni v javnem sektorju	155.935	173.016
	2. Zaposleni v zasebnem sektorju	562.125	514.082
Zaposleni pri zasebnikih		72.171	48.715
Zasebniki		56.836	69.469

Vir: lastni preračuni.

Za slovenski trg dela je značilen zelo pozen vstop na trg dela in zgoden izstop. Pri stopnji aktivnosti starejših je Slovenija med vsemi državami članicami EU na zadnjem mestu, pri stopnji delovne aktivnosti starejših pa je za njo le še Grčija. Podpovprečna stopnja delovne aktivnosti mladih je posledica njihove zelo visoke vključenosti v terciarno izobraževanje, ki pa kasneje, ob pomanjkanju ustreznih delovnih izkušenj, zavira prehod iz izobraževanja v zaposlitev.

Posebej v zadnjem času se na trgu dela kaže izrazito neskladje med ponudbo in povpraševanjem. V času krize se izobraževalni sistem ni prilagodil bodočim potrebam trga dela. Pogosto se dogaja, da delodajalci ne najdejo ljudi, ki bi imeli primerno izobrazbo ali usposobljenost, medtem ko med brezposelnimi ostajajo osebe, ki so usposobljene za poklice po katerih na trgu dela ni povpraševanja.

K odpravi anomalij na trgu dela naj bi prispevala tudi Aktivna politika zaposlovanja (APZ). V obdobju 2016-2017 je bilo za APZ namenjenih kar 183 milijonov evrov. Kljub temu je razvidno, da APZ ne dosega načrtanih rezultatov, saj ne uspela rešiti ključne težave, to je dolgotrajna brezposelnost.

Posebej vprašljiva je učinkovitost izvajanja t.i. sheme Jamstvo za mlade. Slovenija je za izvajanje te sheme dobila dobrih 9 mio EUR, kar je najmanj od vseh držav članic EU. Pristojno ministrstvo je vsa sredstva usmerilo v zgolj en program in sicer Prvi izziv, pri čemer se kot največji problem izpostavlja vprašanje trajnosti zaposlitev. V Sloveniji je le ta problematična, saj Zakon o trgu dela onemogoča korektno poročanje zaradi varovanja osebnih podatkov. Prve evalvacije Evropskega Računskega sodišča kažejo, da so rezultati izvajanja sheme ne dosegajo načrtanih ciljev, prav tako pa je vprašljiva stroškovna učinkovitost.

V okviru možnosti koriščenja evropskih sredstev obstajajo tudi številni drugi skladi iz katerih bi bilo možno dobiti sredstva za zaposlovanje in lajšanje posledic brezposelnosti. Med

drugim iz Evropskega globalizacijskega sklada, ki je namenjen ravno temu. Žal Slovenija teh sredstev ni izkoristila, saj (razen v primeru Mure) zanje sploh ni zaposlila.

Rigidna delovnoppravna zakonodaja in visoki stroški dela odvrtaajo delodajalce od zaposlovanja za nedoločen čas. To ima na dolgi rok vea škodljivih posledic. V evropskem prostoru je zrelo spoznanje, da bodo v prihodnosti prevladale atipične oz. drugačne oblike zaposlovanja. Vseživljenjsko izobraževanje bo postalo stalnica. Pomembno pri tem je, da zaposleni kljub različnim vrstam pogodbenega razmerja ohranijo enako socialno varnost in za svoje delo dobijo pošteno plačilo.

Slovenija ima v primerjavi z drugimi državami izrazito visoke stroške dela. Kljub temu se to ne odraža v neto plaah, ki so še vedno nizke. To kaže, da je obdavčitev (upoštevajoa davke in prispevke) previsoka, kar se odraža v slabšem konkurenem položaju slovenskih podjetij.

Da je temu tako, kaže tudi naain privabljanje tujih vlagateljev, saj brez znatnih subvencij države za novo zaposlovanje, podjetja niso pripravljena odpreti svoje podružnice v Sloveniji, medtem ko slovenska podjetja selijo svoje sedeže v tujino. S tem se povzroaa tako gospodarska škoda, kot škoda na podroaju zaposlovanja.

3. UKREPI ZA DOSEGANJE CILJEV

1. Sprememba delovnoppravne zakonodaje v smeri zagotavljanja enakih pravic zaposlenih v različnih oblikah delovnega razmerja.
2. Zmanjšanje stroškov dela (omejitev prispevkov za določene skupine).
3. Sprememba APZ z večjim poudarkom na subvencioniranju zaposlovanja ranljivih skupin (mladi, starejši) ter preglednejšim nadzorom učinkovitosti po konanju programov.
4. Sprememba APZ z večjim poudarkom na reševanju problema dolgotrajno brezposelnih.
5. Sprememba sistema izobraževanja z namenom doseganja večje usklajenosti med ponudbo in povpraševanjem na trgu dela. (Štipendiranje deficitarnih poklicev, omejitve vpisa).
6. Spodbujanje vseživljenjskega učenja in mentorskih shem.

SOCIALNO VARSTVO

1. CILJI

1. Zmanjšati stopnjo tveganja revščine
2. Oblikovati pregleden in pravičen sistem socialne zaščite
3. Povečati učinkovitost izvajanja socialnovarstvenih storitev

2. STANJE NA PODROČJU SOCIALNEGA VARSTVA

Osnovna naloga države na področju socialnega varstva je omogočiti socialno varnost in socialno vključenost ter ustvariti pogoje, v katerih posamezniki lahko ustvarjalno sodelujejo in uresničujejo svoje razvojne potenciale. Za uresničevanje teh nalog država v sodelovanju z lokalnimi skupnostmi vzpostavi mrežo izvajalcev socialnovarstvenih storitev, oblikuje programe in zagotovi sredstva.

Podlaga za razvoj socialnega varstva je Resolucija o nacionalnem programu socialnega varstva, za katero pa Inštitut za socialno varstvo ugotavlja, da se ne uresničuje. V resoluciji je med drugimi zadano, kot eden izmed treh ciljev, tudi zmanjšanje revščine. Stopnja tveganja revščine je eden izmed osnovnih pokazateljev stanja v državi. V letu 2015 (1) je znašala 14,3 %. Pod pragom tveganja revščine je živelo 287.000 ljudi.² Stopnja tveganja socialne izključenosti je znašala 19,2 %. Tveganju socialne izključenosti je bilo izpostavljenih približno 385.000 oseb.

---

¹ Zadnji znani podatek je iz julija 2016.

² Prag tveganja revščine za enočlansko gospodinjstvo je znašal 617 evrov na odraslo osebo na mesec, za dvočlansko gospodinjstvo brez otrok 925 evrov na mesec in za štiričlansko družino, sestavljeno iz dveh odraslih in dveh otrok, mlajših od 14 let 1295 evrov na mesec.

Tabela: Izdatki za socialno zaščito po področjih v Sloveniji in EU v % BDP.

PODROČJA	EU	Slovenija
Bolezen in zdravstvena nega	8,4	7,9
Družina in otroci	2,2	2,1
Brezposelnost	1,5	0,7
Starost	11,5	9,9
Invalidnost	2,1	1,6
Nastanitev	0,6	0
Druge oblike socialne izključenosti	0,4	0,6
Smrt hranitelja	1,6	1,6
Stroški (administrativni, upravni in drugi)	1,1	0,5
Skupaj izdatki	29,5	24,9

Vir: Eurostat; podatki so za leto 2012, novejši niso na voljo.

Izdatki za socialno zaščito pomembno zmanjšujejo stopnjo tveganja revščine, omogočajo večjo socialno vključenost in izboljšujejo kakovost življenja. Slovenija za transfere posameznikom in gospodinjstvom³ letno nameni skoraj 1,2 milijarde evrov. V ta znesek niso vključene tekoče in dodatne obveznosti za pokojnine. Zaradi razpršenosti in pomanjkljivosti podatkov ni mogoče natančno ugotoviti, koliko sredstev država nameni za posamezno vrsto socialnih transferov.

Število prejemnikov denarne socialne pomoči se je v zadnjih letih izrazito povečalo. Programi socialne aktivacije niso zaživel. Povsem zgrešeni so bili nekateri ukrepi, ki so namenjeni kategorijam ljudi z najvišjim tveganjem revščine, kot npr. odpis dolgov.

Prej omenjena resolucija predvideva tudi izboljšanje dostopnosti socialnih storitev ter povečanje števila uporabnikov skupnostnih oblik socialnega varstva na račun zmanjšanja števila uporabnikov institucionalnih oblik. Tudi ta cilj ni dosežen, saj niso vzpostavljeni osnovni temelji. Za to je potrebna reorganizacija socialne mreže, predvsem centrov za socialno delo in odločitev o načinu zagotavljanja dolgotrajne oskrbe. V tem trenutku poteka prisilna reorganizacija centrov za socialno delo, brez ustreznih strokovnih podlag in ob nasprotovanju zainteresirane javnosti.

Pri uresničevanju poslanstva vzdrževanja socialne države pristojno ministrstvo MDDSZ⁴ sodeluje s številnimi zunanjimi deležniki, ki izvajajo različne programe. V letu 2015, za

³ *Transferi nezaposlenim, družinski prejemki in starševska nadomestila, transferi za zagotavljanje socialne varnosti, transferi vojnim invalidom, veteranom in žrtvam vojnega nasilja, štipendije, drugo.*

⁴ *Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve.*

katerega so na voljo zadnji podatki, je bilo sofinanciranih 169 programov socialnega varstva⁵.

Pristojno ministrstvo želi v sklopu reorganizacije CSD predstaviti tudi poenostavitev sistema pridobivanja socialnih transferov, ki zajema informativni izračun. Glede na to, da se podatki črpajo iz več kot 40.-ih baz, poleg tega pa se neprestano spreminjajo, bo zelo težko zagotoviti pravilno delovanje sistema. Prav tako ta način ne bo prinesel večje preglednosti. Za sprejemanje pravih ukrepov in politike mora imeti država na voljo prave podatke, prav tako se mora posameznik zavedati, da uživa sadove socialne države. Zato mora biti vzpostavljen sistem, kjer bo jasno razvidno in pregledno koliko sredstev v denarju ali v naravi prejme posameznik ali družina od države, neposredno ali posredno od lokalnih skupnosti in drugih subjektov.

3. UKREPI ZA DOSEGANJE CILJEV

1. Reorganizacija institucij socialnega varstva s poudarkom na administrativni razbremenitvi.
2. Analiza učinkovitosti DSP in drugih prejemkov z vidika socialne aktivacije prebivalstva in prilagoditev.
3. Preverjanje socialnovarstvenih programov in učinkovitosti njihovega izvajanja z namenom večje podpore tistim, ki dosegajo dobre rezultate.
4. Ponastavitev sistema dodeljevanja socialnih transferov.
5. Vzpostavitev večje preglednosti dodeljenih socialnih transferov.

---

⁵ vir: Inštitut za socialno varstvo RS.

INVALIDI

1. CILJI

1. Večja dostopnost
2. Več možnosti zaposlovanja
3. Zagotavljanje socialnega varstva in socialne vključenosti
4. Ozaveščanje javnosti

2.1. STANJE NA PODROČJU INVALIDSKEGA SISTEMA

Slovenija ima v primerjavi z drugimi državami razmeroma dobro urejeno področje invalidov. Med prvimi državami na svetu je ratificirala tudi konvencijo o pravicah invalidov. Sprejeta je ustrezna zakonodaja, med drugim Zakon o izenačevanju možnosti invalidov (ZIMI), ki predstavlja temeljno podlago za enakopravno življenje invalidov v družbi. Na podlagi ZIMI je bil sprejet Akcijski program za invalide za obdobje 2014 – 2021, ki vsebuje tudi najpomembnejše cilje. S poročili enkrat letno spremljajo uresničevanje posameznih ciljev.

Težava, ki je bila najbolj izpostavljena je dostopnost, ki še vedno ni v celoti zagotovljena. Problematici so dostopi do kulturnih ustanov ter zagotavljanje dostopa do posebne opreme za invalide in druge uporabnike s posebnimi potrebami. Prav tako ni zagotovljena dostopnost do volišč in pa dostopnost do elektronskih medijev. Na področju visokošolskega izobraževanja so v zadnjih letih študentom s posebnimi potrebami omogočili ustrezne prilagoditve študijskega procesa in študijskega okolja.

Na področju visokošolskega izobraževanja so v zadnjih letih študentom s posebnimi potrebami omogočili ustrezne prilagoditve študijskega procesa in študijskega okolja.

Na področje dela in zaposlovanja so bile izvedene številne aktivnosti, predvsem na področje zaposlitvene rehabilitacije in socialne vključenosti. ZRSZ opozarja na premajhno število rehabilitacijskih svetovalcev, predolge čakalne dobe za vključitev v storitve zaposlitvene rehabilitacije in potrebo po širitvi mreže delodajalcev, ki bi omogočali usposabljanje brezposelnih invalidov.

Na področju finančno-socialne varnosti v letu 2015 NSIOS izpostavlja problem tveganja revščina, ki postaja vse bolj razširjena tudi med invalidi. Finančno-socialna varnost, ki jo zagotavlja država ali lokalna skupnost, je še vedno neenakopravno zagotovljena osebam, ki so vključene v institucije, v primerjavi z osebami, ki živijo v družini ali samostojno.

Na področju športa in prostega časa se je v letu 2015 statusno izenačevanje športnikov invalidov z drugimi športniki kazalo na področju kategorizacije športnikov, zaposlovanja, štipendij in finančnih spodbud. Potekale so tudi številne druge aktivnosti, ki so spodbujale športno udejstvovanje invalidov.

2.2. KVOTNI SISTEM

Za spodbujanje zaposlovanja invalidov ima Slovenija vzpostavljen tudi kvotni sistem. Delodajalci so, glede na postavljena merila dolžni zaposliti invalidno osebo, v kolikor pa je ne zaposlijo so dolžni plačati ustrezno nadomestilo. Zaradi neažurnosti institucije, ki spremlja delovanje kvotnega sistema (Sklad štipendije, razvoj kadrov, preživnine in invalide) ni mogoče oceniti učinkovitosti sistema. Iz razpoložljivih podatkov pa izhaja, da je prispevek delodajalcev večji od potrebnih sredstev.

Eno izmed področij, kjer bi bilo potrebno narediti natančno analizo in spremeniti obstoječ sistem je delovanje invalidskih podjetij. Iz informacij, ki se pojavljajo v javnosti izhaja, da obstaja velika verjetnost, da številna invalidska podjetja zlorabljajo subvencije in ugodnosti, ki jih nudi država za zaposlovanje invalidov.

3. UKREPI ZA DOSEGANJE CILJEV

1. Pregled in načrt odprave arhitekturnih ovir za invalide.
2. Večji nadzor in preprečevanje zlorab pri delovanju invalidskih podjetij.
3. Proučitev možnosti za zmanjšanje obveznosti delodajalcev v kvotnem sistemu.
4. Analiza položaja delovnih invalidov in sprejem ukrepov za izboljšanja njihovega položaja.
5. Upoštevanje brezposelnih invalidov pri vodenju skupne evidence brezposelnih in povečanje učinkovitosti programov, ki so namenjeni prilagajanju delovnih mest invalidom in iskanje novih zaposlitvenih možnosti.

POKOJNINSKI SISTEM IN DOLGOTRAJNA OSKRBA

2. CILJI

1. Zagotoviti dostojne pokojnine
2. Zagotoviti stabilen in vzdržen pokojninski sistem
3. Zagotoviti učinkovit sistem dolgotrajne oskrbe

2.1. STANJE NA PODROČJU POKOJNINSKEGA SISTEMA

Sedanji pokojninski sistem s težavo zagotavlja pokojnine čedalje večjemu številu upravičencev. Slovenija ima z vidika staranja prebivalstva enega izmed najbolj neugodnih trendov v celotni EU zato lahko pričakujemo, da se bo potreba po spremembah v naslednjih letih le še povečala. Pokojninski sistem, ki je uspešno deloval v časih, ko je bilo razmerje med zaposlenimi in upokojenci 1:7 v prid zaposlenim, v spremenjenih razmerah, ko znaša razmerje le še 1:1,37 ne zmore več učinkovito delovati. Konec leta 2016 je bilo v Sloveniji 615.151 upokojencev, od tega 437.728 starostnih, Povprečna mesečna neto starostna pokojnina je znašala 612,64 evra (609,50 evra v letu 2015) Razmerje med povprečno neto starostno pokojnino in povprečno neto plačo se je v letu 2016 znižalo na 59,5 odstotka (lani 60,2 odstotka).

Pokojninska reforma, ki je začela učinkovati v začetku leta 2013, je za slabo desetletje podaljšala vzdržnost sistema, vendar bo treba pokojninski sistem v najkrajšem času ponovno prilagoditi novo nastalim razmeram.

Tabela: Število upokojencev po letih.

ŠTEVILO UŽIVALCEV POKOJNIN IZ OBVEZNEGA ZAVAROVANJA, DECEMBER 2007-2016							
LETO	STAROSTNI	INVALIDSKI	DRUŽINSKI IN VDOVSKI SKUPAJ			DELNI	SKUPAJ
			SKUPAJ	DRUŽINSKI	VDOVSKI		
1	2	3	4=5+6	5	6	7	8 = 2+3+4+7
2007	337.355	93.999	91.559	64.179	27.380	184	523.097
2008	348.054	92.954	91.624	61.261	30.363	226	532.858
2009	361.011	91.568	92.194	58.445	33.749	246	545.019
2010	376.374	90.641	92.927	55.893	37.034	291	560.233
2011	392.876	89.954	93.536	53.232	40.304	364	576.730
2012	411.290	89.016	95.825	52.643	43.182	433	596.564
2013	422.503	88.006	95.603	51.926	43.677	547	606.659
2014	429.509	86.699	94.229	46.359	47.870	738	611.175
2015	434.498	85.057	93.162	43.562	49.600	841	613.558
2016	437.728	83.364	92.026	40.797	51.229	2.033	615.151

vir: ZPIZ.

2.2. STANJE NA PODROČJU DOLGOTRAJNE OSKRBE

Splošno sprejeto je, da uporabniki dolgotrajne oskrbe dajejo prednost oskrbi na domu ali v bivalnem okolju pred institucionalno oskrbo. Vse države članice EU imajo urejen sistem dolgotrajne oskrbe, vendar se po vsebini in načinu financiranja med seboj razlikujejo. Obstajajo številne dobre prakse, ki bi jih lahko prenesli v slovenski sistem.

Pri dolgotrajni oskrbi gre za mešanico storitev, katerih bistvena značilnost je, da pomagajo različnim skupinam ljudi, predvsem pa starejšim, opravljati osnovne življenjske potrebe v njihovem domačem okolju.

Slovenija kot edina članica EU tega področja nima sistemsko urejenega, na kar je tudi vsako leto znova opozorjena. Nezmožnost politične odločitve o tem pomembnem področju, povzroča veliko socialno škodo vsem pomoči potrebnim. Dejstvo je, da bo za financiranje dolgotrajne oskrbe potrebno zagotoviti dodatna finančna sredstva.

2.3. DEMOGRAFSKI SKLAD

Za zagotavljanje finančne vzdržnosti pokojninskega sistema, sedanji sistem financiranja, ki temelji na plačevanju prispevkov delovno aktivnih, ne bo zadostoval. Ljudje bodo morali tudi sami skrbeti za svojo varnost v starosti. Prvi pogoj za to je, da imajo prihodke, ki takšno varčevanje sploh omogočajo. V Sloveniji je relativno malo zavarovanj za starost. Nesprejemljivo je, da več poudarka namenjamo zavarovanju avtomobilov in nepremičnin, kot zavarovanju za lastno prihodnost.

Ustanovitev demografskega sklada je bila predvidena že veljavnim zakonov iz leta 2012, vendar nobena od vlad, ki so v zadnjih letih vodile Slovenijo ni bila sposobna izvesti preoblikovanja KAD v demografski sklad. Demografski sklad ni edina, je pa ena izmed dopolnilnih rešitev za vzdrževanje stabilnosti pokojninskega sistema.

3. UKREPI ZA DOSEGANJE CILJEV

1. Takojšnje nadaljevanje javnih razprav in socialnega dialoga o prihodnosti pokojninskega sistema na podlagi Bele knjige o pokojninski reformi.
2. Sprememba veljavnega zakona v smeri izenačevanja višine prispevkov od posameznih prejemkov.
3. Sprememba veljavnega zakona v smeri večje preglednosti in prenos pravic, ki nimajo narave pokojnine v posebne zakone.
4. Sprememba veljavnega zakona tako, da omogoča tudi osebam, ki so že prejemniki pokojnin, da še naprej delajo pod pogojem, da od prejemkov plačujejo ustrezne davke in prispevke.
5. Preoblikovanje KAD v demografski sklad.
6. Sistemska ureditev dolgotrajne oskrbe s sprejemom zakona in podzakonskih predpisov.

DRUŽINA

1. CILJI

1. Spodbujati ustvarjanje družin in rojstvo otrok
2. Spodbujati odločanje za zakonsko zvezo
3. Doseči ravnovesje med poklicnim in družinskim življenjem

2. STANJE NA PODROČJU DRUŽINE

Družina je temeljna celica vsake družbe, saj je njen prvotni namen osnovanje družine. Prav zato je pomembno, da mlade spodbudimo k snovanju zakonske zveze in osnovanju družine. S primernimi ukrepi je potrebno doseči izboljšanje kakovosti življenja družin; izboljšati pogoje za oblikovanje, varnost družine ter njen razvoj.

V preteklih nekaj letih, se je povečalo število družin zakoncev brez otrok. Povišala se je tudi povprečna starost matere ob rojstvu prvega otroka. Po podatkih SURS je bila povprečna starost matere ob rojstvu prvega otroka 29,3 let, kar je več kot 4 leta več kot leta 1995. Očetje so v povprečju skoraj tri leta starejši od mater svojih otrok.

Eden izmed glavnih razlogov za trenutno stanje družin so spremenjene gospodarske in družbene razmere, med katerimi še posebej izpostavljamo skrb za ekonomsko preživetje in spremembe na področju zaposlenosti moških in žensk. Zaradi demografskih sprememb in izzivov, ki jih prinaša staranje prebivalstva, je vitalnega pomena, da s posebnimi ukrepi spodbujamo odločanje za zakonsko zvezo, ustvarjanje družin in rojstvo otrok.

Tabela 1: Tipi družin v Sloveniji.

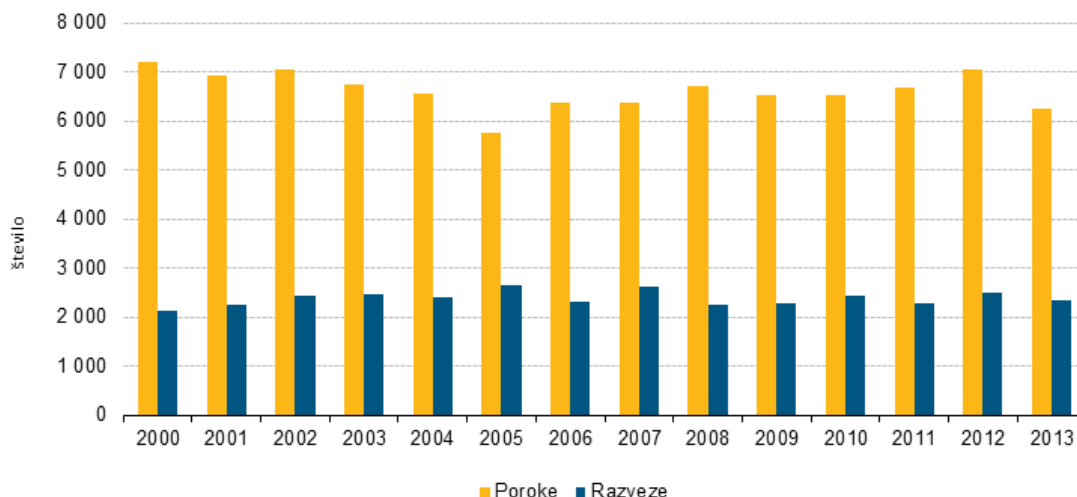
	Družine	Brez otrok	1 otrok	2 otroka	3 otroci	4 otroci	5 otrok	6+ otrok
Družine - skupaj	576177	146884	235113	156627	30959	4989	1134	471
Zakonski par brez otrok	131245	131245	/	/	/	/	/	/
Zakonski par z otroki	224290	/	104211	93583	21629	3697	834	336
Mati z otroki	116295	/	80481	30501	4496	631	146	40
Oče z otroki	26844	/	19791	6112	792	112	27	10
Zunajzakonska partnerja brez otrok	15575	15575	/	/	/	/	/	/
Zunajzakonska partnerja z otroki	61847	/	30616	26428	4042	549	127	85
Istospolna partnerska skupnost brez otrok	64	64	/	/	/	/	/	/
Istospolna partnerska skupnost z otroki	17	/	14	3	0	0	0	0
Družine v Sloveniji, glede na število otrok								
Vir: SURS								

Število rojstev v Sloveniji od osamosvojitve sicer niha, v lanskem letu je bilo zabeleženih 19.798 rojstev, kar je sicer nekaj manj kot leta 2015, a še vedno več, kot, na primer, pred desetimi leti. V zadnjih desetih letih je bilo najbolj rodno leto 2011, ko se je v Sloveniji rodilo 21.538 otrok.

Slovenske družine imajo povprečno 1,16 otroka, če upoštevamo le družine z otroki (tri od štirih družin), pa 1,56 otroka. Največ, kar 53% družin, so družine z enim otrokom, družin z dvema otrokoma je 36%. Izjemno redke so velike družine, družin z 8 ali več otroki je v Sloveniji le 78. V Sloveniji bi bilo zato s posebnimi spodbujevalnimi politikami potrebno povečati odstotek družin, ki se odloči za drugega otroka.

V letu 2015 je bila prvič izpeljan tudi popis družin istospolnih partnerjev. Teh je bilo 81, od tega 64 brez otrok in 17 z otroki.

Tabela: Zakonske zveze in razveze.

Število sklenitev zakonskih zvez se je v zadnjih desetih letih povečalo, vendar pa je ta številka še vedno občutno nižja, če primerjavo razširimo na zadnjih 60 let. Največ zakonskih zvez je bilo, na primer, sklenjenih v letu 1972, ko se je poročilo kar 15.792 partnerjev.

Pomembno je, da odločanje za zakonsko zvezo spodbujamo in ohranjamo njen osnovni namen - to je osnivanje družine. Ob pojavnosti atipičnih oblik zaposlovanja in razmeroma visokemu deležu brezposelnosti, je usklajevanje med poklicnim in družinskim življenjem mnogokrat težavno. Prav zato moramo zagotoviti in spodbujati različne oblike fleksibilnosti na delovnem mestu.

Slovenska demokratska stranka se je zavezala, da bo skrb za družino in spodbujanje družinskega življenja postavila visoko na prioriteto lestvico. Ukrepi na drugih področjih bodo zato vedno preverjeni z vidika vpliva na družino. V okviru danih zmožnosti vplivanja države na družinsko življenje bomo naredili vse, da bo družina ostala osrednja celica našega bivanja.

3. UKREPI ZA DOSEGANJE CILJEV

1. Zagotoviti finančne spodbude oziroma dodatek k plači v primeru sklenitve zakonske zveze in novorojenega otroka.
2. Zagotoviti davčne olajšave za mlade družine v primeru nakupa prve nepremičnine.

3. Zagotoviti finančno pomoč kot obliko socialne preventive pri enostarševskih družinah.
4. Zagotoviti dostopnost nege otrok in povečati število pediatrov.
5. Povečati število ustanov s koncesijo, ki ponujajo varstvo otrok.
6. Zagotavljati dostopnost medicinske pomoči za reševanje težav pri ustvarjanju družine.
7. Povečati fleksibilne oblike zaposlovanja za lažje usklajevanje poklicnega in družinskega življenja.

MLADI

1. CILJI

1. Zagotoviti finančne spodbude za mlade, da v Sloveniji prepoznajo možnost razvoja
2. Preprečiti beg možganov
3. Reforma izobraževalnega sistema
4. Harmonizacija izobraževalnega sistema za študente, ki so študirali v tujini
5. Povečati zaposlenost mladih

2. STANJE MED MLADIMI

Število mladih v Sloveniji upada, po podatkih raziskave Urada za mladino, je bilo samo med letoma 2000 in 2010 je kar 11% manj mladih, pričakuje pa se, da se bo ta številka še podvojila. Zato se moramo zavzemati za to, da mladi v Sloveniji prepoznajo možnost razvoja svojega potenciala in z ustreznimi ukrepi preprečimo beg možganov. Mladi se za odhod v tujino odločijo zato, ker v Sloveniji ne najdejo primerne zaposlitve (ali sploh nobene), pa tudi zato, ker jim Slovenija ne ponuja več možnosti za nadaljnji razvoj.

Mladi pogosto s svojo situacijo niso zadovoljni, menijo da se njihov glas ne upošteva v odločitvah, ki so sprejete. Poleg aktivnega vzpodbujanja mladih, da se odločijo za družino, pa moramo poskrbeti tudi za lažji prehod v samostojno in finančno neodvisno življenje.

Mladi v Sloveniji se tekom svojega prehoda v odraslost, oziroma tako imenovanega procesa individualizacije, soočijo s številnimi problemi. Prehodi na trg dela so vedno bolj dolgotrajni in nepredvidljivi, tudi sam trg dela postaja vedno bolj fleksibilen, zaposlitve so vedno bolj atipične. Da bi ugodili novim oblikam zaposlovanja, ki postajajo realnost tako v Evropi, kot

tudi v Sloveniji moramo sprejeti številne ukrepe, ki bodo celostno reševale brezizhoden položaj mladih - gospodarski razcvet, reforma šolstva, dostopnost kreditov ipd.

Šolski sistem v Sloveniji mladih ne pripravi na situacijo, s katero se morajo soočiti po zaključku, saj delodajalci od mladih zahtevajo vedno več izkušenj in praktičnega znanja. Slovenski šolski sistem je premalo zasnovan na pridobivanju praktičnih izkušenj. Dober primer prakse je zagotovo Avstrija, kjer je usposabljanje in pridobivanje veščin tesno povezano z izobraževalnim sistemom.

Ogromno je tudi mladih, ki se odločijo študirati v tujini, vendar se zaradi zapletenih birokratskih postopkov priznavanja kompetenc v Sloveniji, ne vrnejo.

Povečan je tudi odstotek mladih, ki stanuje doma, saj zaradi dragih stanovanj, nezmožnostjo pridobitve kredita, nakup stanovanja postaja skorajda nedosegljiv. To ovira tako proces individualizacije kakor tudi ustvarjanja družine.

3. UKREPI ZA DOSEGANJE CILJEV

1. Prestrukturiranje slovenskega šolskega sistema in uvedba dualnega sistema izobraževanja z namenom lažjega prehoda na trg dela.
2. Uvedba vavčerskega sistema kot pravičen in spodbuden način sodelovanja v izobraževalnem procesu.
3. Omejitev vpisa na fakultetah po katerih ni povpraševanja, dodatne štipendije za smeri po katerih je povpraševanje na trgu dela.
4. Natančen pregled aktivnih politik zaposlovanja za mlade in opustitev tistih programov, ki ne prinašajo rezultatov.
5. Enkratna subvencija ob nakupu prve nepremičnine z namenom spodbujanja prehoda od doma in ustvarjanja samostojnega življenja.
6. Priznavanje znanja pridobljenega v tujini.
7. Subvencija mladim pri opravljanju vozniškega dovoljenja.
8. Uvedba Ministrstva za mlade in šport.

**STROKOVNI SVET SDS
ODBOR ZA FINANCE**

**ZA DAVČNO RAZBREMENITEV DRUŽIN, KMETOV IN
PODJETNIKOV**

UVOD

Slovenija v zadnjem obdobju beleži gospodarsko rast in zmanjšanje brezposelnosti. Vendar pa gospodarska rast in sama konkurenčnost Slovenije zaostaja za našimi pomembnimi konkurenti (višegrajskimi državami in EU Baltskimi državami), zaostanka za državami evro območja pa ne zmanjšujemo oziroma se celo še pogloblja. Razlog za to je, da so razlogi za gospodarsko rast predvsem eksterne narave - rast povpraševanja v naših gospodarskih partnericah kar znatno krepi izvoz; izjemno nizke obrestne mere (politika ECB) in s tem rast naložb ter gospodarsko okrevanje v evro območju. Gospodarska rast in zmanjšanje brezposelnosti bi lahko bila bistveno višja, v kolikor bi bili sprejeti ustrezni reformni ukrepi. Vendar v mandatu sedanje vlade ni bilo sprejetih nobenih reformnih ukrepov, tudi tistih ne na katerih potrebnost opozarjajo gospodarska združenja (zniževanje obremenitve dela, manj birokracije, ...).

V mandatu sedanje vlade se sredstva državnega proračuna vse več uporabljajo za tekoče potrebe in izdatke države (plače, tekoči transferji, ...) in vse manj za nove investicije, ki so gonilo rasti in gospodarskega razvoja. Poleg tega smo v mandatu te vlade soočeni z neustrezno trošarinsko politiko, neučinkovitim črpanjem evropskih sredstev, pomanjkanjem državnih investicij, skromnim povečanjem državnih prihodkov iz naslova uvedbe davčnih blagajn in pasivnosti pri upravljanju z državnim dolgom, kjer se v zadostni meri ne izkoristijo zgodovinsko nizke obrestne mere na svetovnih finančnih trgih. To se odraža v povečevanju strukturnega primanjkljaja. Strukturni primanjkljaj je pomemben zato, ker je od njegove višine odvisna zmožnost odziva države na obdobja gospodarskega upada oziroma krize. Evropska komisija v zimski gospodarski napovedi napoveduje, da se bo strukturni fiskalni položaj Slovenije

precej poslabšal. Slovenija je postala »strukturni bolnik Evrope«. Tako naj bi se strukturni primanjkljaj v obdobju 2016-2018 zvišal z 1,9% na 2,6%. Tudi Fiskalni svet opozarja, da ni konkretnih ukrepov in zadostnega npora vlade za zmanjšanje strukturnega primanjkljaja. Vendar pa sedanja vlada ta opozorila ne upošteva oziroma jih ignorira, kar izhaja tudi iz njenega stališča do ocene Fiskalnega sveta Republike Slovenije – Ocene vzdržnosti in skladnosti javnofinančne politike s fiskalnimi pravili, ki ga je podala pri obravnavi Odloka o okviru za pripravo proračunov sektorja država za obdobje od 2018 do 2020.

Zvišujejo se tudi davčne obremenitve državljanov in gospodarskih družb. Uzakonjene so bile stalne višje stopnje DDV. Zvišal se je davek na finančne in zavarovalne storitve. Odpravil se je ukrep postopnega znižanja stopnje davka od dohodkov pravnih oseb, namesto tega pa je bilo sprejeto celo zvišanje tega davka za 2 odstotni točki. Odpravljena je bila tudi valorizacija dohodninskih olajšav.

Zaradi zvišanja davkov in gospodarske rasti se zvišujejo javnofinančni prihodki. V letu 2016 je bilo za 300 milijonov EUR več davčnih prihodkov kot leta 2015, v prvi polovici leta 2017 pa 498 milijonov EUR več kot v prvi polovici leta 2016. Če se bodo gospodarska gibanja nadaljevala bo v letu 2017 1 milijardo več davčnih prihodkov kot leta 2016. Podrobneje pa kažejo posamezni davčni prilivi naslednja gibanja v prvi polovici leta 2017:

- dohodnina: 83 milijonov EUR več kot v istem obdobju lani;
- davek od dohodkov pravnih oseb: 81 milijonov EUR več kot v istem obdobju lani;
- davek na dodano vrednost: 59 milijonov EUR več kot v istem obdobju lani;
- prispevki za socialno varnost: 167 milijonov EUR več kot v istem obdobju lani;
- trošarine: 73 milijonov EUR več kot v istem obdobju lani.

Taki podatki dajejo dovolj javno-finančnega manevrskega prostora, da se izvedejo predlagane davčno-finančne spremembe.

Ob ugodnih gospodarskih razmerah poudarjamo:

- da je indeks rasti BDP znatno pod primerljivimi državami - Češka, Poljska in Slovaška;
- da je primanjkljaj države merjeno na prebivalca v zgornji polovici držav OECD;
- da imamo neuskladen izobraževalni sistem glede na potrebe na trgu dela;
- da imamo visok delež dolgotrajno brezposelnih (več kot eno leto) glede na skupno brezposelnost (višji od povprečja OECD in EU28);
- da je stopnja zaposlenosti starejših delavcev (starih od 55 do 64 let) na repu držav OECD, kar kaže na tveganje revščine starejših in neprilagojenost na izzive staranja prebivalstva;
- da je zaznana nizka raven produktivnosti (pod povprečjem držav OECD).

UKREPI:

1. DRUŽINSKA DOHODNINA: možnost upoštevanje dohodkov obeh staršev pri dohodninski odmeri

Skupna dohodninska napoved zakoncev pomeni, da zakonca vložita eno napoved z vsemi dohodki skupaj, ki sta jih dosegla v preteklem obdobju in potem na podlagi teh dohodkov uveljavljata olajšave, ki jima pripadajo. Takšen način obdavčevanja je možen v številnih državah, na primer v Nemčiji in ZDA.

Rešitev skupne dohodninske napovedi je smiselna zaradi:

- doseganja bolj pravične davčne obravnave gospodinjstev, ki imajo enak skupni dohodek, če je ta med oba zavezanca neenakomerno razporejen. Za primer - če imata oba člana gospodinjstva skupno npr. 3.000 EUR bruto mesečne plače, je trenutno skupni znesek plačane dohodnine različen v primeru: (i) če imata oba po 1.500 EUR bruto plače; ali (ii) da eden prejema minimalno bruto plačo v višini 800 EUR, drugi pa 2.200 EUR.

- tega, ker država na drugi strani npr. pri različnih oblikah pomoči (npr. subvencija vrtca in otroški dodatek) prav tako upošteva skupni dohodek gospodinjstva in ne zgolj individualnega dohodka vlagatelja. Torej gre samo za poenotenje kriterijev iste države, ki bi na ta način upoštevala iste kriterije na obeh straneh, tako pri davkih kot pri socialnih in drugih prejemkih. Pomemben prihranek bi bil torej tudi na strani državnih institucij, ki izračunavajo osnove za socialne transferje, saj v primeru pravnomočne skupne dohodninske odločbe ni potrebno na novo izračunavati osnove za socialne transferje.
- na ta način bi država promovirala zakonsko skupnost kot osnovo družinsko celico, ki jo mladi v vedno večjem trendu opuščajo, tudi zaradi izkoriščanja sistema socialnih transferjev (pogosto se dogaja, da partnerja z otroki, ki sicer dejansko živita skupaj, prijavljata različne naslove bivanja, zato da se znižajo stroški plačevanja vrtcev – mati ali oče samohranilec, uradno živeč na drugem naslovu in uveljavljanja drugih socialnih transferjev).
- zmanjšanja števila izdanih odločb in zmanjšanja bremena administracije na strani zavezancev, ki se npr. trenutno morajo posebej odločati o tem, kdo uveljavlja posebne olajšave za vzdrževane družinske člane (otroke).
- zmanjšanja števila ugovorov s strani posameznih zavezancev v primerih, ko zakonca tehtata, kdo bi uveljavljal vzdrževane člane. Po podatkih Finančne uprave je velika večina ugovorov na informativni izračun dohodnine vloženih na račun uveljavljanja vzdrževanih družinskih članov (v letu 2015 se je skoraj 70% vseh ugovorov nanašalo na spreminjanje uveljavljanja VDČ), kar podaljšuje postopke za odmero dohodnine, podaljšuje roke za doplačilo/vračilo razlike dohodnine po obračunu in po nepotrebem povečuje administrativne postopke Finančne uprave.

Uradna statistika beleži tudi vedno manj sklenjenih zakonskih zvez. Če jih je bilo leta 1995 še 8.245, jih je bilo v letu 2016 samo še 6.667. Zaradi navedenih prednosti bomo spodbudili vlaganje dohodninskih napovedi članov družine. V kolikor se bi zakonca odločila vložiti skupno družinsko dohodninsko napoved, jim bo na voljo posebna olajšava.

Nemčija, ki ima urejen sistem dohodnine omogoča dohodninsko napoved zakoncev. Če v Nemčiji dohodki presegajo 8.652 evrov za samske, ali 17.304 evrov za zakonce, ki se jim dohodnina odmerja skupaj, se davčna stopnja viša linearno, od 14% do 42%, do višine 53.666 evra za samske, ali 105.764 evrov za zakonce, ki se jim dohodnina odmerja skupaj. Če obdavčljivi dohodki presegajo 254.447 evro za samske, ali 508.894 evra za zakonce, ki se jim dohodnina odmerja skupaj, znaša davčna stopnja za te dohodke 45%. Tudi ameriška zvezna davčna zakonodaja pozna možnosti oddajanja dohodninske napovedi za samske, poročene, poročene, ki vlagajo napovedi individualno in za glave gospodinjstva.

Finančni učinek predlagane spremembe je relativno majhen, saj pride do finančnih razlik le v primeru, ko so obdavčljivi dohodki obeh zakoncev zelo neenakomerni (eden visok, drug zelo nizek), poleg tega se prihrani pri zmanjšanju socialnih transferjev.

2. ZVIŠANJE INVESTICIJSKE OLAJŠAVE IN NJENA ŠIRITEV NA VSA OSNOVNA SREDSTVA PRI DAVKU OD DOHODKOV PRAVNIH OSEB IN DOHODNINI (samostojni podjetniki)

Zvišanje investicijske olajšave in njena širitev na vsa osnovna sredstva, tudi na nepremičnine. Spremembe pri investicijski olajšavi bi veljale tudi za samostojne podjetnike posameznike. S tem bomo izboljšali pogoje gospodarjenja in spodbudili podjetja, da investirajo, kar je ključnega pomena, da ostane podjetje konkurenčno, prav tako pa je to pot k povečanju zaposlovanja.

3. ZNIŽANJE DOHODNINSKE OBREMENITVE S Poudarkom NA RAZBREMENITVI VISOKO KVALIFICIRANEGA KADRA

Predlagamo zvišanje neto mesečnih plač delavcev z znižanjem stopenj v vseh dohodninskih razredih za 2 odstotni točki.

Primerjave kažejo, da visoko produktivni delavec v Sloveniji dobi izplačano manjšo neto plačo kot primerljiv delavec v Avstriji. Po veljavni zakonodaji do višine 70 odstotkov povprečne plače (trenutno je to slabih 1100 evrov) zanj ni treba plačati dohodnine (se pa od bruto zneska v celoti obračunajo prispevki). Zato predlagamo dvig limita za 13. plačo iz 70% povprečne plače na dvakratnik povprečne plače.

4. RAZBREMENITEV KMETOV - OLAJŠAVA PRI KATASTRSKEM DOHODKU

Skladno z novim Zakonom o ugotavljanju katastrskega dohodka so se v zemljiškem katastru s 1. januarjem 2017 kmetijskim in gozdnim zemljiščem začeli pripisovati nove zneske KD. Ker se bo večini kmetov KD zvišal, se bodo v treh letih nove izračune KD postopno uvedli. Leta 2017 bodo pri obdavčitvi upoštevali le 40 odstotkov izračunanega KD, leta 2018 55 odstotkov KD, leta 2019 75 odstotkov KD, potem pa celoten KD po novem izračunu. Skupno bo v letu 2020 katastrski dohodek, zajet v obdavčitev z dohodnino, višji od sedanjega za nekaj manj kot 35 mio. evrov, kar pomeni več kot enkrat višji (vir: obrazložitev zakona s strani Vlade). Poleg tega je zaradi spremenjenih svetovnih vremenskih razmer (suša, žled, toča, veter...) potrebno upoštevati, da je dejanski dohodek slovenskih kmetov nizek in pod udarom naravnih katastrof.

Predlagamo, da se pri obdavčitvi upošteva le 40 odstotkov izračunanega KD.

Dodatni ukrep: dvig praga od katerega se šteje gospodinjstvo kot kmečko gospodinjstvo in je zavezanec za plačilo dohodnine iz naslova KD na 500 EUR (sedaj 200 EUR). To dodatno razbremeni vse tiste, ki dejansko ne živijo od kmetijstva, hkrati pa administrativno lajša delo Finančne uprave.

Predlagana razbremenitev bo vplivala tudi na dostopnost kmetov do socialnih transferjev, ker ne bodo tako hitro presegli praga do katerega so upravičeni do socialnih transferjev.

5. ZNIŽANJE SEDANJIH STOPENJ DDV IN UVEDBA DODATNO ZNIŽANE STOPNJE DDV

- Uvedba dodatne tretje močno znižane stopnje, predvsem za storitve vezane na razbremenitev stroškov v družini.
- Določitev stopnje DDV na predkrizno raven (iz 22% na 20% in iz 9,5% na 8,5%)

6. »DAVČNE POČITNICE« ZA NOVA PODJETJA OZIROMA SAMOSTOJNE PODJETNIKE

Predlog gre v smeri spodbujanja domačega podjetništva in novih tujih neposrednih investicij. Dejstvo je, da nova investicija v prvih nekaj letih ni dobičkonosna, zato tudi finančni učinki niso obsežni.

Predlagamo možnost, da se podjetnik odloči za davčne počitnice na dobiček za prva 3 leta. Davčne počitnice bi znašale prvo leto 100%, drugo leto 75% in tretje leto 50%, ob pogoju zaposlitve najmanj ene osebe.

7. ZVIŠANJE PRAGA ZA VKLJUČITEV V SISTEM PAVŠALNE OBDAVČITVE

Zvišanje prihodkovnega praga za vključitev v sistem pavšalne obdavčitve iz 100.000 na 150.000 evrov za zavezance pri katerih je bila obvezno pokojninsko in invalidsko zavarovana vsaj ena oseba za polni delovni čas neprekinjeno najmanj 5 mesecev. Predlagamo tudi, da se prispevki, ki jih popoldanski

samostojni podjetniki vplačajo v pokojninsko blagajno všteto v osnovo za izračun pokojnine.

8. UKINITEV DAVČNIH BLAGAJN

Davčne blagajne podjetnikom in kmetom povzročajo visoke finančne stroške in nesorazmerne administrativne obremenitve. Uresničila so se opozorila, ki so bila dana ob sprejemanju Zakona o davčnem potrjevanju računov, da bodo davčne blagajne povzročile zapiranje poslovne dejavnosti zavezancev, selitev teh dejavnosti v tujino in da davčne blagajne ne bodo imele finančnih učinkov na državni proračun, kot jih je obljubljala vlada. Zavezanci, ki so zaprli poslovno dejavnost, so sedaj socialno breme države, namesto da bi, tako kot pred uveljavitvijo davčnih blagajn, polnili državni proračun z davki in prispevki. Marsikateri zavezanec, ki je zaradi davčnih blagajn prenehal z poslovno dejavnostjo, pa se je preselil v sfero sive ekonomije oziroma dela na črno. Namesto zmanjšanja obsega sive ekonomije in davčnih utaj ter goljufij, kar je bila obljuba vlade ob uvedbi davčnih blagajn, se je naštetu zaradi uvedbe davčnih blagajn še povečalo. Od uvedbe davčnih blagajn ima v Sloveniji korist le plačana birokracija.

9. REŠEVANJE STANOVANJSKEGA PROBLEMA ZA DRUŽINE Z BREZOBRESTNIM KREDITOM IN ODPISOM DELA GLAVNICE KREDITA OB ROJSTVU VSAKEGA NOVOROJENCA

Ukrep iz področja financ s katerimi bi spodbujali rojstva otrok, pri čemer ne bi šlo za socialno politiko temveč za politiko rojstev oziroma demografsko politiko, kar pomeni, da bi bili ukrepov v enaki meri deležni vsi ne glede na socialni položaj - mladim družinam omogočiti brezobresten kredit za ureditev stanovanjskega vprašanja pri čemer se glavnica kredita zmanjša za 20 % ob rojstvu vsakega novorojenega.

10. ZMANJŠANJE IN UČINKOVITEJŠE UPRAVLJANJE JAVNEGA DOLGA S CILJEM ZMANJŠANJA OBRESTI NA DRŽAVNI DOLG

Dosežene nižje obrestne mere implicirajo znatno nižje obrestne izdatke proračuna za izdan dolg v prihodnjih proračunskih letih. V letu 2017 bodo obrestni izdatki znašali okrog milijardo evrov, nujno je še bolj korenito znižati javni dolg sedaj, ko nam gospodarska rast to dopušča.

11. NOVA STRATEGIJA UPRAVLJANJA DRŽAVNEGA PREMOŽENJA

Sedanje upravljanje državnega premoženja bistveno odstopa od določil Odloka o strategiji upravljanja kapitalskih naložb države (Strategija) oziroma se ta celo krši. Upravljanje državnega premoženja odstopa tudi od načel korporativnega upravljanja. Posebno poglavje upravljanja državnega premoženja je kadrovska politika, kjer prevladujejo parcialni osebni interesi in se na najpomembnejše funkcije poslovnih organov družb v neposredni ali posredni državni lasti imenujejo osebe s sporno poslovno preteklostjo ali pa so te osebe brez ustreznih izkušenj in brez ustreznih strokovnih znanj.

Strategija upravljanja državnega premoženja je neustrezna in nepopolna, ker onemogoča razvoj. Z razpršenim lastništvom, ki ga Strategija predvideva ne moremo pričakovati, da bodo podjetja v postopku privatizacije dobila strateške partnerje oziroma lastnike, ki bi zagotovili njihov nadaljnji razvoj, nove trge, nova znanja in nova delovna mesta. Tudi pri podjetjih, ki naj bi ostala v državni lasti oziroma pri podjetjih, ki so opredeljena kot strateška Strategija ne odgovarja na ključna vprašanja kot so, kakšna bo rast in razvoj teh podjetij, kakšen bo dobiček in dividende, število zaposlenih, morebitne prevzemne tarče in podobno.

Pripravili bomo novo Strategijo upravljanja državnega premoženja, institucije, ki se ukvarjajo z upravljanjem državnega premoženja (SDH, DUTB in DSU) pa bomo združili.

12. POSPEŠITI IN POVEČATI UČINKOVITOST ČRPANJA EU SREDSTEV

Finančna perspektiva 2014-2020 nudi preko 3 milijarde kohezijskih sredstev, ki jih velja čim prej porabiti za zagon in prestrukturiranje gospodarstva, za krepitev njegove inovacijske aktivnosti, tehnološke zahtevnosti ter prepoznavnosti. Predpogoj za to pa je pospešiti in povečati učinkovitost črpanja EU sredstev s ciljem, da ta sredstva postanejo generator investicij, tehnološkega razvoja, inovativnosti ter razvoja turizma.

13. TRANSFORMACIJA OSEBNEGA DOPOLNILNEGA DELA NA VSE DEJAVNOSTI IN BREZ ADMINISTRACIJE TER OPUSTITEV OMEJITEV PRI OPRAVLJANJU DELA UPOKOJENCEV

Predlagamo, da lahko osebno dopolnilno delo opravlja vsaka oseba brez omejitve dejavnosti, samo s prijavo svoje davčne številke v sistem eDavkov na FURS. Znesek bi bil na letni ravni omejen. Na ta način se spodbuja vse državljane, da lahko poleg redne zaposlitve še kaj dodatno zaslužijo ali uresničijo začetne podjetniške ideje.

Predlagamo tudi odpravo omejitev upokojencem pri opravljanju začasnega in občasnega dela.

14. UČINKOVITEJŠE DELOVANJE REGULATORJEV FINANČNEGA TRGA

Zagotovili bomo učinkovitejše delovanje regulatorjev finančnega trga. Primer regulatorja, ki nujno potrebuje ukrepe za učinkovitejše delovanje je Urad RS za

preprečevanje pranja denarja in financiranja terorizma, ki v primeru suma pranja denarja Farrokh v Novi ljubljanski banki ni opravil naloženih nalog, ravnal je površno, neprofesionalno, ni upošteval opozoril, ki so prihajala iz tujine, hkrati pa je svojo nalogo nadzorne institucije opravljal izrazito pasivno.

15. PRIJAZNEJŠE IN UČINKOVITEJŠE DAVČNO ADMINISTRIRANJE TER KAZNI ZA PREKRŠKE, KI BODO SORAZMERNE STORJENEMU DEJANJU

Zagotovili bomo prijazno, učinkovito, strokovno in sodobno davčno administriranje, ki bo zavezancem omogočila enostavno in gospodarno izpolnjevanje njihovih obveznosti. Kjer bo to možno in smiselno bomo postopke avtomatizirali. Davčna uprava ne bo več represiven organ, pač pa bo postala odprta in strokovna organizacija, katere delovanje bo pregledno. Z zavezanci bo predvsem sodelovala in jim pomagala pri razumevanju njihovih pravic in obveznosti.

Institut davčne tajnosti bomo uredili tako, da ta ne bo več ščitil davčnih utajevalcev in da bo preventivno pripomogel k preprečevanju davčnih utaj, razkrivanju neplačnikov ter povečanju plačilne discipline.

Predpisane globe so večinoma v nesorazmerju z storjenimi prekrški. Primeri takih zakonov so Zakon o gozdovih (prevoznice), Zakon o cestnih prevozi in Zakon o davčnem potrjevanju računov. Zato predlagamo uvedbo takih kazni oziroma prekrškov, ki bodo sorazmerne storjenemu dejanju in uvedbo kaznovalne politike, pri kateri se bo kršitelja pri prvem storjenem prekršku samo opozorilo.

**STROKOVNI SVET SDS
ODBOR ZA GOSPODARSKI RAZVOJ IN TEHNOLOGIJO**

**SLOVENIJA IMA ZNATNO VEČJE POTENCIALE ZA
GOSPODARSKO RAST IN NOVA DELOVNA MESTA**

Slovenija beleži v zadnjem obdobju gospodarsko okrevanje, stopnja brezposelnosti se niža, indeksi konkurenčnosti so boljši. Kljub na videz spodbudnim trendom gospodarska rast zaostaja za našimi pomembnimi konkurenti (višegrajskimi državami), zaostanka za državami evro območja praktično ne zmanjšujemo. Gospodarsko okrevanje ni podkrepljeno z dvigom produktivnosti, kar znatno slabša na videz ugodno sliko. Število zaposlenih v zasebnem sektorju je bistveno nižje kot je bilo v obdobju pred krizo. Močno so upadle tudi investicije države. Sredstva državnega proračuna se torej vse več uporabljajo za tekoče potrebe in izdatke države (plače, tekoči transferji, ...) in vse manj za nove investicije, ki so gonilo rasti in gospodarskega razvoja. Dejavniki, ki vplivajo na gospodarsko rast so predvsem eksterne narave (rast povpraševanja v naših gospodarskih partnericah (Nemčija), kar znatno krepi izvoz; izjemno nizke obrestne mere (politika ECB) in s tem zmerna rast naložb in okrevanje v evro območju), nekaj pa je tudi notranjih. Med notranje dejavnike sodi zlasti delna sanacija bančnega sektorja, ki se je zgodila pred nastopom Cerarjeve vlade in stabilizacija javnih financ, ki pa ni posledica ukrepov te vlade, pri čemer je sedanja vlada žal le delno nadaljevala razmeroma restriktivno politiko javnofinančnih izdatkov. Praktično so zanemarljivi učinki (neznatnih) ukrepov sedanje vlade na razmeroma ugodne gospodarske trende. Realno gledano je zato neutemeljeno in ne primerno pripisovanje lastnih zaslug sedanje vlade na trenutno stanje v gospodarstvu.

V mandatu sedanje vlade ni zaznati reformnih ukrepov, na potrebnost katerih opozarjajo mednarodne institucije in gospodarska združenja (zniževanje obremenitve dela, manj birokracije, ...). Zlasti so upadle investicije, še posebej nujne naložbe države v infrastrukturo (2TDK, obnova cestnega omrežja,

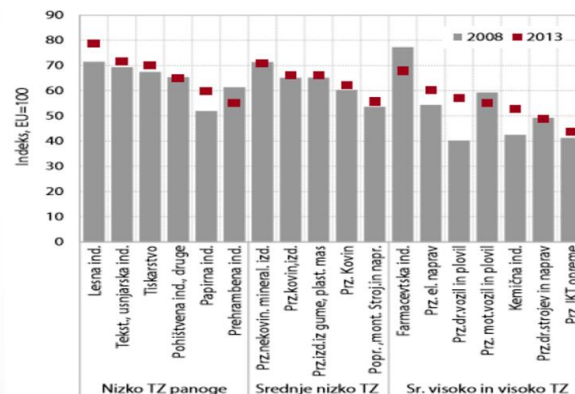
energetika, ...). Posledično je v krizi pomembna gospodarska panoga, to je gradbeništvo. Črpanje evropskih sredstev je katastrofalno. Operativni program in strategija pametne specializacije, ki predstavljata vsebinski okvir za črpanje sredstev, sta se rojevali prepočasi, vsebinsko pa sta prirejena določenim vplivnim skupinam in ne bosta prispevali k dosegu želenih ciljev (dvig dodane vrednosti, višja produktivnost, tehnološki razvoj, inovativno gospodarstvo, ...).

Slovenija ima torej znatno večje potenciale za gospodarsko rast in nova delovna mesta glede na doseženo. V kolikor bi bile ugodne mednarodne razmere podkrepljene tudi z domačimi (vladnimi) ukrepi in reformami bi razvojni zaostanek za evro območjem hitreje zmanjševali.

Šest skrb zbujujočih dejstev

1. Dejstvo – nizka produktivnost

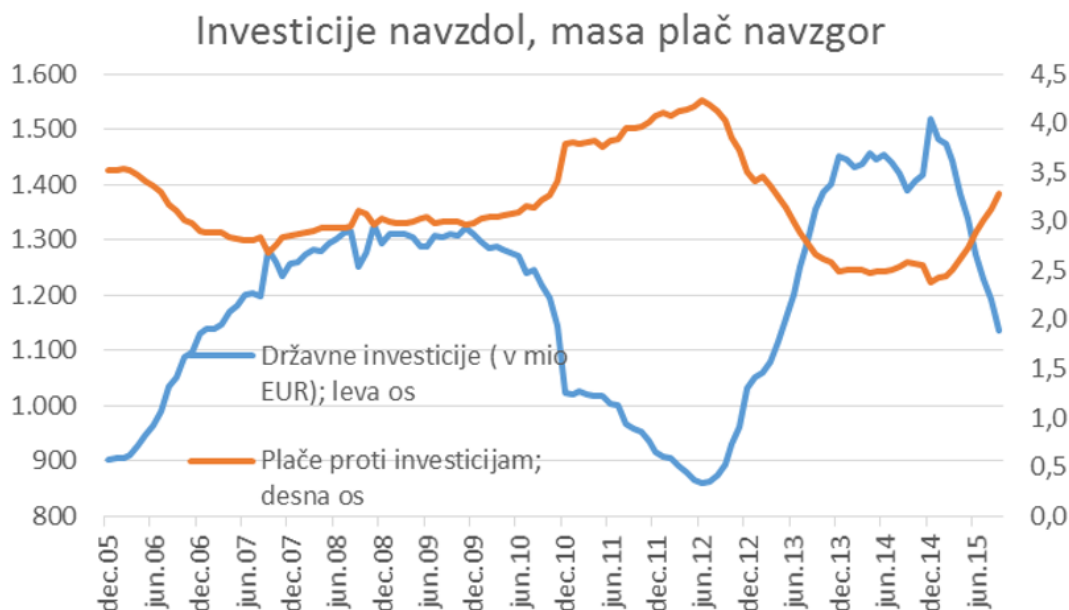
Produktivnost slovenskega gospodarstva v mednarodni primerjavi ostaja nizka. Raven produktivnosti (izražena v standardih kupne moči) je pred krizo dosegala 83 % povprečja EU, dohitevanje povprečne evropske ravni pa se je že nekaj let pred krizo ustavilo. V letih 2009 in 2010 se je ob manj ugodnem gibanju bruto domačega proizvoda zaostanek Slovenije za EU povečal še za 4 o. t. in na zelo podobni ravni vztrajal tudi naslednja tri leta. Občutneje se je zmanjšal šele leta 2014, vendar produktivnost v primerjavi z EU ostaja nizka (82 % povprečja EU).

Vir: Eurostat portal page – National Accounts, 2016; preračuni UMAR.
Opomba: TZ – tehnološka zahtevnost.

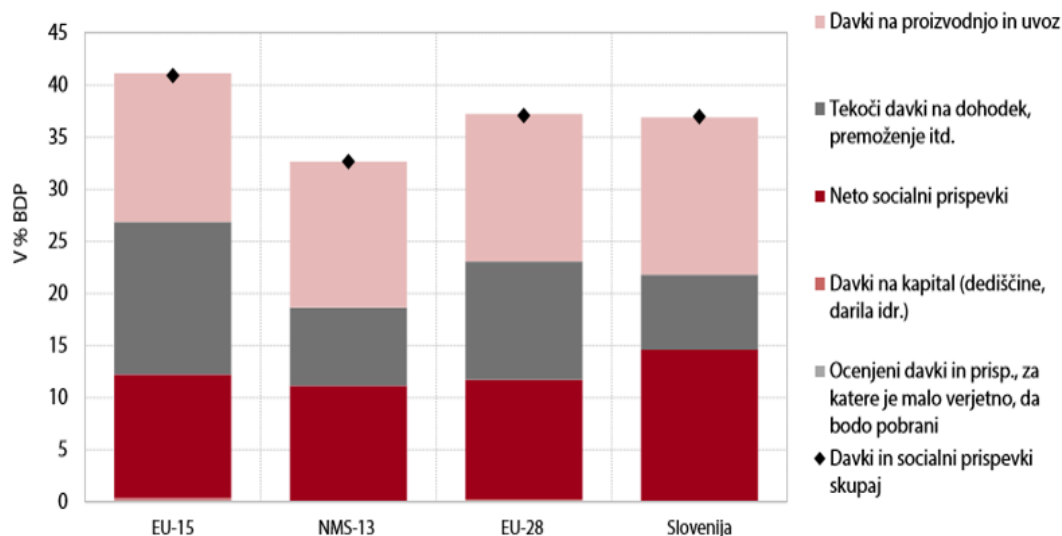
2. Dejstvo – previsoka javna poraba in premalo investicij

Padanje obsega državnih investicij glede na maso plač v javnem sektorju je izrazita zlasti v zadnjem obdobju.

Vir: Konsolidirana bilanca javnega financiranja, MF

3. Dejstvo – določena previsoka davčna bremena

Vir: Eurostat Portal Page – Economy and Finance – Government Statistics – Main national accounts tax aggregates (po ESR-2010), januar 2016.
Opomba: za EU-28, EU-15 (stare članice EU) in NMS-13 (nove članice EU od leta 2004 ali kasneje) so prikazana netehtana povprečja.

4. Dejstvo – nizka ekonomska svoboda (2015)

► EKONOMSKA SVOBODA SVETA: Slovenija najslabše uvrščena država EU

Na lestvici, ki jo v poročilu Ekonomska svoboda sveta 2015 danes objavlja Visio institut, je Slovenija med 157 državami in ozemlji zasedla 111. mesto, katerega si deli z Kitajsko in Nigerijo. Letošnja uvrstitev Slovenije je za 6 mest slabša od lanskoletne in za kar 50 mest slabša kot leta 2010.

Uredništvo/SZJ Visio Institut

14.09.2015 ob 09:16

Slovenija po ekonomski svobodi izenačena s Kitajsko in Nigerijo

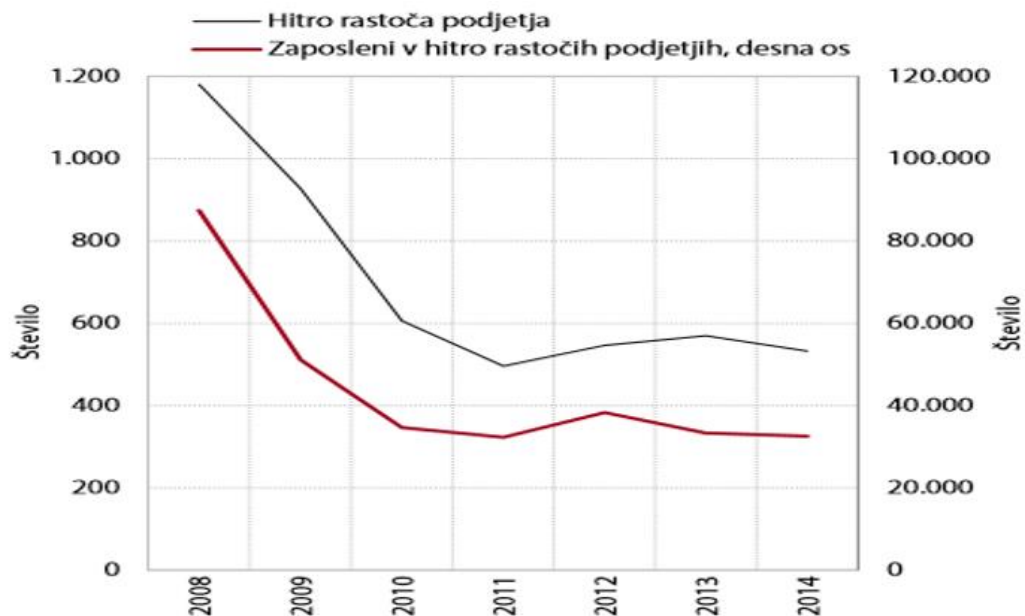
Slovenija je na lestvici ponovno padla in tokrat deli 111. mesto s Kitajsko in Nigerijo. Slovenija je tako v zadnjih petih letih padla za kar 50 mest. S 111. mestom je Slovenija najslabše uvrščena država Evropske unije. V Evropi pa se je slabše uvrstila le še Ukrajina, ki zaseda 124. mesto.

Slovenija je letos prejela oceno 6,44 od 10 možnih točk (ocene so od 1 do 10, kjer višja vrednost pomeni višjo stopnjo ekonomske svobode). Dekompozicija te ocene prikaže, kako se je Slovenija odrezala po posameznih področjih:

- Obseg (para)države: 4,4 (147. mesto)
- Pravni sistem in lastninske pravice: 6,0 (55. mesto)
- Trdnost valute: 8,4 (77. mesto)
- Svoboda mednarodne trgovine: 7,3 (78. mesto)
- Predpisi (regulativa): 6,1 (141. mesto)

"Slovenija se nahaja na točki, ko lepotni popravki niso zadostni za dolgoročno gospodarsko rast in povečanje blaginje državljanov. Na vladi je, da zagriže v nujno potrebne strukturne reforme tako s krčenjem razbohotene, neučinkovite in netransparentne države kot z odpravo administrativnih ovir poslovanja državljanov in gospodarstvenikov ter znižanjem obdavčitve dela in liberalizacijo trga dela," meni mag. Tanja Porčnik, predsednica Visio instituta.

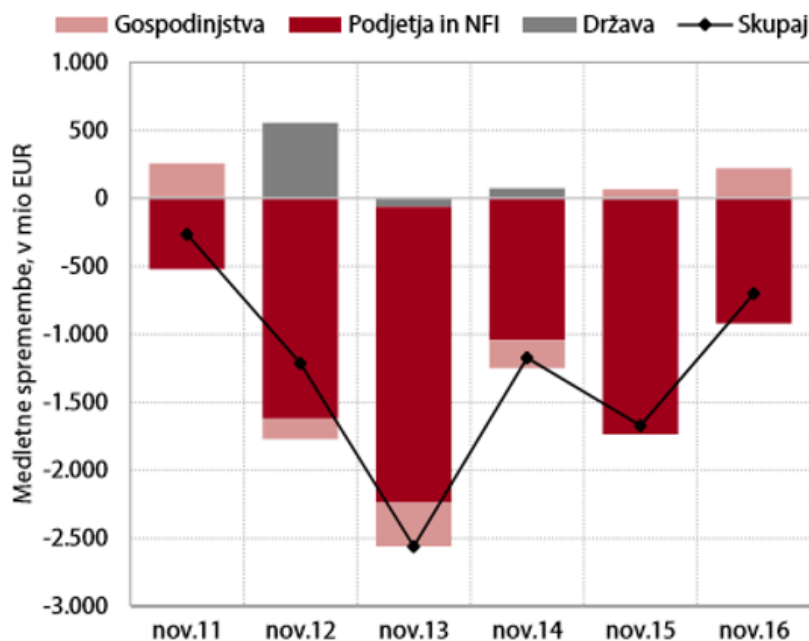
5. Dejstvo – padec deleža hitro rastočih podjetij

Vir: SURS.

Opomba: * Hitro rastoče podjetje je podjetje z več kot 10-odstotno povprečno letno rastjo števila zaposlenih v zadnjem triletnem obdobju, ki ima v prvem letu tega obdobja več kot 10 zaposlenih.

6. Dejstvo – padanje obsega kreditov podjetjem v nebančnem sektorju

Vir: BS, preračuni UMAR.

Opomba: Vpliv prenosa terjatev na DUTB je izločen.

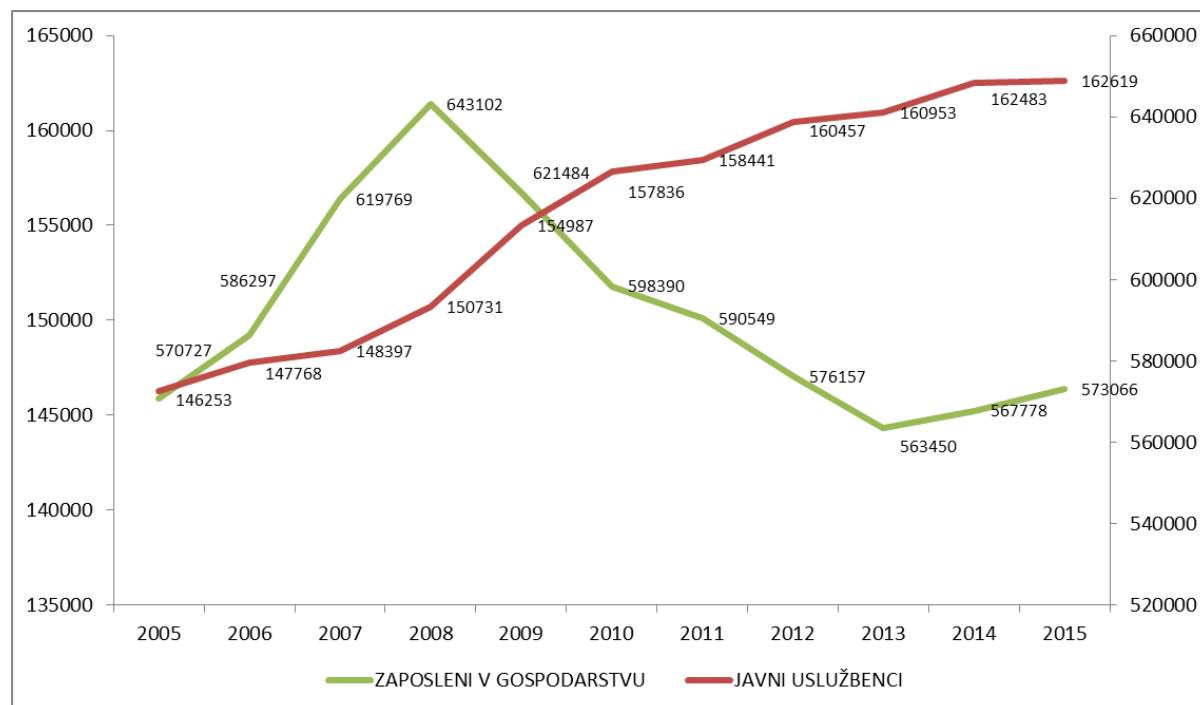
7. Dejstvo – prenizko število delovno aktivnih oseb v zasebnem sektorju

Kljub zaznanemu padcu števila brezposelnih v zadnjih letih, ki jih je mimogrede še vedno več kot 30.000 več kot v obdobju pred krizo, so zaskrbljujoče zlasti številke zaposlenih v zasebnem sektorju. V zasebnem sektorju, sektorju ki ustvarja, imamo glede na leto 2008 zaposlenih okoli 70.000 ljudi manj. Padec števila zaposlenih v zasebnem sektorju je zaznati tako pri gospodarskih družbah, kot pri samostojnih podjetnikih. Številčno sicer imamo nekaj več samostojnih podjetnikov, ki pa niso posledica razvoja podjetništva v Sloveniji, temveč zgolj posledica preteklega subvencioniranja samozaposlitev in posledično prepričevanja določenih delodajalcev, da njihovi zaposleni sicer opravljajo isto delo naprej, vendar samostojno, kot samostojni podjetniki, kar lahko zlahka štejejo med prekarne zaposlitve. V primerljivem obdobju pa ni zaznati sorazmernega padca števila zaposlenih v javnem sektorju, temveč ravno nasprotno, v istem obdobju je delovno aktivnega prebivalstva v javnem sektorju za okoli 12.000 več.

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Javni sektor - sektor država	146253	147768	148397	150731	154987	157836	158441	160457	160953	162483	162619
Zasebni sektor - SKUPAJ	570727	586297	619769	643102	621484	598390	590549	576157	563450	567778	573066

Vir: SURS spletne strani

Graf 4: Delovno aktivno prebivalstvo v javnem in zasebnem sektorju

10 CILJEV NA PODROČJU GOSPODARSKEGA RAZVOJA IN TEHNOLOGIJE

- Mednarodno konkurenčno gospodarstvo oziroma spodbudno poslovno okolje,
- Dvig produktivnosti in dodane vrednosti v gospodarstvu:
  - višje plače v gospodarstvu in
  - nova dobro plačana delovna mesta.
- Več investicij.
- Boljše upravljanje podjetij.
- Dvig podjetniške pobude (več novih rastočih podjetij)
- Izobraževalni sistem po meri gospodarstva.
- Umik države iz gospodarstva.
- Banke kot učinkovit finančni servis gospodarstvu.
- Boljša infrastruktura.
- Sodelovanje med načrtovalci gospodarske politike in gospodarskimi združenji.

KLJUČNI UKREPI ZA RAZBREMENITEV GOSPODARSTVA

- **Davčna razbremenitev:**
  - davčne olajšave za re-investiran dobiček vključno z davčnimi olajšavami za investicije v gospodarske objekte,
  - nižje koncesnine za uporabo vodnih virov,
  - odprava obdavčitve nepremičnin za tiste gospodarske subjekte, ki ustvarjajo dodano vrednost,
  - nižja obremenitev plač (socialna kapica, ...),
  - davčne počitnice za nova podjetja, ...
- **Administrativna razbremenitev:**
  - nadgradnja reforme trga dela za lažje prilagajanje števila zaposlenih obsegu dela in učinkovitemu poslovanju,
  - zmanjšanje števila dovoljenj in soglasij za gradnjo, umeščanje objektov v prostor, okoljevarstvenih dovoljenj in začetek poslovanja,
  - zmanjšati obseg in podvajanje poročanja gospodarskih subjektov,
  - odpraviti nepotrebne predpise, ki pretirano regulirajo gospodarsko dejavnost (HACCAP),
  - poenostavitev postopkov javnega naročanja, ...

Dvig produktivnosti in dodane vrednosti v gospodarstvu za rast in višje plače

- **Spodbude tehnološkim posodobitvam in povezovanju** - najpomembnejše merilo za dodeljevanje spodbud (EU sredstva) bo dvig produktivnosti oziroma dodane vrednosti pri konkretnem podjetju ali skupini, kar omogoča rast, razvoj in višje plače zaposlenih;
- **Spodbujanje razvoja 4. industrijske revolucije** – avtomatizacija, robotizacija in informacijska podpora proizvodnim in poslovnim procesom ter povezovanje različnih inteligentnih računalniško podprtih sistemov poslovnih sistemov pomembno znižuje stroške in krepi

produktivnost, na tem področju je pomembna kompatibilnost z najpomembnejšimi gospodarskimi partnerji (Nemčija, ...);

- **Uvedba socialne kapice** in razbremenitev plač;
- **Spodbujanje sodelovanja in povezovanja** med podjetji, institucijami znanja in gospodarstvom (sprememba kriterijev za financiranje preko ARRS in dodeljevanje EU sredstev, spodbujanje tehnoloških mrež, spodbujanje aplikativnih raziskav, ...);
- **Spodbujanje tujih investicij** z uvajanjem dodatnih ukrepov (npr. možnost dolgoročne brezplačne stavbne pravice na državni zemlji, enotna vstopna točka za tuje investitorje po principu vsega na enem mestu, ...);
- **Spodbujanje internacionalizacije** glede na potrebe gospodarstva, s posebno podporo za mala in srednje velika podjetja za doseg večjega deleža pri izvozu, proaktivno delovanje ekonomske diplomacije, okrepljena promocija slovenskega gospodarstva, usklajeno delovanje vseh podpornih organizacij za internacionalizacijo, izvajanje čezmejne internacionalizacije malega gospodarstva na obmejnih trgih;
- **Spodbujanje digitalizacije gospodarstva** (e-poslovanje, e-računi, ...);
- **Učinkovita pravna zaščita, ...**

Več investicij

- Učinkovitejše in hitrejšo črpanje EU sredstev (sprememba operativnega programa);
- Spodbujanje naložb v infrastrukturo: cestno (razvojne osi, ...), železniško, energetska (HE na srednji Savi, energetska obnova stavb, ...);
- Informacijska infrastruktura - izgradnja širokopasovnih priključkov na območju celotne Slovenije.

Boljše upravljanje podjetij

- **Kadrovska politika:** V državnih podjetjih je ključno, da so na vodilna mesta imenovani strokovni kadri z jasnim in konkretnim načrtom

sanacije oz. razvoja podjetja, ki se kažejo preko zavez v pogodbi o poslovanju. Nadzorni sveti s spremljanjem konkretnih pogodbenih zavez nagrajujejo ali sankcionirajo delo uprav.

- **Dividendna politika** bo naravnana na dolgoročni razvoj podjetja namesto kratkoročnega plenjenja za proračunske potrebe.
- **Poenostavitev in skrajšanje postopkov insolvenčne zakonodaje** z uvedbo večje odgovornosti vpletenih v postopek.

Dvig podjetniške pobude

- V vseh srednjih, višjih in visokih šolah bomo uvedli programe za pridobivanje osnovnega znanja iz področja podjetništva (poslovni načrt, osnove računovodstva, promocija in trženje, financiranje,...);
- Uvedba davčnih počitnic za novonastala podjetja;
- Spodbujati načelo, da je biti podjetnih vrednota;
- Širitev možnosti pavšalne obdavčitve za mala podjetja;
- Finančna in vsebinska podpora (svetovalci) malim podjetjem s potencialom rasti.

Umik države iz gospodarstva

- Izvedli bomo pregledno privatizacijo s ciljem maksimiranja kupnine in nadaljnjim razvojem privatiziranega podjetja;
- Kupnina od privatizacije se namenja zniževanju javnega dolga in Demografskemu skladu; ...

Ukrepi na področju energetike

- Sprejetje in realizacija akcijskega razvojnega načrta za področje energetike (Energetski koncept Slovenije), ki bo temeljil na **novih vlaganjih** v konkurenčne, trajnostne, zanesljive in varne dodatne proizvodne vire (HE na srednji Savi, NEK 2, črpalne HE, ...) ter okrepljene prenosne zmogljivosti. EU se vse bolj usmerja v izrabo OVE pri

proizvodnji električne energije. Novi predlagani zavezujoč skupen cilji pomeni še hitrejšo rast razpršenih virov v energetske bilanci posamezne države članice in istočasno večja vlaganja in izrabo shranjevalnikov električne energije. Slovenija si mora prizadevati, da v največji meri izkoristi svoje naravne danosti in prične pospešeno investirati v shranjevalnike presežkov proizvodnje električne energije (črpalne HE).

- RS mora uravnovežiti razvoj energetskega prenosnega in distribucijskega omrežja za vse svoje regije z namenom izgradnje energetske infrastrukture, ki omogoča konkurenčen gospodarski razvoj vsake regije. **Vse regije v naši državi morajo dobiti primerljivo energetsko infrastrukturo**, ki omogoča domača in tuja vlaganja za normalno delovanje visokotehnoloških industrijskih obratov v posamezni regiji ne glede na način proizvedene električne energije.
- Temelj za konkurenčno, zanesljivo in stroškovno učinkovito dobavo električne energije končnim odjemalcem predstavljajo tri gospodarske javne službe na področju prenosa, distribucije, in organiziranja trga z električno energijo. Racionalizacija delovanja teh javnih služb pomeni manjši pritisk na omrežnino in dajatve, ki predstavljajo že več kot polovico računa za porabljeno električno energijo. Glede na velikost električnega omrežja in števila uporabnikov je potrebno racionalizirati izvajanje javnih služb z zmanjšanjem števila pravnih oseb in izkoristiti sinergijske učinke združevanja splošnih služb pravnih oseb in s tem zmanjševanje stroškov, ki bremenijo gospodinjstva in podjetja (**nižji računi**).
- Po vzpostavitvi hitrih polnilnic na avtocestnem križu v RS so zastala vlaganja v ustrezno polnilno infrastrukturo, ki bi omogočala večji razmah **E-mobilnosti**. Vzpostavili bomo ustrezno partnerstvo v mestnih občinah in nadaljevati z investicijami v mestne energetske infrastrukture, ki bodo omogočale ustrezno E-mobilnost v mestnih občinah – pospešeno uvajanje e-mobilnosti v mestne občine na področju javnega in zasebnega prevoza. Glede na naravo mestnega in primestnega prometa je potrebno zadolžiti gospodarske javne službe, da sredstva namenjena za električno

energetsko infrastrukturo namenijo tudi za izgradnjo osnovne mreže hitrih polnilnic v mestnih občinah.

- Zagotoviti ustrezno energetsko infrastrukturo za nemoteno oskrbo z električno energijo v izrednih razmerah, še posebej za **kritično državno infrastrukturo**.
- Povezava energetske in informacijske infrastrukture z namenom zagotavljanja kvalitetnih informacijskih storitev za vse državljane RS na trgu informacijskih storitev, naj bo tudi na vasi primerljiva storitvam v mestih.
- Poenotenje poročanja in raznih razpisov.

Ukrepi na področju turizma

Leto 2016 je bilo rekordno za slovenski turizem in tudi napovedi so zelo obetavne. Razlogov je več, najpomembnejši je zagotovo ta, da so evropski turisti povečini ostali v Evropi ter da se je zaradi političnih in varnostnih razmer turistični zemljevid v Sredozemlju močno spremenil. Turčija kot ena od vodilnih turističnih velesil je npr. izgubila kar 75% mednarodnega turizma, kar pomeni več kot 20 mio turistov. Ob tem pa je potrebno poudariti, da slovenska Vlada za promocijo turizma namenja cca 11 mio EUR, kar je največ do sedaj. To je zagotovo pozitivno, način porabe pa je po mnenju mnogih nepregleden in sporen. Tako imenovana »zelena shema« in digitalizacija namreč nimata veliko skupnega s pospeševanjem turističnega posla. Posebej pa kaže izpostaviti popolno politizacijo Turistično gostinske zbornice Slovenija, kjer je bila imenovana nova direktorica Klavdije Štalcer, ministrice SMC, ki še nikoli ni delala v turizmu in jo je odnesla afera s ponarejeno diplomom..

Nujne prioritete in ukrepi:

- **Zaključiti procese privatizacije turističnega gospodarstva.** Dosedanja praksa namreč kaže, da so podjetja v državni lasti neučinkovita. Neustrezna lastniška struktura je resnično velik dejavnik slabše konkurenčnosti slovenskega turizma. Posledično tudi malo tujih

investicij, pa se tiste so povsem zgrešene (hrvaški prevzemi portoroških hotelov).

- **Razvoj Lipice:** Zgrešeno vladno politiko na področju turizma v Lipici je vodila v stečaj podjetja Lipica Turizem. Enovito podjetje v državni lasti - kot ga predlaga Vlada RS -ne bo prineslo dobrih rezultatov, s to odločitvijo se vračamo nazaj v leto 2004. Namesto tega bi bilo potrebno po vzoru Postojnske jame na osnovi javnega razpisa izbrati upravljavca turističnih objektov.
- **Posodobiti sistem kategorizacije namestitvenih obratov,** kjer se kljub najavam v treh letih ni bilo narejenega še nič.
- **Dostopnost in razvoj letalskega sektorja.** V primerjavi z Zagrebom, Gradcem in Benetkami je Ljubljana s svojim letališčem precej zaostala. Računati je treba tudi na velik vzpon beograjskega letališča, ki že ima prve prekomorske lete v ZDA, najavljajo se pa tudi direktne povezave s Kitajsko. Zagotovili bomo nove dodatne letalske povezave s prednostnimi lokacijami.
- **Izboljšati kakovost storitev.** Na področju obsega gastronomske in gostinske ponudbe so bili narejeni pozitivni premiki, ne izvaja pa se nobenih projektov funkcionalne kakovosti, torej tiste, ki jo zazna turist.

Uporaba lesa kot priložnost za gospodarski razvoj

Za razvoj lesarstva ima Slovenija pomembne konkurenčne prednosti, saj znaša letni prirastek že približno 9 mio m³, kar je zavidljiva surovinska osnova. Žal je v preteklih letih propadlo večino lesno-predelovalne in pohištvene industrije, zato preveč lesa izvozimo kot surovino. Cilj je, da se na območju Slovenije ponovno vzpostavijo predelovalna in pohištvena podjetja z visoko dodano vrednostjo (oblikovanje), ki so med sabo povezana in hkrati povezana z institucijami znanja. Hkrati lahko odpadni les teh podjetij porabimo za energetske potrebe, v proizvodnji plošč in papirja, lahko pa tudi v gradbeništvu in drugod.

Ukrepi:

- oživitev pohištvene industrije;
- spodbujanje domačih (javnih in zasebnih) investicij v slovensko lesno-predelovalno industrijo (posebne podporne sheme);
- vzpostavitev večjih centrov za odkup in predelavo lesa vseh kakovostnih razredov s predelovalnimi obrati (žage, izdelava polizdelkov, energetika, ...);
- spodbujanje nastajanja in povezovanja lesarskih podjetij med sabo in z institucijami znanja (RRI) ter oblikovalci, zaradi ekonomije obsega so lahko konkurenčni le večji industrijski obrati;
- spodbujanje povečanja uporabe lesa pri gradnji (stavbno pohištvo, konstrukcijski elementi, ...), npr. subvencioniranje vgradnje lesenih oken (namesto plastičnih, aluminijastih,...);
- usmerjanje sredstev EU v integralne projekte s področja lesarstva;
- spodbujanje in podpora prodoru lesarskih podjetij na tuje trge;
- promocijske aktivnosti za povečanje rabe lesa, predvsem med mladimi, v javnem sektorju in med širšo javnostjo;
- podpora ustanovitvi gozdarsko-lesnega združenja za promocijo lesa, povezovanje in sodelovanje na področju gozdarstva in lesarstva.

Za dolgoročno stabilno rast slovenskega gospodarstva, za ustvarjanje novih, kvalitetnih delovnih mest, za višje plače v gospodarstvu in posledično višje pokojnine je nujno uveljaviti naslednja načela:

- ***Najprej moramo ustvariti in potem ustvarjeno racionalno deliti.*** Brez ustvarjanja nove vrednosti ni ustreznih plač, pokojnin, ni investicij in razvoja, ni solidarnosti in sociale ter ustreznega delovanja podsistemov družbe (javni sektor, šolstvo, zdravstvo, kultura, ...).
- ***Le višja produktivnost v gospodarstvu pomeni, da lahko več delimo, kar posledično pomeni višje plače, več naložb in razvoj.***
- ***Ključni pri izbiri na prihodnjih volitvah morajo postati gospodarski programi*** in dosednji konkretni dosežki oziroma izvedba. Osnova za sodelovanje med strankami v prihodnje (koalicija) naj bo področje gospodarstva.
- ***Gospodarstvo in ljudje potrebujejo državno in lokalno upravo le kot učinkovit in racionalen servis.***

**STROKOVNI SVET SDS
ODBOR ZA NOTRANJE ZADEVE**

**ZA POLICIJO NE BO VEČ PRIVILEGIRANIH SKUPIN ALI
PRIVILEGIRANIH OSEB**

Varnostna situacija

Kot posledica nekontroliranih migracij velikega števila, predvsem ekonomskih migrantov, se je varnostna situacija v Evropi drastično poslabšala. V številnih evropskih mestih prihaja do terorističnih akcij skrajnih islamistov. Vzporedno s terorizmom pa se je praktično v vseh državah, v katere je prišlo večje število migrantov, močno povečala tudi stopnja nasilja, ropov in posilstev. Nazoren je primer Švedske, ki se je z nekoč ene najbolj varnih držav, v le nekaj letih spremenila v državo z najvišjim številom posilstev na število prebivalcev. Število ropov in t. i. »no go« con, ki jih obvladujejo migranti, pa drastično narašča.

Slovenija ni otok sredi Evrope, zato je skrajno neodgovorno zatiskati si oči pred očitnimi znaki, ki kažejo na to, kaj čaka Evropo in s tem tudi Slovenijo, če ne bomo takoj in odločno ukrepali. Dejstvo, da v Sloveniji do sedaj ni prišlo do hujših incidentov še ne pomeni, da do njih ne more priti že jutri, zato je nerazumljivo ravnanje aktualne Cerarjeve vlade. Le ta razen zakona, ki je lastnikom zemljišč, na katerih je postavljena ograja, določil odškodnino in novele Zakona o tujcih, ki razen tega, da prenaša odgovornost za omejitev vstopa v državo tujcem, ki ne izpolnjujejo pogojev, z vlade na Državni zbor, ni storila nič, da bi se povečala varnost državljanov in zavarovalo premoženje.

V Slovenski demokratični stranki ocenjujemo ravnanje Cerarjeve vlade kot neustrezno in nezadostno, zato bomo takoj po prevzemu vlade sprejeli nujne ukrepe in zakone, ki bodo v največji možni meri državljanom zagotavljali varnost in zavarovali premoženje.

Na južni meji Slovenije bomo dosledno izvajali Schengenski mejni režim, dosledno bomo preprečevali nezakonite prehode meje. Varovanje meje bo policija izvajala v sodelovanju s slovensko vojsko in po potrebi tudi s pomočjo mednarodnih enot za te namene, sprejeli bomo takšno azilno zakonodajo, ki bo zaostрила pogoje za pridobitev mednarodno zaščite oziroma azila in skrajšala čas odločanja o upravičenosti do mednarodne zaščite oz. azila. Azil bo podeljen le za določen čas. Po preteku določenega obdobja se bo upravičenost do azila ponovno preverila. Zakon bo dobitnikom azila poleg pravic naložil tudi pogodbene obveznosti (npr. učenje slovenskega jezika in kulture s preizkusom znanja, v okviru možnosti pa tudi plačevanje stroškov nastanitve ...). V primeru storitve kaznivega dejanja bo azilant nemudoma izgnan z države, po vzoru številnih (tudi muslimanskih) držav bomo uvedli prepoved nošenja burk in nikaba, v sodelovanju z Ministrstvom za pravosodje bomo sprejeli novelo kazenskega zakonika, ki bo vsako sodelovanje, novačenje ali pomoč teroristom, terorističnim skupinam ali državam, opredelila kot kaznivo dejanje, ki bo ostro kaznovano. V tem smislu bodo obravnavani in kaznovani tudi vsi povratniki, ki so se borili ali kakorkoli drugače sodelovali s samozvano islamsko državo, v sodelovanju z Ministrstvom za finance bomo nadzorovali financiranje skupin in organizacij s tujine in ga po potrebi prepovedali, organizacije, ki kakorkoli podpirajo ali zagovarjajo teroristična ali kazniva dejanja bodo prepovedana.

Stanje v policiji

Stanje v slovenski policiji lahko ocenjujemo večplastno, ključna pa sta predvsem dva vidika.

Zaradi neustrezne kadrovske in plačne politike so predvsem policisti, ki delajo na terenu nezadovoljni, kar se kljub najboljši volji odraža tudi pri njihovem delu. Številni zapuščajo policijo, tisti, ki ostajajo, pa so demotivirani. Zaradi neustrezne politike vodstva in delegiranja nalog, ki so namesto v varovanje ljudi in premoženja mnogokrat usmerjene predvsem v izrekanje denarnih kazni pa Policija izgublja tudi zaupanje državljanov.

S političnega vidika lahko ugotovimo, da se policija ob prehodu z nekdanjega totalitarnega režima v demokratično družbo ni v celoti očistila številnih ideološko zaslepljenih policistov. Iz nekdanje Ljudske Milice, katere glavna naloga je bilo varovanje režima, se policija ni uspela v celoti preoblikovati v sodobno politično neobremenjeno Policijo. Tako lahko med današnjimi policisti še vedno najdemo tudi take, ki zagovarjajo nekdanji komunistični režim in take, ki imajo v svojih pisarnah obešene slike diktatorja Tita.

Zaskrbljuje tudi dejstvo, da se je določen del kriminalistične policije organizacijsko oblikoval identično strukturi nekdanje politične policije SDV (bolj znane kot UDBA). Nedopustno za demokratično družbo je tudi dejstvo, da ti deli policije pri svojem delu uporabljajo tajne predpise in pravilnike, ki jih z blagoslovom predsednika vlade in ministrice za notranje zadeve nočejo izročiti na vpogled niti Komisiji Državnega zbora za nadzor varnostnih in obveščevalnih služb. V tem smislu je nazoren primer Ornig. Takšno nedopustno stanje v delu slovenske policije je neposredna posledica izostanka lustracije v času tranzicije slovenske družbe.

Slovenska demokratska stranka bo takoj po prevzemu vlade izvedla nujne ukrepe za depolitizacijo policije in za normalizacijo pogojev dela policije, kar se bo v relativno kratkem času rezultiralo tudi v izboljšanju varnostnega stanja v državi in povrnitvi zaupanja državljanov v delo policije:

- izvedli bomo nujno potrebno depolitizacijo policije, takoj bomo preklicali vse tajne predpise in omogočili nadzor nad delom policije s strani ustreznih nadzornih komisij, vsi, ki ne bodo delovali v skladu s predpisi in demokratičnimi normami bodo nemudoma suspendirani,
- za policiste bomo uvedli pošteno kadrovsko in plačno politiko, policija ne bo več »inkasant« z namenom polnjenja državnega proračuna temveč bo usmerjena predvsem v zagotavljanje varnosti ljudi in zavarovanje premoženja, pri svojem delu bo policija dosledno sledila ustavnemu načelu enakosti vseh oseb, pravni varnosti ter varnosti posameznika.

Za policijo ne bo več privilegiranih skupin ali privilegiranih oseb!

STROKOVNI SVET SDS**PROGRAM DELA SDS
NA PODROČJU ODNOSOV S SLOVENCMI V ZAMEJSTVU IN PO
SVETU
V MANDATU 2018–2022****I UVOD**

Več kot pol milijona ljudi slovenskih korenin živi na tujem, v zamejstvu in drugod po svetu. Slovenija se je v Ustavi RS in drugih dokumentih zavezala, da bo kot matica skrbela za Slovence zunaj meja slovenske države. 5. člen ustave pravi: »Država na svojem ozemlju varuje človekove pravice in temeljne svoboščine. Varuje in zagotavlja pravice avtohtone italijanske in madžarske narodne skupnosti. Skrbi za avtohtone slovenske narodne manjšine v sosednjih državah, za slovenske izseljence in zdomce, ter pospešuje njihove stike z domovino. Skrbi za ohranjanje naravnega bogastva in kulturne dediščine ter ustvarja možnosti za skladen civilizacijski in kulturni razvoj Slovenije. Slovenci brez slovenskega državljanstva lahko uživajo v Sloveniji posebne pravice in ugodnosti. Vrsto in obseg teh pravic in ugodnosti določa zakon.«

Slovenci, ki živijo zunaj meja Slovenije, so izjemno bogastvo za slovenski narod, kar pa vladajoča slovenska politika žal ne prepozna, zato že nekaj let beležimo nazadovanje na tem področju. Urad za Slovence v zamejstvu in po svetu (Urad) je brez vizije ter strategije in v času ministrovanja ministra Gorazda Žmavca, ki je na tem položaju že dva mandata, se ni zgodil kakšen pozitiven premik na področju vizije in strategije odnosa Slovencev zunaj meja Republike Slovenije. Urad se je v teh letih zapletal tudi v nepravilnosti, netransparentne delitve proračunskih sredstev med manjšinske organizacije in negospodarno trošenje denarja z resnimi sumi na koruptivno in klientelistično delitev.

Aktualna vladajoča politika se ne ukvarja resno z razlogi odseljevanja, kar pomeni, da manjka globalna strategija do izseljencev in priseljencev, ki bi upoštevala različne vidike in področja. V Sloveniji manjka jasen sogovornik, ki bi bil sposoben artikulirati možnosti sodelovanja in vključevanja Slovencev zunaj meja v sodelovanje z različnimi slovenskimi institucijami.

V Slovenski demokratični stranki ocenjujemo, da je na tem področju treba zastaviti bolj ambiciozno politiko, ki bo temeljila tako na obstoječih okvirih organiziranja, hkrati pa ga bo nadgradila tudi s sodobnim načinom povezovanja s Slovenci zunaj meja Republike Slovenija.

II SPREMEMBE NA NORMATIVNI RAVNI

1. KROVNI ZAKON

Krovni Zakon o Slovencih zunaj meja Republike Slovenije, ki je bil sprejet v času prve vlade Janeza Janše, je dobra osnova za sodelovanje s Slovenci zunaj meja države. Po več kot desetletju od sprejetja tega zakona je treba razmisliti tudi o posodobitvah, ki bodo odražale duh današnjega časa. Večjo vlogo v zakonu je treba dati rimskokatoliškim misijam. Slovenska demokratična stranka je v času, ko je bila vodilna stranka v prvi vladi Janeza Janše, z uveljavitvijo položaja ministra, ki vodi Urad za Slovence v zamejstvu in po svetu, temu področju tudi na normativni ravni dala veliko veljavo, žal pa niso vsi dosedanji ministri tega statusa s svojim delom upravičili in izkoristili v prid Slovencev v zamejstvu in po svetu.

2. POSODOBITEV RESOLUCIJ IN AKCIJSKIH NAČRTOV

2.1 Resolucija o odnosih s Slovenci po svetu (ReOSPS) je bila sprejeta leta 2002 in je po petnajstih letih potrebna posodobitve. V resoluciji so navedeni organi in ministrstva, ki že zdavnaj ne obstajajo več. V teh letih pa se je na tem področju zgodilo precej sprememb, ki jih je treba vključiti v resolucijo.

Resolucija, ki bi morala dajati izhodišča in smernice za delo v prihodnosti, je ostala v preteklosti.

2.2 Resolucija o položaju avtohtonih slovenskih manjšin v sosednjih državah in s tem povezanimi nalogami državnih in drugih dejavnikov Republike Slovenija je še starejšega datuma, sprejeta je bila pred dobrimi dvajsetimi leti, to je leta 1996. Obe resoluciji sta bili sprejeti še v času, ko Slovenija ni bila članica Evropske unije in Nata, ko še ni bila v schengenskem območju, od nastanka resolucij do danes pa se je zamejski družbeni in politični prostor precej spremenil.

2.3 Akcijski načrti: Izdelali bomo nove akcijske načrte, saj je bila večina izdelana pred več kot petimi leti, ostali pa so več ali manj nedotaknjeni, le črka na papirju. Izdelali bomo načrte in jih hkrati tudi uresničevali. Tako je treba sprejeti:

- akcijski načrt sodelovanja Slovenije s slovenskimi znanstveniki v zamejstvu in po svetu;
- akcijski načrt sodelovanja z mladimi;
- akcijski načrt sodelovanja z gospodarstveniki;
- akcijski načrt ohranjanja in učenja slovenskega jezika.

2.5 Sodelovanje pri pripravi Strategije ekonomskih migracij 2020–2030. Strategija ekonomskih migracij za obdobje med letoma 2010 in 2020 se izteka in v novi strategiji za prihodnje desetletje bomo posebno pozornost namenili spodbujanju vračanja slovenskih izseljencev in zdomcev iz tujine, ter s tem pridobivanju njihovih znanj in delovnih izkušenj. Pri sodelovanju v pripravi strategije bomo dali poudarek na ustvarjanje koherentnega skupnega slovenskega intelektualnega prostora z vključevanjem potenciala Slovencev iz zamejstva in sveta ter na olajšanje pogojev za bivanje in delo slovenskih izseljencev v RS.

2.6 Informacijski center: Na nekaterih področjih v Sloveniji primanjkuje dovolj izobraženega kadra, saj je veliko mladih in izobraženih odšlo v tujino. Ustanovili bomo informacijski center, ki bo ob sodelovanju s slovenskimi podjetji ažurno

informiral mlade izseljence o deficitarnih poklicih v Sloveniji oz. prostih delovnih mestih v Sloveniji. Ažurna in kakovostna informacija bo koristna za vse, ki razmišljajo o vrnitvi v domovino.

III SLOVENSKO DRŽAVLJANSTVO

Slovenska demokratska stranka je zainteresirana, da se ljudem, ki so slovenskega porekla, ki imajo stike s Slovenijo in tudi željo, da postanejo slovenski državljani, to omogoči s čim manj birokratskih ovir. S programom debirokratizacije slovenske države bomo zagotovili krajšo pot do pridobivanja slovenskega državljanstva vsem tistim, ki bodo izpolnjevali osnovne pogoje. V primeru političnih, gospodarskih in drugih kriz v državah po svetu mora Slovenija pomagati ali omogočiti vrnitev tistim, ki so slovenskih korenin.

IV ZASTOPSTVO SLOVENCEV ZUNAJ MEJA REPUBLIKE SLOVENIJE V SLOVENSKEM PARLAMENTU

V SDS bomo s spremembo ustave in zakona o volitvah omogočili, da bodo poleg predstavnikov dveh avtohtonih manjšin, ki živijo v Sloveniji, in imajo mesto v Državnem zboru, dobili zagotovljeni sedež v slovenskem parlamentu tudi predstavniki Slovencev zunaj meja republike Slovenije, torej predstavniki slovenske manjšine v sosednjih državah ter izseljenci, ki so se v različnih obdobjih razselili povsod po svetu. Veliko držav ima to zastopstvo že urejeno in v SDS menimo, da je skrajni čas, da to uredimo tudi v Republiki Sloveniji. SDS je v času prve Janševe vlade že sprejela krovni zakon o Slovencih zunaj njenih meja, ki določa tudi ministra za to področje, naslednji korak h krepitvi odnosov s Slovenci v zamejstvu in po svetu pa je zagotovitev poslanskih mest v slovenskem parlamentu.

V VOLILNA ZAKONODAJA

V SDS bomo vztrajali, da se bo dosledno spoštovala volilna zakonodaja in da bo omogočala slovenskim državljanom s stalnim prebivališčem v tujini sodelovanje pri volitvah, ter si prizadevala, da se odpravijo težave, ki so se pojavljale slovenskim državljanom v tujini pri izvajanju volilne pravice. Te težave so bile velikokrat posledica namernega nagajanja. Zahtevali bomo, da Republiška volilna komisija v sodelovanju z Ministrstvom za zunanje zadeve RS oziroma diplomatsko-konzularnimi predstavništvi zagotavlja Slovincem po svetu pravočasno obveščenost in sodelovanje pri volitvah v Republiki Sloveniji.

VI NOVE GENERACIJE MIGRANTOV

V Slovenski demokratični stranki bomo posebno pozornost namenili novodobni migraciji mladih in izobraženih Slovencev. V zadnjih letih se je izselilo na desettisoče mladih, in ti trendi se še kar nadaljujejo. Za te mlade izseljene Slovence ne obstajajo natančni podatki, kam so se preselili in ali se nameravajo vrniti. Vzroki za izseljevanje so različni, večinoma mladi in izobraženi v Sloveniji ne dobijo ustrezne zaposlitve, zato si iščejo priložnosti na tujem. Klasična organiziranost povezovanja mladih na tujem več ne zadostuje, saj so večinoma precej razpršeni, niso poseljeni v takih skupinah in skupnostih, kot v preteklosti, poleg tega pa zaradi različnih interesov društvena organiziranost za to strukturo ljudi ni primerna. To kaže tudi praksa, saj teh ljudi ni opaziti v tradicionalnih izseljeniških društvih, ki so nastala zaradi ekonomskih in političnih migrantov, in v katerih se združujejo starejše generacije, pa tudi njihovi potomci, ki so bili rojeni na tujem.

V SDS bomo s to generacijo vzpostavili nov način povezovanja in mreženja, ki temelji na sodobnih komunikacijskih orodjih. Nove medijske platforme omogočajo mreženje in sodelovanje iz dneвне sobe, svet je na dlani in nova orodja je treba izkoristiti, čeprav je jasno, da ne morejo nadomestiti

neposrednega stika. Ta virtualna mreženja pa lahko v naslednji fazi tudi pripeljejo do neposrednih stikov.

Sicer pa bo celotna vlada, ko jo bo vodila SDS, v državi ustvarjala takšne pogoje, da bodo imeli mladi in izobraženi, za katere je država prispevala veliko denarja, možnost izkoristiti svoj potencial v domovini.

VII VKLJUČEVANJE NOVIH MEDIJSKIH PLATFORM

Mladi Slovenci se lahko prek družbenih omrežij povezujejo med sabo v tujini in hkrati s Slovenijo, zato bomo s posebnimi programi države finančno podprli spletno komuniciranje, pri čemer bomo uporabili celotno paleto sodobnih spletnih platform. Prizadevali si bomo:

- a) ustvariti spletna omrežja za posamezne ciljne skupine Slovencev po svetu;
- b) ustvariti spletna omrežja, na katerih bodo dostopne informacije o slovenski zakonodaji, ki bi zanimala Slovence po svetu;
- c) ustvariti spletno omrežje z informacijami o razpisanih raziskovalnih in drugih projektih, ki so mednarodnega značaja;
- d) ustvariti spletna omrežja z biografijami Slovencev po svetu: znanstveniki, kulturniki, športniki idr.;
- e) ustanoviti spletne mreže med zainteresiranimi posamezniki in institucijami po svetu, kjer delujejo Slovenci, in institucijami v Sloveniji;
- f) ustanoviti spletno omrežje, ki bo z svojo vsebino namenjeno ohranjanju nacionalne identitete in dediščine;
- g) podpirati različne strani in skupine na družabnem omrežju Facebook, ki so namenjene mladim in različnim populacijam Slovencev izven meja Slovenije, prek katerih si izmenjujejo povsem osebne informacije in izkušnje;
- h) graditi spletna orodja, ki bodo omogočala odprt in hiter dialog med zainteresiranimi Slovenci, z ustreznim urejanjem oziroma administriranjem spletišča spodbujati in usmerjati razpravo o relevantnih družbenih, gospodarskih in političnih problemih doma in po svetu;

i) vse mreže med seboj povezati; različna omrežja naj se tako povezujejo tudi z najrazličnejšimi svetovnimi omrežji.

VIII MUZEJ IZSELJENSTVA

V Sloveniji prej potrebujemo muzej slovenskega izseljenstva kot pa ruski muzej v Mariboru. V Slovenski demokratični stranki bomo takoj po prevzemu oblasti začeli z aktivnostmi za ustanovitev muzeja slovenskega izseljenstva, ki bo z muzejskimi predmeti in s pomočjo najsodobnejše interaktivne tehnologije prikazoval zgodovino slovenske diaspore in bo mlade seznanjal s to problematiko. Muzej bo deloval kot enota v že obstoječi muzejski mreži. V slovenskih društvih po svetu je veliko dragocenega gradiva, ki se z menjavami generacij tudi izgublja. Zato je nujno, da se to gradivo zbere v slovenskih arhivih in tudi osrednjem muzeju slovenskega izseljenstva, ki bodo mlade generacije in vse Slovence seznanjali z zgodovino slovenskega izseljenstva.

IX PODPORA CIVILNI DRUŽBI

Podpora kulturnim, športnim, gospodarskim, verskim in drugim civilnodružbenim organizacijam, ki sodelujejo s slovensko narodno skupnostjo in Slovenci po svetu, je bistvenega pomena za ohranjanje stikov najrazličnejših predstavnikov družbe.

Na področju sodelovanja s Slovenci zunaj njenih meja imajo veliko vlogo organizacije civilne družbe, ki jim država namenja vse manj denarja. Civilnodružbene organizacije v Sloveniji, ki se ukvarjajo z izseljenko in manjšinsko problematiko in niso del etabrirane leve politike, dobivajo iz leta v leto manj sredstev, čeprav lahko na vsakem koraku dokazujejo, da so zelo aktivne, veliko bolj od tistih, ki jih Urad obdaruje z velikim proračunskim denarjem. Med njimi velja omeniti Svetovni slovenski kongres ali društvo Slovenija v svetu, prav tako so zunaj meja Slovenije zapostavljene manjšinske organizacije, ki temeljijo na krščanskih vrednotah.

V SDS bomo okrepili finančno pomoč tistim civilnodružbenim organizacijam, ki na področju sodelovanja z zamejstvom in Slovenci po svetu resnično opravljajo svojo vlogo, in ne bomo dovolili, da se denar, namenjen tej dejavnosti, pretaka v zasebne žepke.

X FINANČNA PODPORA RAZLIČNIM ORGANIZACIJAM V ZAMEJSTVU IN PO SVETU

Formalno ima Urad letne razpise za delitev sredstev med manjšinske organizacije in društva ter za dejavnost društev in organizacij Slovencev po svetu, vendar je ta delitev le navidezno transparentna, kajti s točkovanjem lahko Urad s svojo komisijo dosega, da več sredstev dobivajo organizacije, ki so v ideološkem polju obstoječe vlade. Glede finančnih virov in delitve denarja za programe organizacij v zamejstvu in po svetu bomo v SDS zagotovili pravično in transparentno delitev denarja, ki je na voljo v državnem proračunu.

**STROKOVNI SVET SDS
ODBOR ZA PRAVOSODJE**

**PROGRAM DELA SDS NA PODROČJU PRAVOSODJA
V MANDATU 2018 – 2022**

1. OCENA STANJA IN POTREBNI UKREPI

1.1 Revizija izvajanja 8. člena Zakona o sodniški službi

V zadnjem odstavku Zakona o sodniški službi (1994) je določeno naslednje: »Ne glede na določbo prejšnjega odstavka sodniki, ki so sodili ali odločali v preiskovalnih in sodnih postopkih, v katerih so bile s sodbo kršene temeljne človekove pravice in svoboščine, po izteku svojega mandata ne izpolnjujejo pogojev za izvolitev v sodniško funkcijo«. Namen zakonodajalca je bil v tem pogledu povsem jasen in nedvoumen. Toda praksa je povsem drugačna. Po znanih podatkih le eden od sodnikov, v skladu s tem določilom, ni bil izvoljen v trajni mandat, nekaj sodnikov se takrat, za trajni mandat ni potegovalo, prav vsi drugi, ki pa so se za trajni mandat potegovali, pa so bili trajno izvoljeni v sodniško funkcijo. Kljub prizadevanjem, da bi s pomočjo poslanskih vprašanj prišli do odgovora na vprašanje, koliko sodnikov je bilo izvoljenih v trajni mandat, pa omenjenega določila ni izpolnjevalo, nikoli ni bilo mogoče ugotoviti, saj se sodna veja oblasti odgovoru na to vprašanje izogiba, češ podatki so v Državnem zboru, saj je Državni zbor izvolil sodnike v trajni mandat, kar pa seveda ni res, saj je podatke za izvolitev posredovala sodna veja oblasti. Problem ki ga zato imamo je dejstvo ta, da imamo danes na najvišjih nivojih sodne veje oblasti tiste sodnike, ki omenjenega zakonskega določila nikoli niso izpolnjevali in zato ne bi smeli biti izvoljeni v trajni mandat.

Ukrep:

Izvedli bomo natančen pregled in revizijo vseh postopkov izvolitev v trajni mandat tistih sodnikov, ki so bili v trajni mandat izvoljeni po sprejemu

omenjenega zakona in so sodili v sodnih postopkih pred sprejetjem omenjenega zakona. Tako bomo zagotovili dosledno spoštovanje določil omenjenega člena Zakona o sodniški službi (1994).

1.2 Ukrepi za odpravljanje kršitev človekovih pravic v sodnih postopkih

Ugotavljamo, da v sodnih postopkih vse prepogosto prihaja do kršitev človekovih pravic. To je posledica neizvajanja odgovornosti v pravosodju, negativne kadrovske selekcije, neposrednega prehajanja sodnikov med odvetnike, skrivanja za skupinskim odločanjem, nezmožnostjo pisanja ločenih mnenj sodnikov v senatih, vračanja v ponovno sojenje na nižjo stopnjo, anonimnosti sodnikov in še česa.

Podatki kažejo, da sodna veja oblasti sploh ne vodi evidenc razveljavljenih sodb vezanih na sodnike, zlasti tistih, kjer so bile v postopkih kršene človekove pravice, prav tako nikoli ni jasno kako so sodniki odločali v sodnih senatih, sodniki nimajo možnosti ločenih mnenj v sodnih senatih, kršitve človekovih pravic v sodnih postopkih niso ovira za napredovanje ali odhode iz sodniških vrst, obrazov sodnikov ki sodijo v imenu ljudstva praktično ne poznamo, sojenja ki bi morala biti javna pa so pogosto zaprta za javnost ali javnost nima omogočenega vpogleda v sojenja in podobno.

Problem slovenskih sodišč je, da sodni postopki kljub zakonskim določbam še vedno ne potekajo in se zadeve ne rešujejo po vrstnem redu pripada na sodiščih. Dejstvo je, da sodniki ne rešujejo zadev po vrstnem redu pripada zadev, prav tako pa predsedniki sodišč in predsedniki neposredno višjih sodišč ne opravljajo nadzorne funkcije spremljanja reševanja zadev po vrstnem redu, kljub informatizaciji vseh vpisnikov. Tipičen primer zlorab so kazenski postopki, ki zoper nekatere osebe takoj stečejo in se hitro in učinkovito zaključijo v nekaj mesecih, hkrati pa zoper druge osebe za isto kaznivo dejanje postopki stojijo (kljub temu, da sodišče nima sodnih zaostankov) in postopki na koncu celo zastarajo.

Eden ključnih problemov sodstva in generatorjev zaostankov, ter nekvalitetnih odločitev je nedvomno neenotna sodna praksa. Dejstvo je, da sedaj sodišča v enakih zadevah odločajo popolnoma diametralno različno. To je nesprejemljivo in v nasprotju z načeli pravne države, pravno varnostjo in pravično državo.

Za odpravo ali minimaliziranje kršitev človekovih pravic v sodnih postopkih bomo izvedli naslednje ukrepe:

- Dosledno bomo zagotovili izvajanje odgovornosti sodnikov za svoje odločitve, vključujoč kazenske postopke zoper sodnike, ki so veljavni zakonodaji mogoči ali se nikoli ne izvajajo.
- Pogoj za napredovanje sodnikov bo njihovo kvalitetno delo, kršitve človekovih pravic v sodnih postopkih bodo predstavljale ne le oviro ampak nezmožnost napredovanja in hkrati bomo vzpostavili sistem, da sodniki ki bodo pri svojih odločitvah kršili človekove pravice zapustijo vrste sodnikov.
- Prepovedali bomo takojšnje prehajanje sodnikov med odvetnike in vzpostavili primerljiv sistem policiji, kjer policisti vsaj pet let po odhodu iz policije ne morejo med detektive ali se ne morejo zaposliti v zasebnih varnostnih službah.
- Odločanje v sodnih senatih bo postalo javno, vsakdo bo lahko videl kako je kateri od sodnikov glasoval, v senatih sodelujočim sodnikom pa bomo omogočili pisanje ločenih mnenj po vzoru Ustavnega sodišča RS.
- Višji sodnim instancam bomo prepovedali vračanja v ponovna sojenja na nižja sodišča in vzpostavili sistem, po katerem bodo morala višja sodišča in Vrhovno sodišče odločiti v zadevi in ne vračati v ponovno sojenje.
- Sojenja bomo časovno omejili na 6 mesecev na prvi stopnji, 3 mesece na drugi stopnji in 3 mesece na Vrhovnem sodišču.
- Javnost sojenja je ustavna kategorija, zakonsko bomo le na izjeme omejili možnost zapiranja sojen za javnost.
- Vzpostavili bomo javnost vseh sodnih vpisnikov in javnost sodnih postopkov. S tem se bo v sodni sistem vnesla transparentnost in nadzor javnosti nad delovanjem sodnega sistema.

- Ustvarili bomo sistem precedenčnega sodnega sistema v tistem okviru, ki ga dopušča kontinentalni sistem in ki ga uporabljajo tudi druge države EU.
- Vzpostavili bomo sistem po katerem bodo tako javnost kot tudi »uporabniki sodnih storitev« brezplačno seznanjeni s sodno prakso v konkretnih zadevah in s sodniki (ki so javni funkcionarji).
- Vzpostavili bomo sistem javne objave vseh zastaranih zadev s poimenskim seznamom sodnikov, ki bi morali, pa niso uspeli postopka pripeljati do konca.
- Vzpostavili bomo javno dostopen register kršitev človekovih pravic v sodnih postopkih, ki bo zajemal tudi imena in priimke sodnikov, ki so v sodnih postopkih kršili človekove pravice.

1.3 Ustanovitev specializiranega sodišča – kršitve človekovih pravic

Kršitve človekovih pravic v sodnih in drugih postopkih so pri nas vse pre pogoste. Ne gre le za čas po drugi svetovni vojni ampak tudi za čas po letu 1990.

Vzpostavili bomo posebno sodišče za človekove pravice, ki bo sodilo v primerih utemeljenega suma kršitve človekovih pravic, do katerega prihaja z namernim krivim sojenjem. Tovrstna kazniva dejanja ne bodo zastarala.

1.4 Zakon o kazenskem postopku

Slovenija sedanji Zakon o kazenskem postopku uporablja z manjšimi spremembami vse od leta 2004. Hkrati je Slovenija v tem sistemskem zakonu zadržala določilo, da vsi dokumenti nastali v policijskih postopkih v predkazenskem postopku na sodišču nimajo prav nobene vrednosti in so potrebna vsa zaslišanja še enkrat pred sodnikom.

Hkrati pa je pozornost javnosti najbolj usmerjena na kazenske postopke. Tu je opazna izjemna neučinkovitost pri kaznivih dejanjih gospodarskega kriminala (zastaranja, odškodovanja davkoplačevalcev, oškodovanja upnikov in

zaposlenih). Na drugi strani se ustvarja vtis pristranskosti tako državnih tožilcev kot sodišč, oziroma zloraba kazenskega prava pri odločitvah, koga kazensko preganjati ter koliko časa bo trajal pregon ali kdaj bo potekal. Predvsem pa je v slovenskem sodstvu izjemno pereč problem neizvajanja veljavne zakonodaje (zaplemba premoženja na podlagi že veljavne kazenske zakonodaje) in masovno zastaranje kazenskih postopkov, celo že v fazi preiskave in tudi kasneje v kazenskih postopkih.

Skupno obema področjema, kot tudi nasploh je, da imamo v Sloveniji opravka z mestoma po nepotrebnem zapleteno procesno zakonodajo, ki sledi ideji, da morajo biti postopki čim bolj natančno opisani do najmanjših detajlov. Takšna procesna določila zagotovo vplivajo na učinkovitost in hitrost sojenja, saj dajejo strankam (predvsem obrambi) veliko možnosti pri zaščiti lastnih pravic, kar, poleg podaljševanja in zapletanja sojenja, rezultira tudi v številu ugodno rešenih pritožb ter njihovemu vračanju v ponovna sojenja, vse to pa sodišča in sodnike dodatno obremenjuje in podaljšuje čas čakanja na pravico.

Posledica opisanega stanja je izjemno nezaupanje javnosti v pravno državo in upravičen občutek njenega nedelovanja, vse to pa seveda dodatno odpira prostor novim zlorabam, krivicam, nepoštenim sojenjem in zlorabi kazenskega pravosodja, ki smo jim že bili priča.

Osnutek novega Zakona o kazenskem postopku, ki daje dokazno vrednost tudi dokumentom, nastalim v predkazenskem postopku na policiji, je že pripravljen vse od leta

2008. Zato bomo imenovali ekspertno skupino, ki bo delo dokončala in zagotovili čim prejšnji sprejem novega Zakona o predkazenskem postopku.

1.5 Zakon o sodnem svetu

Sodni svet je samostojna ustavna kategorija in hkrati edina ustavna kategorija, ki do konca leta 2017 ni imela svojega zakona. Toda konec leta 2017 sprejeti zakon o sodnem svetu je neke vrste »limanka« do sedaj veljavnih zakonskih in

podzakonskih predpisov, ki so se nanašali na to področje. Sodni svet ima danes pristojnost ocenjevanja dela sodnikov, kar je v praksi težko izvedljivo, nima pa tega mehanizma predsednik posameznega sodišča. Rešitev je torej celovita reforma kazenskega postopka, odprava sodnih zaostankov, nadzor nad učinkovitostjo, ažurnostjo in zakonitostjo dela sodišč.

Analizirali bomo učinke sprejetega zakona in predlagali ustrezne spremembe. Vsekakor pa bomo ocenjevanje dela sodnikov prenesli iz Sodnega sveta na predsednike sodišč.

1.6 Zakon o sodiščih

Zagotavljanje specializacije v delu pravosodnih organov je prav tako pomembna zadeva. Zlasti gospodarski, še posebej pa bančni kriminal zahtevata nova in povsem specifična znanja tudi med kriminalisti, tožilci in sodniki. Slovenija je na področju dela policije in tožilstva v preteklih letih že sledila potrebi po specializaciji z ustanovitvijo Nacionalnega preiskovalnega urada in Specializiranega tožilstva, kar pa v primeru sodišč ni tako.

Pripravili bomo spremembe Zakona o sodiščih in ustanovili Specializirano sodišče na nivoju Slovenije, ki se bo ukvarjalo z najzahtevnejšimi oblikami gospodarskega, še posebej bančnega kriminala.

1.7 Zakon o sodniški službi

Število sodnikov v Sloveniji je še vedno daleč največje glede na število prebivalcev, državljani Slovenije pa še vedno plačujejo daleč največ za delovanje pravosodnega sistema. Problem predstavlja tudi avtomatično prehajanje sodnikov med odvetnike. V javnosti se pogosto pojavlja tudi resen sum, da sodniki delajo v rednem delovnem času zlasti v okviru različnih predavanj v okviru pravosodja in izven. Tudi v zvezi s pravniškimi državnimi izpiti se poraja vrsto dvomov o zlorabah, celo o tem, da posamezni sodniki takega izpita sploh nimajo.

Zakonsko bomo določili katere vrste dela sodniki sploh lahko opravljajo, zlasti pa to, da lahko izvajajo pedagoško in izobraževalno dejavnost le izven delovnega časa v kolikor so za svoje delo plačani.

Popolnjevanje praznih sodniških mest ne bo več avtomatično, kajti število sodnikov na število prebivalcev bomo v določenem obdobju urediti tako, da bo evropsko primerljivo.

Področje pravniških državnih izpitov bomo uredili zakonsko z večjo vlogo ministrstva in večjim nadzorom nad pravniškim državnim izpitom, ki mora biti neke vrste javno dostopna listina, ki naj predstavlja neke vrste certifikat na podlagi katerega sodnik sploh lahko opravlja sodniško službo.

1.8 Zakon o finančnem poslovanju, postopkih zaradi insolventnosti in prisilnem prenehanju

Sedanji Zakon o finančnem poslovanju, postopkih zaradi insolventnosti in prisilnem prenehanju je doživel že nešteto sprememb in je eden najbolj zapletenih in nerazumljivih zakonov. Ocenjujemo, da je zakon več ali manj naravnano tako, da ščiti velike upnike, manj pa ščiti delavce in male upnike. Sploh pa zakon daje več poudarka samemu stečaju kot pa ohranjanju zdravih jeder podjetij.

Problem predstavljajo tudi roki v katerih se izvajajo insolvenčni postopki, ki danes trajajo tudi nad 20 let.

Pripravili bomo nov Zakon o finančnem poslovanju, postopkih zaradi insolventnosti in prisilnem prenehanju ali pomembno modernizirali sedanjega.

Poudarek bo na ščitenju pravic delavcev in načelu hitrosti postopkov zaradi insolventnosti, postopkov prisilne poravnave in stečajih, zlasti pa na ohranjanju

zdravih jeder podjetij, ki bodo delo nadaljevala. Pomembno bomo skrajšali roke sprejemanja odločitev v teh postopkih.

1.9 Zakon o državnem tožilstvu

Zakon o državnem tožilstvu, sprejet leta 2011, je prinesel samostojnost tožilskih organizacij, Vrhovno državno tožilstvo pa je neke vrste »kapa« brez pravih pristojnosti zlasti pa odgovornosti. Prav tako je po vzgledu vezanosti sodnikov na ustavo in zakon tudi za tožilce prinesel enako stanje, kar pa je absurd. Vsaka sodna odločitev na prvi stopnji je podvržena preverjanju na drugi stopnji, na Vrhovnem sodišču, na Ustavnem sodišču in nenazadnje na ESČP. Tožilska odločitev o tem, da bo nekaj preganjal ali pa zavrzel pa nima nobenega preverjanja. Nad odločitvijo posameznega tožilca ni niti njegov vodja niti generalni državni tožilec niti nihče drugi. To še posebej velja za zavrženja kazenskih ovadb.

Zakon o državnem tožilstvu bomo spremenili tako, da bodo odločitve posameznih tožilcev v primeru zavrženja kazenskih ovadb podvržena preverjanju in sopodpisu predstojnika tožilstva v primeru hujših kaznivih dejanj pa skupine tožilcev. Podaljšali bomo tudi roke v katerih posameznik lahko prevzame pregon, če tega ne stori tožilec.

1.10 Brezplačen vpis v zemljiško knjigo

Zadnja reforma zemljiške knjige se je izkazala kot škandalozno škodljiva za vse uporabnike. Storitve, ki so bile prej brezplačne, so sedaj občutno dražje za uporabnike. Za informatizacijo pristojen Center za informatiko pri Vrhovnem sodišču je padel na izpitu kot nesposoben implementirati e-pravosodje, hkrati pa se je pristojnost za vpise v zemljiško knjigo prenesla na notarje in odvetnike, kar je za uporabnike storitev (državljanje, gospodarstvo, občine) občutno dražje. Po izračunih GZS so storitve samo za gospodarstvo dražje za več kot 30 mio EUR letno.

Spremenili bomo zakonodajo, zagotovili brezplačen vpis v zemljiško knjigo neposredno na sodiščih in VEM točkah, ponovno vzpostavili zemljiškknjižne vložke, ponovno uvedli zbirke listin v zemljiški knjigi, ter prenesli celotno pristojnost informatizacije z Vrhovnega sodišča na MJU oziroma službo, pristojno za informatizacijo celotne državne uprave.

1.11 Znižanje notarskih tarif in povečanje pristojnosti upravnih enot na področju overovitev

Notarske storitve so drage. Dejstvo je, da je že sedaj overovitev kopije pri notarju več 100 % dražja kot na upravnih enotah.

Znižali bomo notarske tarife, omogočili brezplačnost nekaterih enostavnih storitev overovitve podpisa hkrati na upravnih enotah omogočili overovitev podpisov na vseh pogodbah ter vrnili možnost overovitve podpisov nazaj na prvostopna sodišča.

1.12 Zaplemba nezakonito pridobljenega premoženja

Problem tranzicije, ki še vedno ni zaključena je v tem, da nezakonito, nepošteno in špekulativno pridobljeno premoženje ostaja v rokah posamičnih tajkunov. Dejstvo je tudi, da sodstvo, davčna uprava, Urad za preprečevanje pranja denarja in drugi organi pri zaplembi premoženja niso učinkoviti.

Po vzoru Irske in nekaterih drugih držav bomo ustrezno spremenili zakonodajo in s tem zagotovili večjo učinkovitost na tem področju.

1.13 Reorganizacija upravnega sodstva

Sedanji sistem dvostopenjskega odločanja v upravnem sporu (prvostopno Upravno sodišče in drugostopno Vrhovno sodišče) je neustrezen. Dejansko je na Vrhovnem sodišču sedaj večina upravnih sodnikov. Upravni postopki, ki se nadaljujejo z upravnim sporom, so dolgotrajni preko vsakega razumnega roka.

Postopek od začetka upravnega postopka do pravnomočnosti v upravnem sporu traja nerazumno dolgo, po več let (celo 5 in več).

Rešitev je reorganizacija upravnega sodstva na način, da bi celotno upravno sodstvo bilo dvostopenjsko v okviru »novega Upravnega sodišča«. Dosedanje sodnike upravnega oddelka pa bi se premestilo na novo 2. stopnjo upravnega sodišča. Po vzoru drugih sodišč morajo postopki tudi na tem področju trajati najdlje eno leto.

1.14 Prenehanja obveznega članstva v vseh zbornicah v okviru pravosodja in prenos javnih pooblastil v disciplinskih postopkih na Ministrstvo za pravosodje in druge organe

Notarska, odvetniška, zbornica upraviteljev v postopkih insolventnosti pri svojem delu v okviru javnih pooblastil (disciplinski in drugi postopki) niso upravičile zaupanja, saj pri nadzoru in pri disciplinskih postopkih in drugih pristojnostih niso opravile in ne opravljajo svojega dela. Ni nadzora, postopki so neučinkoviti, postopki se formalno začnejo ne pride pa do epiloga, bodisi zaradi zastaranja ali drugih razlogov. Nepravilnosti se dogajajo tudi pri delu odvetnikov, notarjev, izvršiteljev ali upraviteljev, državljeni se obrnejo na njihove zbornice, da bi odkrile in sankcionirale nepravilnosti, a do epiloga in povračila nastale škode ne pride.

Spremenili bomo zakonske in podzakonske predpise po katerih bo izveden prenos vseh javnih pooblastil v disciplinskih in drugih postopkih na Ministrstvo za pravosodje in uvedba prostovoljnega članstva ter možnost ustanavljanja in konkurence več zbornic.

1.15 V praksi je potrebno izenačiti žrtve vseh treh totalitarizmov 20. stoletja v skladu z normami EU

Žrtve komunizma so še vedno v podrejenem položaju, kar še naprej tepta človekovo dostojanstvo in povzroča nove oblike kršitev temeljnih človekovih

pravic in svoboščin. Komisija Vlade RS za izvajanje zakona o popravi krivic ugotavlja tudi raznoliko obravnavo žrtev nacionalsocializma, fašizma in komunizma. Zato se posledično zavira uveljavljanje statusa in pravic po zakonu o popravi krivic (področje pokojnin, odškodnin za telesno in duševno trpljenje, izdaja mrliških listov, identifikacija in pokop izvensodno pobitih). Zakon o denacionalizaciji se izvaja arbitrarno in selektivno. Postopki vračanja denacionaliziranega premoženja so dolgotrajni.

V praksi bomo uveljaviti enako obravnavo in uveljavitev enakega statusa žrtev vseh treh totalitarizmov na normativni ravni in v praksi. Po potrebi bomo spremenili tudi ustrezno zakonodajo. Pospešiti je potrebno vse oblike in načine dela za dosego zgodovinske sprave. Jasno je da proces zgodovinske sprave v

Sloveniji še ni bil dosežen, v nekaterih pogledih se prenaša na mlade generacije in celo pospešuje. Uresničevanje sprave kot temeljnega pogoja za mir in demokratično prihodnost slovenskega naroda bomo izvajali na podlagi zgodovinske resnice, spomina in ustreznega pravnega okolja. Poleg dopolnitve zakonodaje je potrebno tudi sprejetje Resolucije Evropskega parlamenta o totalitarizmih in zavesti.

1.16 Zbornice in njihova vloga

Na področju pravosodja deluje več tako imenovanih zbornic (odvetniška, notarska, upraviteljska....). Gre sicer za avtonomne subjekte, ki pa so zakonsko regulirani. Tudi njihove cene pogosto določa minister ali h cenikom daje soglasja. Poraja pa se veliko problemov v zvezi z njimi zlasti vprašanje konkurenčnosti, vprašanje previsokih cen, vprašanje izvajanja disciplinske odgovornosti in podobno.

Zakonsko bomo posamezna področja uredili tako, da se bo disciplinska odgovornost izvajala v okviru ministrstva, v disciplinskih organih pa predstavniki posameznih zbornic ne bodo imeli večine. S številom mest lahko ustvarjamo večjo konkurenco in nižamo cene, tak primer so notarji. Zakonsko

natančno bomo uredili tudi področje dodeljevanja zadev posameznim stečajnim upraviteljem.

2. USTAVNE SPREMEMBE

Pravosodje je neodvisna veja oblasti v vseh demokratičnih državah. Evropske države to neodvisnost zagotavljajo praviloma v celoti poleg drugih ukrepov tudi s tako imenovanim trajnim mandatom sodnikov. V okviru tega pa poznajo različne rešitve, pogosto sodnikom trajni mandat podeljujejo po tako imenovani preizkusni dobi. Tega Slovenija ne pozna in sodniki so voljeni v trajni mandat že na začetku svoje delovne kariere, tudi pri 30. letih.

V primeru obstoja ustavne, koalicijske ali drugačne, večine v Državnem zboru bomo spremenili 129. člen Ustave RS tako, da bodo sodniki imeli pred nastopom trajnega mandata daljšo poskusno dobo.

**STROKOVNI SVET SDS
ODBOR ZA KMETIJSTVO IN OKOLJE**

PET NUJNIH KORAKOV V KMETIJSTVU

V razvojni paradigmi slovenskega kmetijstva smo v Slovenski demokratični stranki izpostavili pet ključnih tem, ki potrebujejo posebno pozornost in sistemske korekcije obstoječe prakse. V prvi vrsti se opredeljujemo do kmetije, bolje rečeno družinske kmetije, kot osnovne celice kmetijstva v Sloveniji. Nadaljujemo z nujnimi spremembami kmetijsko zemljiške politike, ki je tesno povezana s prehransko varnostjo - kot tretjim pomembnim elementom v naboru potrebnih korekcij obstoječega stanja. Konkurenčnost in potrebe po poslovnem sodelovanju in povezovanju vseh deležnikov v verigi »od njive do krožnika« ocenjujemo kot ključni element gospodarskega vidika kmetijstva in nazadnje se opredelimo do struktur in organizacije dela znotraj samega ministrstva in strokovnih služb, javnih zavodov in raziskovalnih institucij, ki s svojim znanjem lahko bistveno prispevajo k razvoju panoge in s tem k varovanju potrošnika in varovanju okolja kot življenjskega in delovnega prostora našega človeka.

Vizija: Večja vloga in pomen družinskih kmetij.

Ukrep: Sprememba Zakona o kmetijstvu in določenih podzakonskih aktov.

Cilj: Davčne razbremenitve družinskih kmetij (tudi ob prevzemih le teh – mladi kmetje), debirokratizacija in poenostavitev poslovanja in trženja, lastna izbira svetovalcev s podelitvijo koncesij svetovalnim službam ali posameznikom, spremembe politike subvencij na osnovi prioritarnih ciljev.

Vizija: Kmetijska zemljišča in gozdne površine morajo služiti svojemu namenu.

Ukrep: Sprememba Zakona o kmetijskih zemljiščih Zakona o gozdovih in podzakonskih aktov.

Cilj: Razdelitev ali simbolični dedni zakup kmetijskih zemljišč in gozdov. Posebna skrb za višinske in gorske kmetije (npr. dodelitev do 200 ha gozdov na kmetijo itd...), stimulatívni ukrepi za obdelavo zemljišč na področjih OMD. Ukinitev Sklada kmetijskih zemljišč (prehod zaposlenih na upravne enote in ministrstva).

Vizija: **Več plastno zagotavljanje prehranske varnosti.**

Ukrep: Korekcije številnih uredb, pravilnikov in upravnih praks z namenom sinhronizacije in nadgradnje upravnih aktov in pravnih določb, pri zasledovanju navedenega cilja.

Cilj: Doseganje ciljev »proizvodno vezanih plačil« preko drugih mehanizmov upoštevajoč demografske, trže in okoljske zakonitosti in pogoje življenja v posameznih regijah Slovenije. Dodelitev zemljišč za obdelavo tudi mestnemu prebivalstvu (vrtički za samooskrbo blizu urbanih središč).

Vizija: **Krepitev vloge kooperativ in drugih oblik poslovnega sodelovanja v celotni verigi vključno z gozdarstvom.**

Ukrep: Implementacija možnih EU in nacionalnih finančnih ukrepov za podporo skupinam proizvajalcev v različnih organizacijskih povezavah.

Cilj: Doseči večji delež prihodka za kmeta v celotni verigi od njive do potrošnika (kmet, živilsko predelovalna industrija, trgovina). Olajšanje poslovanja kmetije z delitvijo del in nalog tudi na področju gozdarstva v zasebnem sektorju.

Vizija: Optimizacija delovanja ministrstva, organov v sestavi ministrstva in drugih služb na področju kmetijstva.

Ukrep: Spremembe organizacijske strukture ministrstva in organov v sestavi.

Cilj: Ustvarjanje kreativnega in pozitivnega delovnega vzdušja in stika zaposlenih z realnim slovenskim kmetijstvom in s tem doseganja večje učinkovitosti in ekspeditivnosti ministrstva z organi v sestavi. Zavedanje pojma, da je uradnik v službi državljana in ne obratno. Odprava monopolov organizacij z javnimi pooblastili – konkurenčnost.

V Slovenski demokratični stranki smo globoko prepričani, da bomo z implementacijo opornih točk opisanega programa bistveno vplivali na sociološke, socialne in ekonomske pogoje bivanja in delovanja ne samo ruralnega okolja – slovenske družinske kmetije in živilsko predelovalne industrije v Sloveniji, ampak celotne slovenske družbe.

KLJUČNE TOČKE VARSTVA OKOLJA V PROGRAMU SDS

Okolje je najširši pojem prostora, v katerem bivamo in ki ga sooblikujemo. Je ključni element kvalitete bivanja, našega zdravja in dobrega počutja. Izpostavili bi tri bistvene elemente okolja, ki jim v stranki posvečamo še posebno pozornost: VODA, ZRAK, ZEMLJA.

Voda je nedvomno osnovni vir življenja in neoporečna pitna voda za nas v SDS ni zgolj politična floskula, ki so jo nekateri uspeli zapisati celo v Ustavo RS zato, da bi pomirili nevladne organizacije. Gre za ključni dejavnik v okolju, ki ga je potrebno varovati pa naj na drugi strani stoji gospodarstvo ali kmetijstvo ali neka druga interesna sfera. Pitna voda mora imeti absolutno prioriteto. In to bomo v SDS tudi zagotovili.

Zrak je v širšem prostoru edini dejavnik, ki neposredno povezuje ne samo vse prebivalce nekega mesta, ampak tudi cele države, regije ali celo kontinenta. Pretirano onesnažen zrak z industrijskimi polutanti ali pa posledicami funkcioniranja urbanih središč (promet, kurišča) s svojimi škodljivimi posledicami neposredno vpliva na obremenitev zdravja populacije in s tem proračunsko gledano tudi na zdravstvene izdatke države. Zato nas v SDS ne bo strah ukrepati, ko bo potrebno zaščititi interese Slovenk in Slovencev ko bo šlo za vprašanje njihovega zdravja v relaciji do kvalitete zraka.

Zemlja. Za zemljo kot osnovno materijo, podlago za pridelavo hrane, res velja načelo »Kar boš sejal, to boš žel«. Kar smo odvrgli, zakopali, poškopili v ali na zemljo, se prej ali slej vrne k nam na naših krožnikih. Zato je k uporabi rodovitne prsti potrebno pristopati zelo premišljeno in dolgoročno. Z Magno v bližini Maribora nismo izgubili zgolj nekaj hektarjev rodovitne zemlje. Breme, ki ga bo ta poseg v to okolje pustil, bo veliko širše.

Prav voda, zrak in zemlja - površje v Sloveniji tvorijo na relativno majhnem prostoru enkratno podlago za biološko pestrost ekosistema, biološko raznolikost, ki jo je potrebno ohraniti. Modrost »sobivanja« in iskanja rešitev različnih interesov v geografsko omejenem prostoru, torej v našem okolju, pa je tisto na kar v Slovenski demokratični stranki ves čas prisegamo in kar smo sposobni tudi udejanjiti v operativni politiki Vlade RS.

**STROKOVNI SVET SDS
ODBOR ZA ZDRAVJE**

ZDRAVJE NA PRVEM MESTU

Slovenski zdravstveni sistem potrebuje celovito nadgradnjo ob ohranjanju javnega, solidarnostnega in vzajemnega zdravstvenega zavarovanja. Cilj reforme zdravstva je ob finančni vzdržnosti zdravstvenega sistema izboljšati kakovost medicine, povečati dostopnost državljanov do zdravstvene oskrbe in zagotoviti konkurenčnost slovenske medicine v EU prostoru. Izvajalce zdravstvene dejavnosti mora država obravnavati enakopravno. Državljan, pacient in njegove potrebe morajo ponovno postati središče zdravstvenega sistema, denar mora slediti bolniku. Ustrezno se spremeni zakonodaja, ki mora biti skladna z evropskim pravnim redom.

Reforma zahteva spremembo zavarovalniškega sistema. Sistem zdravstvenega zavarovanja mora ohraniti obvezno socialno zdravstveno zavarovanje, vendar se mora ZZS reorganizirati v pravo zdravstveno zavarovalnico, ki bo v skladu z zakonom na podlagi razpisov, sklepala pogodbe z izvajalci. Uvede se novo zavarovanje za dolgotrajno oskrbo.

Potrebno je prečiščenje košarice zdravstvenih pravic na košarico A in košarico B, ki ga izvede medicinska stroka (RSK) v sodelovanju z zavarovalniškimi strokovnjaki. ZZS se preoblikuje v Zavarovalnico socialnega in zdravstvenega zavarovanja (z upravo in nadzornim svetom), ki v skladu z zakonom na podlagi pogodb zagotavlja financiranje storitev iz košarice A ter izvaja ločeno zavarovanje za dolgotrajno oskrbo. Prostovoljna zdravstvena zavarovanja se preoblikujejo v Obvezna dopolnilna zdravstvena zavarovanja, z zavarovanci sklepajo police zdravstvenega zavarovanja za storitve iz košarice B.

Iz sedanjega zavarovanja se izloči ne-zdravstvene storitve, slednje krije proračun države.

S tako spremembo zdravstvenega zavarovanja se doseže transparentnost obsega in vrste pravic, konkurenco med zavarovalnicami na eni strani in izvajalci na drugi strani. Vzpostavitev pravega konkurenčnega okolja med zavarovalnico in pogodbenimi izvajalci bo vodilo v skrajšanje čakalnih dob zaradi učinkovitejšega načina dela, hkrati pa se bodo storitve na državni ravni pocenile. Predmet pogodbe med izvajalci in zavarovalnicami so le zdravstveni programi in zdravstvene storitve in ne čas poslovanja ter zmogljivosti izvajalcev, ki jih izvajalci lahko ponudijo tudi trgu.

Sedanji javni zdravstveni zavodi (tudi lekarne) se skladno z evropskim pravnim redom preoblikujejo v »gospodarske družbe splošnega pomena« (SGEI) in postanejo organizacijsko ter finančno samostojni tako glede upravljanja kot glede plačne politike. Vodenje družbe izvaja direktor po pravilih korporativnega upravljanja.

Ministrstvo za zdravje vzpostavi zdravstveno mrežo primarne in sekundarne ravni, na novo definira terciarno dejavnost. Izvajalci, ki izpolnjujejo pogoje (določi jih zakon), se enakopravno potegujejo za mesto v mreži in za pogodbe z zavarovalnicami za izvajanje razpisanih programov zdravstvenih storitev.

Vloga Ministrstva za zdravje je sistemsko urejanje posameznih strokovnih področij s predlogi nove zakonodaje, kriteriji za določitev javne zdravstvene mreže, določanje strategije in načrta razvoja zdravstvenega varstva, oblikovanje načrtov preventivnih programov in prioritet v izvajanju zdravstvenih storitev, izvajanje upravnih nadzorov pri izvajalcih zdravstvenih storitev.

Znotraj MZ se z kadrovsko in vsebinsko reorganizacijo ustanovi neodvisna »Agencija za normative, standarde, kakovost, cene« za določanje standardov in normativov, kakovosti in ekonomskih (poštenih) cen zdravstvenih storitev. Nujna je vzpostavitev in kontrola sistema kakovosti za vse izvajalce, podatki morajo biti dostopni javnosti oziroma uporabnikom. Z prenosom dela kadrov iz NIJZ neposredno na MZ se delo MZ kadrovsko in strokovno okrepi. MZ

vzpostavlja in financira napredne komunikacijske tehnologije, delovanje urgentnih centrov, mrliško pregledne službe.

MZ opredeli nove tehnologije in terciarne zdravstvene dejavnosti oziroma storitve (uvajanje novih tehnologij, novih metod zdravljenja), za kar zagotavlja finančna sredstva. Ko nova metoda zdravljenja postane rutinska, storitev ni več terciarna, jo izvajajo za to usposobljene zdravstvene ustanove. Ceno te storitve določi Agencija za kakovost, standarde, normative in cene.

Na vseh nivojih dela zdravstva se racionalizira oziroma zmanjša administracija. MZ tesno sodeluje z Zbornicami zdravstvene dejavnosti, v reformi upošteva njihove strokovne pripombe.

**STROKOVNI SVET SDS
ODBOR ZA OBRAMBO****VARNOSTNA SITUACIJA V LUČI MIGRANTSKE KRIZE IN
USTANOVITEV NACIONALNE GARDE**

Varnostna situacija v svetu se drastično poslabšuje. Poleg klasičnih spopadov za ozemlje ali strateške dobrine prihaja tudi do terorističnih akcij in poskusa ekspanzije radikalne Islamske ideologije. Preko migrantskega vala prihaja v Evropi do intenzivnega trka dveh različnih kultur.

V terorističnih akcijah sodelujejo tudi člani druge ali celo tretje generacije migrantov, kar kaže na dejstvo, da dosedanja politika multikulturalnosti in integracije ni bila uspešna in da jo je v interesu ohranjanja demokratičnih vrednot in v našem primeru tudi evropskega načina življenja, nujno spremeniti. Podobno je tudi z migrantsko politiko. Nasilje »silvestrske noči« v številnih evropskih mestih je jasno pokazalo na to, kam lahko vodi nekontrolirano sprejemanje migrantov.

Večina v Evropo prispelih migrantov ni bila ustrezno varnostno preverjenih. Med njimi so dokazano pomešani tudi teroristi samozvane islamske države. Večina skupin migrantov je bila dobro organizirana, še posebej tistih, v katerih so prevladovali zdravi mladi moški. Ta dejstva v povezavi z dosedanjimi ugotovitvami preiskovalcev, ki kažejo na to, da zbiranje nasilnikov »silvestrske noči« ni bilo zgolj spontano, daje slutiti, da vsaj del migrantov niso »ubogi begunci« temveč so del hibridne vojne v imenu samozvane islamske države s ciljem destabilizacije in islamizacije Evrope.

Številne evropske države so zaradi pretečih nevarnosti že spremenile svojo migrantsko politiko, pričele so sprejemati strožjo azilno zakonodajo ter zavračati ekonomske migrante, kar za Slovenijo pomeni nevarnost povratnega migrantskega vala.

Slovenija na migrantski val, ki je bil po postavitvi »madžarske ograje« neizogiben, kljub številnim opozorilom s strani opozicije, ni bila pripravljena. Tako je v Slovenijo, preko t. i. balkanske poti, od začetka migrantske krize na nezakonit način vstopilo več kot 420.000 tujcev.

Pri vstopu v državo niso bili obravnavani v skladu s Schengenskimi pravili. Kljub dejstvu, da praktično nihče od njih ni zaprosil za status begunca, so jim slovenski obmejni organi dovolili vstop v državo in s tem tudi v schengensko območje ter jih na stroške slovenske države prepeljali do avstrijske meje.

Posledica takega ravnanja je bil dejanski padec Schengena in priprava držav, ki se zavedajo nevarnosti migrantskega vala, na vzpostavitev t. i. mini Schengena, v katerem pa Slovenije očitno ne bo.

Slovenija je zaradi napačnih potez, nezakonitega in neodgovornega ravnanja aktualne vlade na robu izpada iz schengenskega območja, kar bo nedvomno generiralo veliko gospodarsko škodo. Z varnostnega vidika pa za državo predstavlja veliko varnostno tveganje predvsem povratni val migrantov, za katere obstoji velika verjetnost, da ostanejo »ujeti« na področju Slovenije. Trenutna ocena je, da bosta Nemčija in posledično tudi Avstrija v prvem valu vračali cca. 140.000 oseb. Glede na napovedi jih Hrvaška ne bo želela prevzeti.

Ker je pričakovati migracije tudi v prihodnje, se lahko ob neodločnem in nekonsistentnem ravnanju aktualne vlade zgodi, da oba migrantska vala (prihajajoči in povratni) trčita in se ujameta na ozemlju Slovenije.

Slovenija na take okoliščine in nevarnost nasilja, ki ga le te prinašajo s seboj, ni pripravljena. Policija in vojska sta kadrovsko in materialno na najnižji stopnji opremljenosti in finančne podpore od osamosvojitve dalje. V takem stanju kot trenutno sta, slovenska policija in vojska nista zmožni obvladovati že malo večjega migrantskega vala in neredov, kot jih je po izkušnjah iz tujine upravičeno pričakovati.

Zaradi dosedanjih nesistemskih rešitev in zanikanja objektivne ogroženosti države ter dejstva, da bodo migracije trajale tudi v prihodnje, obstoji realna nevarnost razpada varnostnega sistema Slovenije, kar lahko v skrajnem primeru privede do kaosa in posledično tudi do samoorganiziranja državljanov.

NUJNI UKREPI

- Takojšnje dosledno izvajanje varovanja zunanje schengenske meje v skladu s schengenskimi pravili,
- takojšnje sprejetje ostrejših azilnih zakonodaj. Ustrezne rešitve so že bile predlagane v predlogu Zakona o mednarodni zaščiti, ki ga je pred časom v proceduro predlagala SDS,
- takojšnje sprejetje zakonov oz. novel zakonov, ki so povezani z varnostnimi razmerami v državi (Zakon o tujcih, Zakon o javnem redu in miru, Zakon o preprečevanju terorizma, ...) in ki le-te izboljšujejo,
- takojšnja priprava ustrezne zakonodaje, ki bo omogočala organizirano vključevanje državljanov v strukture, ki lahko sodelujejo pri zagotavljanju javnega reda in miru ter varovanja premoženja; v oblikah, ki so že uveljavljene v nekaterih demokratičnih državah,
- takojšnja zagotovitev zadostnih finančnih in materialnih sredstev policiji in vojski.

Kot enega prvih ukrepov napovedujemo vzpostavitev NACIONALNE GARDE, ki bo zagotovila zadostno število usposobljene vojaške sile za zavarovanja zunanjih meja, pomoči pri velikih elementarnih in drugih nesrečah in za okrepitev profesionalnih sil Slovenske vojske v primeru vojaškega konflikta.

Pripadniki nacionalne garde bodo prostovoljci, ki bodo iz domoljubnih vzgibov in pripravljenosti za zavarovanje teritorija in prebivalcev Republike Slovenije pristopili k usposabljanju za vojaško službo in v sestavi Nacionalne garde opravljali vojaško službo. Nacionalna garda bo nadomestila vse tri obstoječe dopolnilne oblike slovenske vojske (prostovoljno služenje vojaškega roka, pogodbeno in strateško rezervo) in bo oblikovana kot vojaška sila, ki je sestavni del Slovenske vojske. Nacionalna garda bo štela do 25.000 prostovoljnih pogodbenih rezervnih pripadnikov in pripadnic, razporejenih v pokrajinske enote. Prostovoljec nacionalne garde bo pogodbeno vezan za obdobje 5 let z možnostjo podaljšanja pogodbe za novo 5 letno obdobje. Enote nacionalne garde bodo pehotne enote, organizirane po regionalnem principu, s poveljstvom, podrejenim najvišjemu vojaškemu organu v Slovenski vojski.

Enote Nacionalne garde bodo delovale kot dodatne sile Slovenske vojske s točno določeno nalogo v nacionalno varnostnem sistemu, lahko samostojno ali v sestavi najbližje enote SV. Enote nacionalne garde bodo namenjene nadzoru teritorija, obveščevalno-izvidniški dejavnosti, zaščiti kritične infrastrukture, pomoči ob velikih naravnih in drugih nesrečah, civilno – vojaškemu sodelovanju, hkrati pa bo sistem uporabljen tudi za popolnjevanje enot stalne sestave Slovenske vojske.

Vstop v nacionalno gardo

Nacionalno gardo bodo sestavljali prostovoljci(ke), državljani Republike Slovenije, stari med 18 in 35 let, ki izpolnjujejo zahtevane zdravstvene in psihofizične kriterije za vojaško službo. Za vstop v nacionalno gardo bo zahtevano osnovno vojaško znanje, na podlagi katerega bo vstop omogočen dvema kategorijam prostovoljcev:

- prostovoljci z že opravljenim temeljnim vojaškim strokovnim usposabljanjem bodo za vstop v gardo opravil 14 dnevno urjenje.

- prostovoljci brez opravljenega osnovnega vojaškega usposabljanja bodo opravili 60 dnevno urjenje v več različnih terminskih sklopih.

Usposabljanje nacionalne garde

Število dni in način urjenja bo odvisen od stopnje ogroženosti in bo praviloma izvajan tako, da bo odsotnost prostovoljcev iz delovnega mesta ali učnega procesa čim manjša.

Pravice in dolžnosti pripadnikov nacionalne garde

V času opravljanja vojaške službe in med urjenjem bo pripadnik nacionalne garde po pravicah in dolžnostih izenačen s pripadnikom stalne sestave (tudi pri plačilu za opravljeno delo). Ker z nacionalno gardo zamenjujemo obstoječe oblike dodatnih sile slovenske vojske, bodo na novo definirane oblike nadomestil oz. plačil za vse pripadnike.

Dolžnost pripadnika prostovoljne pogodbene rezervne sestave bo, da se odzove na vpoklic, da se redno usposablja in da v rednih aktivnostih sodeluje.

Vpoklic pripadnikov nacionalne garde v spremenjenih varnostnih razmerah in naravnih ter drugih nesrečah

Pripadnike Nacionalne garde se bo lahko napotilo na opravljanje nalog ob spremenjenih varnostnih razmerah na podlagi odločitve Vlade, ob velikih naravnih in drugih nesrečah pa tudi na podlagi odločitve Ministra za obrambo. Pobudo za aktiviranje enot nacionalne garde bodo lahko podali župani posameznih občin iz območij, kjer so nastale spremenjene varnostne razmere ali so bila prizadeta v naravnih ali drugih nesrečah.

PODROČJE ZAŠČITE IN REŠEVANJA

Kljub dejstvu, da je bilo področje zaščite in reševanja v zadnjih letih deležno manjših restrikcij kot vojaški del ministrstva, pa je tudi na tem področju potrebno izvesti kar nekaj sistemskih sprememb. Nesporno dejstvo je, da to področje deluje relativno dobro zaradi množice prostovoljcev pretežno združenih v prostovoljnih gasilskih društvih in drugih organizacijah, ki na prostovoljni bazi skrbijo za naše premoženje in življenje v primeru naravnih in drugih elementarnih nesreč. Dodatna krepitev sistema, ki bo tudi v prihodnje temeljil na prostovoljnosti, bomo dosegli z naslednjimi ukrepi:

Ukinili bomo podvajanje vodenja sistema za Zaščito in reševanje (ZIR).

Sistem ZIR skladno z zakonom vodi Uprava RS za zaščito in reševanje (URSZR), v njenem imenu generalni direktor, vse do aktiviranja sil ZIR ob večjih nesrečah, ko vodenje prevzame poveljnik ZIR. Poveljnik ob aktivaciji postane nadrejen generalnemu direktorju, kar lahko generira v neustrezno vodenje. Da bi podobne situacije v čim večje meri izničili, bomo vzpostavili enotno vodenje sistema ZIR in funkcijo poveljevanja podelili generalnemu direktorju.

Vzpostavili bomo projekt poenotenja množice komunikacijsko-informacijskih sistemov, ki so v uporabi tako v varnostnih strukturah (vojska, policija, USRZ), množici državnih podjetij (železnice, DARS, Telekom) kot tudi drugih državnih organih in prostovoljnih društvih (dežurne službe prve pomoči, gasilske enote, ...). Projekt bo usmerjen k večji učinkovitosti delovanja vseh služb in zmanjšanju stroškov posameznega deležnika v sistemu.

Programe usposabljanj, ki jih ICZR že izvaja za slovensko vojsko bomo posodobili in razširili, prav tako pa bomo za usposabljanje pripadnikov rezerve sestave (nacionalne garde) s področja ZRP pripravili nov program. Z ministrstvom za izobraževanje bomo pripravili učni predmet Varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami, ki bo učencem v zaključnih letnikih osnovne šole obvezna vsebina (s pripadajočimi praktičnim usposabljanjem).

Posodobili bomo Zakon o gasilstvu in gasilcem poleg doseženega statusa v družbi omogočili tudi ustrezno materialno nadomestilo. Tako je potrebno spremeniti Uredbo o organiziranju, opremljanju in usposabljanju sil ZRP (Zaščito reševanje in pomoč), ki bo omogočila boljšo odzivnost, zagotovila ustrežnejšo opremljenost, dolgoročno izboljšala financiranje društev in aktualizirala ocene ogroženosti. Poudarek bo na statusu prostovoljnega in poklicnega gasilca, saj bomo za prvega uvedli bonitete pri delodajalcih (zavarovalne premije, plačilo prostovoljnega zdravstvenega zavarovanja, ustrežnejše refundacije v primerih odsotnosti z dela), za drugega pa z ustrezno prerazporeditvijo v sistemu plač javnih uslužbencev zagotovili boljši materialni status.

Prav tako bomo za paleto društev, ki sodelujejo v organizaciji zaščite in reševanja (gorski reševalci, podvodni reševalci, jamarji, vodniki reševalnih psov, ...) preoblikovali sistem financiranja tako, da se bo nerazporejeni del dohodnine do višine 0,05 %, ki ga državljanji, kljub možnosti proste razporeditve, ne razporedijo, avtomatično dodelili upravi za zaščito in reševanje za financiranje tega dela sistema in se ne bo zadržal v integralnem proračunu.

Nekaj zadnjih ekoloških nesreč je pokazalo popolnoma neustrezen in nekoordiniran nastop inšpekcijskih služb in drugih državnih organov. Zato bomo z zakonskimi spremembami, ki bodo jasno razmejile pristojnosti in odgovornosti, vzpostavili učinkovit inšpekcijski nadzor, ki bo v veliki meri zadolžen tudi za preventivno izobraževanje, ne zgolj za kaznovanje.

**STROKOVNI SVET SDS
ODBOR ZA JAVNO UPRAVO**

**PROFESIONALNA, PODJETNIŠKO NARAVNANA, PRIJAZNA IN
PRISOTNA JAVNA UPRAVA**

Stranka (konkretni davkopllačevalec in uporabnik javnih storitev) je v središču delovanja javne uprave (JU).

Slovensko JU bomo optimizirali po principu »4P« - Profesionalna, Podjetniško naravnana, Prijazna in Prisotna:

Profesionalna – JU mora za 25 % zmanjšati lastne stroške funkcioniranja, hkrati pa za 25 % povečati učinkovitost, po zgledu na uspešne gospodarske subjekte (prenos dobrih praks iz gospodarstva), pri čemer bomo za vsako delovno mesto v JU oblikovali objektivne in pregledne kriterije ter kazalce uspešnosti, katere bomo tekoče spremljali in uporabljali; ob tem bomo oblikovali centralno kadrovske bazo vseh zaposlenih v JU ter centralno bazo vseh materialnih sredstev in nepremičnin, ki so v državni lasti.

Podjetniško naravnana – vodilni v JU morajo biti mandatno imenovani ter imeti več pristojnosti, hkrati pa tudi večjo osebno odgovornost, zaposleni pa morajo biti visoko usposobljeni in primerno nagrajeni za svoje delo ter tudi sankcionirani za nedelo, zato mora biti vsaj 30 % plače odvisne od rezultatov dela, na podlagi česar bomo odpravili plačno uravnilovko ter uvedli variabilni in fiksni del plače za vse zaposlene v JU.

Prijazna – JU mora svetovati in uporabljati pozitivno zakonodajo, tako v procesnem, kot materialnem smislu, ter odločati vedno v korist stranke, ob upoštevanju varstva javnega interesa, pri čemer bomo za najmanj 50 % zmanjšali potrebna soglasja in dovoljenja; pri tem bomo prečistili veljavno zakonodajo ter odpravili

vse nepotrebne postopke in zakonske obveznosti, ki niso ne v interesu strank in ne v javnem interesu.

Prisotna – JU mora biti blizu ljudem, tudi na terenu, zato bomo okrepili tiste službe, ki delajo s konkretnimi strankami, pri čemer bomo poskrbeli za enakomerno teritorialno pokritost po vsej Sloveniji, pri tem pa povezali različne službe na lokalnem nivoju, s ciljem oblikovanja enotne vstopne točke («one stop shop»); ob tem bomo povečali uradne ure vseh organov v JU ter ponovno uvedli lokalne krajevne izpostave in urade, s ciljem stalne fizične dostopnosti za stranke.

**STROKOVNI SVET SDS
ODBOR ZA KULTURO****KULTURI ZAGOTOVITI RAST IN RAZVOJ****I. OCENA STANJA**

Kultura je temelj nacionalne zavesti in istovetnosti, zato ji mora država posvečati posebno pozornost in ji omogočati rast in razvoj, smo zapisali v našo oceno stanja in srednjeročni načrt leta 2004. Temeljno usmeritev kulturne politike je v naslednjih letih 2005-2008 predstavljal in začrtal Nacionalni program za kulturo. Tej usmeritvi kulturne politike se je stvarno oprijemljivo sledilo do konca leta 2008, v naslednjih letih pa le toliko, kolikor je bilo potrebno zaključiti bogat investicijski cikel, ki se je začel v obdobju 2005-2008. Gmotno stanje v kulturi se je začelo občutno slabšati. Država je sicer na deklarativni ravni posvečala kulturi posebno pozornost, v stvarnosti pa njene rasti in razvoja ni spodbujala dovolj.

Eden od pokazateljev, ki kaže na to, je položaj samozaposlenih v kulturi. Število tistih, ki jim država plačuje prispevke za socialno varnost, se povečuje. Od okoli 2000 ustvarjalcev, ki so imeli svobodni status pred desetimi leti, je država plačevala omenjene prispevke 1400-tim, v letu 2016 je vpisanih v razvid okoli 2600 svobodnih ustvarjalcev, država pa plačuje tovrstne socialne bonitete več kot 1800-tim. Procentualno ostaja razmerje med številom vpisanih dovolj »premožnih svobodnjakov« in številom vpisanih »nezadostno premožnih«, ki jim država plačuje prispevke, enako, dejansko pa se število slednjih močno povečuje. S takšnim podpiranjem kulturnikov se ne omogoča rasti in razvoja kulture, ampak se spreminja ministrstvo za kulturo v vse večji meri v socialno ustanovo za tiste, ki so potisnjeni v vedno večje siromaštvo. Problem v bistvu utrjuje in pogloblja, ne pa rešuje, tudi novela krovnega zakona za kulturo, ki predvideva podaljšanje plačila socialnih pravic iz tri na pet let tistim kulturnikom, ki ne zmorejo v polni meri vzdrževati samih sebe. Enako je kazal na vse slabši položaj med kulturniki pred leti sprejet ponižujoči ukrep o t.i. kulturni žepnini. Omenjeni položaj samozaposlenih v kulturi tako prepričljivo ponazarja na eni strani vse slabši položaj v kulturi na sploh, na drugi strani pa dobivamo z omenjenimi ukrepi nekakšne državne reveže na področju kulture, njene rasti in razvoja pa dejansko ne rešujemo.

Drug tak pokazatelj, ki zavira rast in razvoj na področju kulture, pa je manjšanje sredstev za kulturo v državnem proračunu. Ne samo, da zmanjšan proračun za kulturo logično krni programske vsebine, ki se hkrati krnijo tudi s tem, da se ob zmanjšanem proračunu vzdržuje še vedno več tistih, ki si ne morejo sami plačati socialne varnosti, ampak se kulturni »programski obrat« na nekaterih področjih do določene mere oži tudi z manjšim številom zaposlenih v javnem sektorju (npr. na področju muzealstva, filma). Če je bilo leta 2008 namenjenih za kulturo iz državnega proračuna 178.121.000 EUR, je v letu 2017 namenjeno za kulturo iz državnega proračuna 148.381.000 EUR, s predvidenimi evropskimi sredstvi pa naj bi se obogatil ta proračun za okoli 6.841.000 EUR (skupaj 155.222.000 EUR). Ob tem seveda ne vemo, kolikšna bo dejanska realizacija proračuna in kolikšna bodo pridobljena sredstva iz EU. Glede na lansko izkušnjo ne moremo biti optimisti, saj je bilo obojih sredstev, porabljenih in pridobljenih, manj, kot je bilo predvideno. V letu 2008 sta predstavljala proračun in realizacija na področju kulture 2,10% državnega proračuna, v letu 2017 pa predstavlja proračun skupaj s predvidenimi sredstvi iz EU 1,63% državnega proračuna. Tudi v letu 2018 je predviden porast sredstev za kulturo le za 0,01%, to je skupno 1,64% državnega proračuna. Glede na to, da državni proračun za leto 2017 predvideva davčnih in nedavčnih prihodkov ter prejetih sredstev iz EU v višini 8.846 milijonov EUR, kar je približno toliko, oziroma celo nekaj več kot je bil proračun leta 2008, za kulturo pa je namenjenih znatno manj sredstev kot jih je bilo leta 2008, se jasno kaže slabšalen odnos do kulture in kulturnikov s strani sedanje vlade in ministra za kulturo. Vrhu tega pa je jasno tudi to, da še po desetih (!!!) letih, to je od leta 2008 do 2018, delež za kulturo v državnem proračunu ni dosegel nekdanje vsote, ki je kulturi zagotavljala obetavno rast in razvoj.

II. PROGRAM ZA PRIHODNOST

Ob morebitnem nastopu nove vlade bo moral delež za kulturo doseči izhodiščno raven iz leta 2008, če želimo, da bo dobilo področje kulture ponovno ustrežnejšo podlago in spodbudo za umetniško kreativno rast. V izvajanju kulturne politike, ki bo ostala zavezana usmeritvam in napotilom Nacionalnega programa za kulturo, velja izpostaviti, kar smo v preteklih letih že večkrat poudarili, in dodati še naslednje:

1. Potrebno bo močnejše povezati ves slovenski kulturni prostor in hkrati krepiti kulturno identiteto pokrajin (z narečji vred). Tu bo moralo biti

poudarjeno sodelovanje na vsej vertikali od ljudske, to je ljubiteljske kulture (povečana vloga JSKD), do profesionalne, to je tako institucionalne (povečana dejavnost osrednjih kulturnih gledaliških, galerijskih in glasbenih institucij) kot neinstitucionalne kulture. Pobude naj bi v večji meri prihajale iz matice, torej iz jedra države, ki bo morala tem pobudam nuditi povečano materialno zaledje. S tem v zvezi bo morala slovenska kulturna politika posvetiti tudi večjo pozornost slovenski leposlovni, strokovni in znanstveni knjigi (humanistiki) ter njihovim avtorjem. Slovenski jezik ima namreč identitetno mesto v naši državni skupnosti. Jezik je tista povezovalna sila in temelj narodove biti, ki vzpostavlja skupnost kot politično, družbeno, kulturno in nenazadnje tudi kot ekonomsko bit. Jezik predstavlja in vzpostavlja za narod vseobsegajoči življenjski okvir, v katerem narod kot nacionalna bit oblikuje svoje zahteve do sebe in do drugih. Ministrstvo za kulturo je zato med prvimi poklicano, da s svojimi politikami kulturno moč Slovencev kot nacije utrjuje v svojem lastnem prostoru in jo prepoznavno umešča v evropski in svetovni prostor.

2. Ker se prav v knjigi najbolj odraža nacionalna bit prek jezika, ki je temelj našega pogleda na svet in zavesti o nas samih, mora država omogočiti njeno dostopnost ter znižati njeno davčno obremenitev na dopustnih 5%.

3. Varstvo in ohranjanje kulturne dediščine je izvirna naloga države, ker praviloma le država lahko zagotovi učinkovito usmerjanje razvoja, ki bo spoštovalo dediščinske vrednote in jih kreativno nadgradilo. Ministrstvo danes ni primerno organizirano, da bi bilo kos nalogam, ki jih nalaga sodobno razumevanje naravne in kulturne dediščine. Javno službo varstva bi bilo zato potrebno nujno modernizirati. Varstvena politika je bila načelno vključena v vladne strateške dokumente, vendar dejansko izvedbo njenih nalog v zadnjih letih ni bila možna, ker so bila finančna sredstva za izvedbo njenih nalog drastično zmanjšana. Že v letih 2004 do 2008 je višina sredstev za kulturno dediščino nihala (na primer od 6.379.000 EUR leta 2006 na 5.642.000 EUR v letu 2008), med tem ko so v zadnjih letih 2014 do 2017 sredstva sicer naraščala, a so se v odnosu do obdobja izpred desetih let drastično znižala (od 1.557.000 EUR v letu 2014 na 2.536.000 EUR v letu 2017). Varstvena politika se mora nujno spremeniti, sredstva zanjo se morajo znatno povečati, hkrati pa mora varstvena razsežnost postati normalni sestavni del strateških dokumentov pri vseh tistih resorjih, ki neposredno vplivajo na varstvo dediščine (ministrstva za okolje in prostor, izobraževanje, gospodarstvo).

Tu bo potrebno:

- a) z omenjenimi ministrstvi vzpostaviti medresorsko koordinacijsko telo, ki bo dejavno in ne zgolj deklarativno oblikoval učinkovite politike in naložil konkretne materialne odgovornosti pri izvedbi skupnih projektov;
  - b) premisliti možnost priključitve turizma v resor kulture in intenzivirati sodelovanje med ponudniki kulturnih in turističnih storitev. Kulturni turizem bi moral postati, glede na sedanjo premajhno izrabo kulturnih in naravnih potencialov, pomembna gospodarska panoga;
  - c) premisliti možnost združitve nacionalnih muzejev po zgledu Avstrije, Češke, Madžarske. Razraščanje slovenskih muzejev je doslej potekalo v smeri razraščanja in ustanavljanja novih muzejev tudi na račun obstoječih nacionalnih, ki so dejansko v zelo nezavidljivem položaju (na primer Prirodoslovni muzej in Narodni muzej). MK mora skrbeti predvsem za nacionalno državno raven, na katero pa se skuša prevaliti vse lokalno in malo širše od lokalnega. Država mora zagotoviti v prvi vrsti podlage za odlično delovanje nacionalnih muzejskih institucij, za predstavitev njihovih nacionalno pomembnih zbirk, s tem v zvezi pa je potrebno zagotoviti ustrezne prostorske, strokovne in raziskovalne pogoje. V tem kontekstu morata dobiti s strani MK absolutno prednost v naslednjem obdobju prav Prirodoslovni in Narodni muzej. Z združitvijo nacionalnih muzejev v eno samo institucionalno mrežo bi se odprle možnosti pri razvoju muzejske dejavnosti, prišlo bi do sinergije pri izvajanju javne službe, prišlo bi do boljše izrabe strokovnih moči in izkušenj ter nenazadnje, z združitvijo bi se omogočila racionalizacija poslovanja.
4. Končno bi bilo potrebno uvesti (in ne le obljubljeni) davčne olajšave za mecene, donatorje in sponzorje, ki bi vlagali v kulturo, saj stimulatívna davčna politika povsod po svetu prispeva h kulturnemu razcvetu. Pozornost bo potrebno usmeriti tudi v gospodarstvo, da le-to prepozna soodvisnost obeh področij, v katerih pomeni več kulture boljše gospodarstvo in več gospodarstva boljšo kulturo.
5. Da bi vzpostavili boljše razmere za produkcijo umetnosti in kulturne dejavnosti, bo potrebna tudi celostna rešitev statusa samozaposlenih ustvarjalcev v kulturi. Vsi dosedanji poskusi niso dali zadovoljivih rezultatov, ampak gredo rešitve, ki to niso, kot je opisano že na začetku, v smeri

nezmerne povečevanja števila samozaposlenih in hkrati potiskanja samozaposlenih na družbeni rob. Dosedanji sprejeti ukrepi grede pravzaprav v smeri svojevrstne stigmatizacije določenih ustvarjalcev, saj ustvarjajo, kot rečeno, nekakšne »državne reveže« v kulturi. Tudi zato velja premisliti možnost, da se vprašanje samozaposlenih izloči iz Zakona o izvajanju javnega interesa v kulturi in se pripravi poseben zakon, ki bo urejal to vprašanje tako, da se bo status samozaposlenih uskladil z direktivo o storitvah. Ključno rešitev tega vprašanja bo, v kolikor bo prišlo do novega zakona, prinesel zakon, ki bo omogočil samozaposlenim ustanoviti zadrugo, ki jo bo v določenem deležu sofinancirala država. Državno sofinanciranje bo namenjeno zavarovanju članov zadruga za čas brezposelnosti. Naloga zadruga bo med drugim izoblikovanje kriterijev za pridobitev statusa samozaposlenega v kulturi. Zdaj so kriteriji za pridobitev statusa in pridobitev pravic, ki iz statusa izhajajo, presplošni in dopuščajo preveč interpretacij. Posledica te ohlapnosti je vrsta nedoslednosti in pogosto poljubnost pri pridobitvi tega statusa. Med naloge zadruga bi seveda sodilo tudi posredovanje med samozaposlenimi kot ponudniki storitev in kupci storitev. Delo samozaposlenih bi bilo deležno posebnih olajšav, hkrati bi v zadrugi določili po posameznih poklicnih dejavnostih svojo vrednost (ceno, tarife), enotno delovanje navzven, poleg tega bi zadruga opravljala za samozaposlene tudi vse administrativne storitve. Samozaposleni bi preko zadruga nastopali kot pravni subjekt.

6. Štipendije in rezidenčne udeležbe za ustvarjalce v kulturi pomenijo eno najbolj uspešnih neposrednih podpor avtorjem, saj zagotavljajo primerne pogoje za delo in sodelovanje tudi v mednarodnem prostoru. Bistvene pridobitve štipendij, rezidenčnih udeležb kot tudi razstavnin so pomembne pri urejanju položaja ustvarjalcev, saj se z omenjenimi načini podpore zagotovi neodvisnost in mobilnost umetnikov. Ob verjetni boljši ureditvi položaja samozaposlenih v kulturi in s tem ob zmanjšanju števila transferjev, ki so namenjeni plačilu socialne varnosti, bi bilo smotrno povečevati prav število študijskih in delovnih štipendij ter rezidenčnih udeležb na vseh področjih umetnosti.

7. Ob popolni pojmovni in strokovni zmedi, ki vlada na MK v zvezi z medijsko politiko, ne gre predlagati kakšne celovite spremembe zakona o medijih, ampak počakati, da ta vlada odide, saj se na primer z dosedanjo novelacijo zakona v zvezi z glasbenimi kvotami ni izkazala, povsem pa se je celo javno osmešila s tako imenovano medijsko strategijo, ki ponuja, kot smo lahko

prebrali, tudi povsem nemogoče stvari (na primer še tri javne TV programe). Lahko pa povsem nedvoumno ugotovimo, da je medijski prostor v naši državi glede na pluralna demokratična merila zatesnjen, da so osrednji privatni mediji pristranski in enostranski, ter da je postalo povsem nedvoumno jasno, da imajo vsi privatni mediji povsem jasen politično pristranski in ideološko izključujoč predznak. V letih 2004 do 2008 je bila medijska svoboda v Sloveniji po lestvicah, ki jih pripravljata instituciji Reporters without borders in Freedom House, višja kot v kasnejših letih od leta 2009 naprej. Kljub temu je vlada v letih od 2004 do 2008 doživljala izjemne napade in sramotitve tudi v mednarodnem prostoru (t.i. podpisniki 571 itd.). Danes, ko je tudi javna hiša RTV Slovenija, vzdrževana predvsem s prispevki državljanov, postala v dobršni meri pristranska predvsem v informativnem programu (pritlehen ideološki ekskluzivizem je prisoten v celi vrsti oddaj; pa, če omenimo le v zadnjem času, celo ob ameriških volitvah, ko so se novinarji pokazali ob nezrelem navijaštvu tudi kot popolni nevedneži; ali pa ob nedavnih poskusih uvedbe cenzure ob dokumentarnem filmu o JLA avtorja Valentina Areha; pa ob ignoriranju temeljne naloge tretjega parlamentarnega programa, kjer so začeli predvajati tudi »jugoslovanske združitevne« oddaje ameriško jugoslovanske TV N1, itd. itd.), je potrebno na MK t.i. medijski sklad usmeriti predvsem v podporo medijem, ki so v manjšini in marginalizirani, tako da se bo skušalo vsaj nekoliko omiliti prevladujoče medijsko enoumje. Oblikovati bo potrebno možnost, da dobijo zainteresirani državljani korektne informacije o dogajanju doma in v svetu.

8. Glede investicij bo potrebno oživiti Zakon o zagotavljanju sredstev za nekatere nujne programe Republike Slovenije v kulturi (nekdaj t.i. Zakon o kulturnem tolarju). Določbe zakona se sicer niso nikoli v celoti uresničevale, saj občine praviloma niso mogle zagotoviti svoje finančne obveznosti – soudeležbe pri izvedbi projektov. Kljub temu pa učinki zakona niso zanemarljivi. V državi se je zgradilo celo vrsto kulturne infrastrukture, hkrati pa je bil narejen nabor predlogov, za katere je veljalo prepričanje, da jih je potrebno uresničiti. Morebitni obnovljeni zakon bo oblast na vseh ravneh v večji meri zavezoval, da ponujeno možnost uporabi in da pride do uresnitve projektov prej, kot bi sicer prišlo. Sicer pa bo potrebno začeti z novim investicijskim ciklom, ki je bil po letu 2008 v veliki meri prekinjen, saj so investicije v dobršni meri zamrle. Potrebno bo pripraviti dolgoročnejši investicijski načrt, ki bo realno ocenjen in uresničen. Med prioritete pa velja posebej izpostaviti gradnjo depojev za Arhiv Republike Slovenije, novogradnjo Prirodoslovnega muzeja Slovenije, obnovo

oziroma novogradnjo ljubljanske Drame, ter obnovo Narodnega muzeja Slovenije.

9. Na področju zakonodaje bo potrebno preveriti in morebiti posodobiti Zakon o RTV Slovenija; posodobiti, popraviti oziroma dopolniti Zakon o medijih; popraviti (določbe o dostopnosti arhivskega gradiva), posodobiti oziroma dopolniti Zakon o varstvu dokumentarnega in arhivskega gradiva ter arhivih.

STROKOVNI SVET SDS
ODBOR ZA IZOBRAŽEVANJE, ZNANOST IN ŠPORT

**ZA DOSTOPEN, KAKOVOSTEN IN UČINKOVIT
IZOBRAŽEVALNI SISTEM**

Slovenska demokratska stranka želi s programom na področju izobraževanja, znanosti in športa Slovincem zagotoviti:

- odlično in uporabno znanje,
- odkritje talentov slehernega šolajočega,
- razvoj ustvarjalnosti, inovativnosti ter kritičnega mišljenja,
- razvoj vrhunske znanosti,
- vrednostni sistem in domoljubje v šoli.

Na področju izobraževanja in znanosti bomo zagotovili dostopnost, kakovost, fleksibilnost in učinkovitost ter povezali izobraževanje s trgom znanja.

To bomo storili tako, da bomo:

- omogočili javne ali zasebne vrtce s koncesijo ob podjetjih, kamor bodo zaposleni starši lahko prednostno vključili svoje otroke,
- zagotovili brezplačne učbenike in delovne zvezke v papirni (za mlajše učence) in elektronski obliki za starejše učence in dijake,
- posodobili predmetnik tako, da se bodo učenci v osnovni šoli učili praktičnega življenja,
- ohranili osnovne šole in podružnice na podeželju, zlasti na deprivilegiranih območjih in uredili optimalno dostopno mrežo srednjih šol,
- spodbujali nastanek izobraževalnih srednješolskih strokovnih programov, ki sledijo potrebam gospodarstva,
- zagotovili izbirnost osnovnošolskih in srednješolskih programov, tudi z ustrezno mrežo zasebnih šol,
- omogočili ustanavljanje in financiranje visokošolskih kakovostnih programov, ki jih država v strategiji sprejme kot strateško potrebne z analizo potreb v državi,
- zagotovili izbirnost visokošolskih programov in odpravili ovire za nastajanje novih programov na javnih fakultetah pa tudi s

podeljevanjem koncesij zasebnim fakultetam po jasnih in merljivih kriterijih,

- uvedli zunanjo evalvacijo v vrtce, osnovne in srednje šole
- zagotovili dosledno uveljavljanje objektivno preverljivih standardov s pomočjo sistema akreditacij in evalvacij ter spodbujanjem odličnosti prek stimulativnega financiranja,
- uvedli sprejemni izpit na univerzi, tako da bo matura le del kriterijev za vpis na univerzo, izbira drugih kriterijev pa bo sodila v pristojnost visokošolskih ustanov
- uvedli intervju v okviru sprejemnega izpita za nekatere fakultete (pedagoški programi),
- spodbudili fakultete, da strokovni izpit za učitelje umestijo v dodiplomski program,
- zagotovili razvoj in izboljšanje kakovosti slovenske znanosti v svetovnem merilu,
- zaščitili intelektualno lastnino z razširitvijo dejavnosti patentnega urada Slovenije s pravno pomočjo raziskovalcem - inovatorjem,
- omogočili aktivno sodelovanje z JRO in Univerzami pri pisanju patentov, zaščititi intelektualne lastnine v Sloveniji in na tujem, tako da bomo omogočili financiranje začasnih skupin strokovnjakov z različnih področij za razvoj od izuma do prototipa ter raziskave trga,
- uvedli možnost zaposlitve uveljavljenih tujih strokovnjakov in poenostavili postopke zaposlovanja z mednarodnimi razpisi ter pritegnili Slovence, ki so na tujih univerzah,
- spodbujali mednarodno izmenjavo dijakov, študentov, učiteljev - Erasmus za vse,
- uvedli dualni sistem v srednjem strokovnem in višjem šolstvu,
- zagotovili sistematično vzpostavitev ter zagotavljanje povratnih informacij s strani alumnov in njihovih delodajalcev o potrebah in priložnostih za izpopolnjevanje obstoječih študijskih programov in njihovega izvajanja,
- zmanjšali beg možganov, tudi z ustanovitvijo nove javne univerze-politehnike,
- vključili delodajalce pri evalviranju in izboljševanju srednješolskih strokovnih in visokošolskih programov,

- zagotavljali vseživljenjsko učenje in napredovanje do zaključka poklicne kariere ter zmožnost bogatega intelektualnega življenja do pozne starosti,
- maksimalno izkoristili obstoječe EU mehanizme in orodja za večanje zaposljivosti in izboljšanje poklicnega izobraževanja v skladu s smernicami Education and training 2020 ter orodja za primerljivost študijskih stopenj, znanja in kompetenc.

Skrbeli bomo za nadarjene mlade ter ranljive skupine mladih, tako da bomo:

- posodobili sistem za spremljanje nadarjenih ter oblike dela z nadarjenimi,
- omogočili dostopno mrežo glasbenih šol vsem nadarjenim,
- omogočili dostopnost kulturnih prireditev za mlade v izobraževanju,
- uvedli specialnega pedagoga - defektologa v vrtce, osnovne in srednje šole za področje primanjkljajev,
- omogočili največjo možno integracijo otrok s posebnimi potrebami v redne šole.

Zagotovili bomo pogoje za zdrav razvoj, ustvarjalnost šolajočih in razvoj vrednot, tako da bomo:

- omogočili šport v šolah vsak dan,
- zagotovili sistem zdravega prehranjevanja v vrtcih in šolah s poudarkom na slovenski hrani ter subvencije prehrane otrokom iz socialno šibkih okolij,
- omogočili javno financiranje šol s tradicionalno glasbeno zvrstjo,
- posodobili sistem poklicnega svetovanja v šoli z zgodnjim opazovanjem ter odkrivanjem talentov učencev in dijakov,
- učence in dijake v šoli učili o medijski in finančni pismenosti ter podjetništvu ter jih tudi v danih okvirih spodbujali k podjetnosti in odgovornosti,
- v učne načrte in učbenike vnesli več domoljubja in znanja ter zavedanja o vrednosti nastanka slovenske države.

Zagotovili bomo ustvarjalnost in avtonomijo učiteljev tako, da bomo:

- prenovili učne načrte, ki bodo puščali več svobode učiteljem za izbirnost (učni načrt naj ne bo daljši od 5 strani, podrobnosti bo dorekel učitelj sam),
- omogočili šolam, da bodo svobodneje razpolagale z denarnimi viri in v okviru teh tudi z zaposlovanjem,
- posodobili sistem potrjevanja učbenikov,
- oblikovali kakovosten zavod za oblikovanje kurikulov od vrtca do srednje šole s preoblikovanjem sedanjega Zavoda RS za šolstvo in nekaterih drugih zavodov,
- informatizirali izobraževalni sistem z namenom učinkovitosti dela zaposlenih po načelu, da je čas potrebno posvečati ljudem, ne papirologiji,

in se zavzemali za zagotovitev:

- učinkovitega študija študentov staršev (dodatno leto za oba starša, ne le za enega),
- ustrezne štipendijske politike.

Na področju športa bomo:

- podprli razvoj znanj in inovacij na področju športa in s športom povezanih dejavnosti (turizem, gospodarstvo, znanost in tehnologija, inovacije, izobraževanje in usposabljanje),
- zagotovili dostopnost in možnosti vključevanja v športno-gibalne aktivnosti čim širšega kroga prebivalstva, s poudarkom na študentih, socialno šibkejših skupinah in invalidih,
- podprli programe, namenjene zdravemu delovnemu okolju, ranljivim skupinam (otroci, mladostniki, starejši), kot aktivni odgovor na sodobni način življenja in dela, staranje prebivalstva ter s tem povezana tveganja.

STROKOVNI SVET SDS

PROGRAM – INFRASTRUKTURA in PROSTOR

(bistveni poudarki programskih zavez in usmeritev)

Cilje, ki jih zasledujemo na področju prometa, prometne infrastrukture in prostora, bi lahko strnili v dva odstavka :

- **Urejena infrastruktura na področju prometa** kot podpora gospodarstvu in mobilnosti prebivalstva.
- **Prostorska politika**, ki po eni strani ščiti prostor kot omejeno dobrino, na drugi strani pa ne sme biti ovira razvojnim politikam na različnih področjih. Na jasn in transparenten način mora varovati prostor tam, kjer je to potrebno in omogočati razvoj gospodarskih, stanovanjskih in ostalih okolij in dejavnosti ter ureditev in širitev prometne, energetske in ostale infrastrukture brez nepotrebnih formalnih ovir.

V preteklih mandatih so bili v okviru SDS sprejeti programi na vseh področjih, tako tudi na področju infrastrukture in prostora.

Številne zaveze so bile že uresničene, nekatere so zaradi poteka časa in spremenjenih okoliščin postale brezpredmetne, razvoj na posameznih področjih, potrebe in pričakovanja uporabnikov pa terjajo nove pristope in novelacijo programov iz preteklih obdobj.

Stanje – promet, infrastruktura na področju prometa

SDS je v letu 2012 prvič imela priložnost, da je za dobro leto dni prevzela neposredno odgovornost na področju prometa in prostora.

Kljub temu, da je leto dni prekratko obdobje za sprejem sistemskih ukrepov, so bile v tem letu sprejete številne pomembne odločitve. Najpomembnejše med njimi pa so bile:

- Uvedba poceni vozovnic za dijake in študente; temu ukrepu naj bi sledila uvedba enotne vozovnice do leta 2014 (uvedena je bila šele septembra 2016) in uskladitev vozniških redov ter prenova sistema subvencij prevozov

v javnem prometu; še vedno pa ni prenovljen sistem subvecioniranja javnega prevoza, niti niso usklajeni vozni redi. Enotna vozovnica je uvedena na papirju, t. i. kliring pa se ne izvaja. Storitve javnega prevoza niso izkoriščene v največji meri, kljub temu, da je javni prevoz izdatno subvencioniran iz proračunskih sredstev. Šolski avtobusi, ki jih plačujejo občine, ne smejo prevažati ostalih potnikov, kljub temu, da so včasih samo 10 % ali še manj zasedeni.

- Odločitev o pripravi Nacionalnega programa razvoja prometne infrastrukture (program naj bi bil zaključen do konca leta 2013, kot vemo, je bil sprejet julija 2015 na Vladi in jeseni 2016 v parlamentu).
- Pospešitev projektov (dokončanje AC Draženci-Gruškovje, priprava DPN-jev, pričetek postopkov za elektronsko cestninjenje za vozila nad 3.500 kg, ...).
- Pospešitev črpanja EU sredstev iz FP 2007-2013, kjer je bilo stanje na posameznih področjih leta 2012 katastrofalno (na železniški infrastrukturi koriščenje na ravni 5 % razpoložljivih sredstev, drugje malo bolje, vseeno pa bistveno nižje od potreb in pričakovanj).

Po letu 2012 se je zastavljeno delo nadaljevalo, številni projekti so se začeli oz. zaključili, ni pa bila ponovno strokovno preverjena neustrezna rešitev trase 2. tira, kar naj bi bilo storjeno do leta 2015.

Kljub temu, da so bili ukrepi za pospešitev črpanja EU sredstev za področje prometne infrastrukture sprejeti tik pred zaključkom FP 2007-2013, torej leta 2012, je Slovenija na tem področju do konca leta 2015 uspela počrpati skoraj vsa razpoložljiva sredstva (98,2 %) oz. 943,7 milijonov evrov od skupno razpoložljivih 960,88 mio evrov in sicer na projektih:

- železniška infrastruktura 409,54 milijonov evropskih sredstev oz. 94 %;
- avtocestna infrastruktura 204,4 milijonov evropskih sredstev oz. 100 %;
- javni potniški promet (P+R in IJPP) 9,7 mio milijonov evropskih sredstev oz. 100 %;
- poglobljanje vplovnega kanala v bazenu I 7,14 milijonov evropskih sredstev oz. 100 %;

- državno cestno omrežje 139,97 milijonov evropskih sredstev oz. 100 %; letališče Edvarda Rusjana Maribor 10,53 milijonov evropskih sredstev oz. 97 %;
- trajnostna raba energije 162,4 milijonov evropskih sredstev oz. 96 %.

EU sredstva so se črpala iz dveh EU skladov. Iz Kohezijskega sklada je bilo počrpanih 793,2 milijonov evrov oz. 98 % od razpoložljivih 810,39 milijonov evrov, iz Evropskega sklada za regionalni razvoj pa 150,5 milijonov evrov oz. 100 %.

Poleg navedenega je bila z EU sredstvi TEN-T nadgrajena javna železniška infrastruktura s sistemom ETCS (European Train Control System), ki omogoča interoperabilno odvijanje železniškega prometa na celotnem koridorju D v Sloveniji v skupni dolžini 412 km javnih železniških prog (eno in dvotirnih). /podatki povzeti po spletni strani MzI/

V obdobju 2014-2020 bo iz sredstev kohezijske politike za področje prometa in prometne infrastrukture na voljo bistveno manj sredstev – 309,8 mio evrov.

EU sredstva, ki so na voljo v obdobju 2014 – 2020, so na področju prometa prednostno namenjena razvoju jedrnega prometnega omrežja s poudarkom na razvoju celostnega, visokokakovostnega in interoperabilnega železniškega sistema, multimodalnosti, trajnostni mobilnosti in izboljšanju povezanosti regionalne mobilnosti z vseevropskim prometnim omrežjem.

Ponavljajo se zamude pri črpanju sredstev, podobno kot v času Pahorjeve vlade. Očitno bo ena prvih nalog prihodnje vlade, tako kot tiste leta 2012, sprejem ukrepov za pospešitev črpanja EU sredstev na področju infrastrukture, pa tudi na ostalih področjih.

Stanje - področje prostora

Na področju prostora se tudi danes srečujemo z enakimi težavami kot pred petimi leti. V parlamentarni obravnavi je sicer paket treh zakonov s področja

prostora in gradenj, ki nadomešča pet sedaj veljavnih zakonov, kar je dobro. Razen tega dejstva, ki vnaša večjo preglednost nad tem področjem, pa zakoni ne vsebujejo radikalnejših sprememb, ki bi omogočale hitrejše sprejemanje prostorskih načrtov, enostavnejšo izdajo dovoljenj in večjo pravno varnost investitorjev, saj se ne spreminja ostala zakonodaja (okoljska , naravovarstvena, kulturna, ...), ki preko različnih (in večkratnih) soglasij pomeni nepotrebno oviro pri prostorskem načrtovanju in graditvi objektov.

Umeščanje v prostor poteka prepočasi in na neustrezen način. Posamezne umestitve, predvsem infrastrukturnih objektov državnega pomena, so zato napačne, izvedba pa predraga in časovno predolga.

Na stanovanjskem področju ni nobenih novih rešitev. Stanovanjski program, ki je bil sprejet pred nekaj leti, predstavlja socialistični model reševanja stanovanjskih vprašanj, zato ne predstavlja podlage za izvajanje kakršnekoli stanovanjske politike.

Programske zaveze

2018-2022

PROMET, INFRASTRUKTURA NA PODROČJU PROMETA

Bistvo, prioritete

V okviru programskih zavez lahko izpostavimo :

- ***Operativni program prenove in izgradnje celotne prometne infrastrukture s poudarkom na prenovi železniške mreže, dopolnitvi manjkajočih odsekov cestnih povezav, pospešitev nadgradnje najbolj prometne AC povezave proti Primorski v šestpasovnico , izboljšanje pretočnosti avtocest in odprava zastojev.***

- ***Ohranitev in posodobitev sistema vinjet – vinjete ostanejo, nalepke se ukinejo.***

- ***Ugodnosti enotne vozovnice se širijo na ostalo populacijo, prenovijo se vozni redi, omogoča se boljša dostopnost javnega prevoza.***

- *Prepolovitev stroškov za prvo pridobitev voziškega izpita.*
- *Odprava registracije koles s pomožnim motorjem in odprava pretirane regulacije na vseh področjih, kjer to ni potrebno in ne pripomore k večji varnosti v prometu.*

Urejena infrastruktura na področju prometa predstavlja podporo gospodarstvu in mobilnosti prebivalstva. Njena prenova in nadgradnja morata potekati načrtovano in gospodarno, saj sredstev nikoli ne bo dovolj. Zato bosta osnovni premisi našega delovanja pametno načrtovanje in izbira najboljših ter najbolj racionalnih rešitev za doseg istega cilja. Prometna infrastruktura se bo posodabljala na osnovi večletnega programa po vnaprej znanih finančnih konstrukcijah in finančno stabilni letni dinamiki. S tem bomo zagotovili dolgoročno stabilnost in predvidljivost vlaganja v državno prometno infrastrukturo, gradbeni operativi pa omogočili normalno rast in preprečili velikanska amplitudna odstopanja, kot smo jim bili priča v letih 2013-2016 zaradi neaktivnosti pristojnih pri pravočasni pripravi projektov za koriščenje sredstev EU iz FP 2007-2013 in 2014-2020.

Poleg prenovljene infrastrukture bomo tudi nadgradili in izboljšali storitve javnega potniškega prometa ter razširili krog upravičencev do nakupa cenovno ugodnih mesečnih, polletnih in letnih vozovnic.

Posebno pozornost bomo že pri načrtovanju, predvsem pa izvedbi, namenili varnosti v prometu.

Ukrepi

- Na podlagi Strategije razvoja prometa in Nacionalnega programa razvoja prometa v RS bo pripravljen operativni načrt izvedbe; vzporedno preverjene posamezne umestitve infrastrukture na področju prometa v prostor (posodobitev oz. gradnja novih cestnih povezav - 3. razvojna os; gradnja obvoznic; rekonstrukcije in prenove državnih cest; izvedba prometnih ukrepov za boljšo pretočnost prometa na najbolj obremenjenih odsekih; pospešitev nadgradnje najbolj prometne AC povezave proti Primorski v šestpasovnico; preveritev umestitve 2. tira

oz. nove proge Divača Koper; preverba smotrnosti dveh koridorjev na področju nadaljevanja obalne hitre ceste in povezave do R Hrvaške; ...).

- Pospešitev modernizacije in novogradenj železniške infrastrukture na obeh koridorjih, prednostno na t. i. V.koridorju.
- Ureditev železniških postajališč, prednostno železniške in avtobusne postaje Ljubljana.
- Nova proga Divača-Koper (2. tir):
  - najkasneje v šestih mesecih po prisegi vlade izbira cenovno najbolj optimalne variante dvotirne proge in priprava predloga modernizacije na ostalem delu koridorja,
  - sprememba DPN,
  - gradnja bo trajala največ štiri leta, na delu trase, kjer ni potreben DPN, se bo gradnja pričela takoj po potrditvi najbolj optimalne variante.
- Sprejem dopolnitev Zakona o zagotavljanju sredstev za razvoj prometne infrastrukture tako, da bodo poleg obstoječih finančnih virov (letna dajatev za uporabo vozil v cestnem prometu, koncesijska dajatev Luke Koper, d.d., ki pripada RS) uvedeni dodatni finančni viri.
- Vzpostavitev nacionalnega upravljavca javnega potniškega prometa in prenova subvencioniranja javnega potniškega prometa; uskladitev voznih redov s ciljem čim boljše dostopnosti storitev za uporabnike; razširitev uporabe enotne vozovnice in nadgradnja sistema z uporabo različnih prevoznih sredstev (vlak-avtobus-taxi).
- Uvedba javnega potniškega prometa po morju med obalnimi mesti (Ankaran-Koper-Izola-Piran) ter vključitev dostavnih žičnic v sistem JPP.
- Krepitev letalskega prometa, zagotovitev pogojev za širitev letališča Portorož.

- Ohranitev in »elektronizacija« vinjet. Odprava »nalepke«. Vinjete so dobra rešitev. Prijazna do stalnih uporabnikov AC in sprejemljiva za občasne uporabnike. Slovenija kot majhna in tranzitno prehodna država mora ohraniti sedanji sistem cestnine za vozila do 3.500 kg. Potreben je samo posodobitve in elektronskega nadzora.
- Prepolovitev stroškov za prvo pridobitev voziškega izpita, dodatne vzpodbude za vse mlade, ki vstopijo v sistem opravljanja voziškega izpita s 16. letom starosti.
- Odprava nepotrebnih postopkov pri registraciji vozil in motorjev (odprava registracije koles s pomožnim motorjem); nadomestilo za uporabo cest se plača po dneh (ne po mesecih); znižanje obremenitev za občasno registrirana vozila).
- Racionalizacija in poenostavitev postopkov za postavitve prometne in neprometne signalizacije.
- Ostali ukrepi, ki bodo izboljšali in pocenili delovanje ministrstva, organov v sestavi in družb s področja prometne infrastrukture.

PROSTOR

Bistvo, prioritete

Izpostavimo lahko:

- ***Prostorska in gradbena zakonodaja ne bo več ovira, pač pa pomoč investitorjem.***
- ***Stanovanjska politika, ki bo usmerjena v zagotavljanje možnosti, da vsak pride do primerne stanovanja zase in za svojo družino.***

Slovenija ima eno najbolj rigidnih zakonodaj na področju varovanja okolja in prostora v okviru EU. Kljub temu smo priča nasprotjem, ki govorijo o tem, da nam pri varovanju okolja in pametni urbanizaciji prostora taka zakonodaja popolnoma nič ne pomaga, če za njeno izvrševanje skrbijo ljudje, ki so se z okoljem in prostorom seznanili na računalnikih, nimajo pa niti ure izkušenj v praksi, v posameznih okoljih. Kako sicer pojasniti Kemis na eni strani, na drugi strani pa primer podjetnika, ki je na dovoljenje za postavitev dodatne hale za proizvodnjo embalaže za zdravila na svojem zemljišču in ob soglasju vseh vpletenih, čakal več kot pet let?

Prostor je dobrina, ki je omejena, zato jo je potrebno na pameten način varovati, na drugi strani pa omogočati urbanizacijo tako, da se dviguje kvaliteta njegove izrabe. V smislu zaščite, varovanja prostora in varstva narave nam namreč ne pomaga varovanje opuščene gramoznice, ki predstavlja zalego za komarje pred posegi podjetnikov, ki bi na teh površinah zagotovili nova delovna mesta, na drugi strani pa zelena luč istih uradnikov za posek nekaj deset ali celo stotin hektarjev gozdov za potrebe lakirnice. Gre za napačno prostorsko politiko, ki ni v funkciji varovanja prostora in njegove čim bolj smotrne izrabe, pač pa z namišljenimi ukrepi varovanja ščiti prostor tam, kjer to ni potrebno in omogoča njegovo razvrednotenje na območjih, kjer za to ni nobene potrebe.

Prostor je torej potrebno varovati tam, kjer je resnično ogrožen in omogočati urbanizacijo povsod, kjer ta urbanizacija pomeni novo kvaliteto za njegove uporabnike in novo kvaliteto prostora kot takega.

Prostorska politika mora torej ščititi prostor kot omejeno dobrino, največjo nacionalno vrednoto, istočasno pa ne sme biti ovira razvojnim politikam. Na jasnem in transparentnem načinu mora varovati prostor tam, kjer je to potrebno in omogočati razvoj gospodarskih, stanovanjskih, poslovnih in ostalih okolij v razumnih rokih ter brez nepotrebnih formalnih ovir.

Leta 2014 smo v program zapisali:

- Nova gradbena in prostorska zakonodaja namesto številnih zakonov bo normativna ureditev strnjena v dveh predpisih, ki bosta določala umestitev v prostor in gradnjo objektov. Istočasno bo urejen problem nedovoljenih in neskladnih gradenj z njihovo umestitvijo v prostor ter

legalizacijo oziroma dosledno odstranitvijo v primerih, ko legalizacija ne bo mogoča. Nova zakonska ureditev bo odpravila nepregleden sistem soglasodajalcev z večjo vlogo ministrstva, ki je pristojno in odgovorno za prostorsko politiko.

Na prvi pogled torej Cerarjeva vlada ob izteku mandata uresničuje naš program. Formalno da, po vsebini pa ne. Gradbeni zakon sicer izboljšuje stanje, ne odpravlja pa vseh problemov. Novi Zakon o urejanju prostora pa bo še podaljšal postopke prostorskega načrtovanja, tako na lokalni, kot državni ravni. Zato naloga ostaja tudi za prihodnji mandat, kajti nova zakonodaja ne bo odpravila bistvenih problemov na področju prostorskega načrtovanja in graditve objektov.

Na stanovanjskem področju ni nobenih ukrepov, nobenih novih rešitev. Tisti, ki nimajo urejenega stanovanjskega vprašanja, se morajo znajti sami. Državna politika jim ni v nobeno pomoč. Trg najemnih stanovanj je prepuščen stihiji, državni sklad najemnih stanovanj pa iz leta v leto bolj skromen. Občine, ki naj bi bile nosilke zagotavljanja najemnih stanovanj za socialno najbolj šibke, so prepuščene same sebi. Višina neprofitne najemnine ne omogoča vračila vložka, zato ni investitorjev v stanovanja, ki bi bila namenjena nadaljnji oddaji. Stanovanjski program, ki je bil sprejet pred nekaj leti, predstavlja socialistični model reševanja stanovanjskih vprašanj, zato ne more biti podlaga za izvajanje kakršnekoli stanovanjske politike.

Ukrepi

- Prenova gradbene in prostorske zakonodaje. Namesto številnih zakonov bo normativna ureditev strnjena v dveh predpisih, ki bosta določala umestitev v prostor in gradnjo objektov. Istočasno bo, preko prehodnega obdobja dveh let, urejen problem nedovoljenih in neskladnih gradenj z njihovo umestitvijo v prostor ter legalizacijo oziroma dosledno odstranitvijo v primerih, ko legalizacija ne bo mogoča. Nova zakonska ureditev bo odpravila nepregleden sistem soglasodajalcev z večjo vlogo ministrstva, ki je pristojno in odgovorno za prostorsko politiko.

- Odpraviti nepregleden in preveč kompliciran sistem vrste objektov za gradnjo.
- O gradbenem dovoljenju bo odločitev sprejeta najkasneje v 30 dneh po vložitvi vloge, ne glede na vrsto objekta.
- Izboljšati pravno varnost investorjev. Tudi v primeru manjših gradenj uvesti sistem priglasitve (brez nepotrebne administriranja). V veliko primerih si je namreč gradbena inšpekcija drugače razlagala zakon kot pristojno ministrstvo.
- Skrajšati čas prostorskega načrtovanja, tako na lokalni, kot na državni ravni.
- Spremeniti pristop k prostorskemu načrtovanju na nivoju države in občin. Država in občine naj bo v pomoč, ne v oviro.
- Preveriti vse sprejete DPN in jih spremeniti tam, kjer so zaradi časovne distance in spremenjenih okoliščin postali neuresničljivi.
- Stanovanjska politika bo usmerjena v zagotavljanje možnosti, da vsak pride do primerne stanovanja zase in za svojo družino.
- Podpora stanovanjskemu varčevanju in mladim družinam pri ureditvi stanovanjskega vprašanja.
- Najem z možnostjo kasnejšega odkupa. Mladim družinam omogočiti najem stanovanja z možnostjo kasnejšega odkupa, pri čemer se bodo plačila najemnine v takem primeru odštele od kupnine za stanovanje.
- Povrniti del stroškov najema stanovanja preko stanovanjskega dodatka.

- Sprejeti bodo ostali ukrepi, ki bodo omogočili gradnjo stanovanj z namenom kasnejše oddaje in ukrepi, ki bodo oživili najemni trg stanovanj v celoti.

ZAKLJUČEK

Področje prometa, infrastrukture na področju prometa in prostora predstavlja eno od pomembnejših področij in izziv za vsako vlado. Od pravočasno sprejetih ukrepov, smotrnega, pravilnega in dolgoročnega načrtovanja ter gospodarne rabe sredstev, je odvisen razvoj celotne države. Slovenija z njeno ugodno geostrateško lego in vpetostjo v mednarodne prometne tokove mora čimprej posodobiti in nadgraditi obstoječo prometno infrastrukturo ter zgraditi novo, kjer to predstavlja oviro pri njenem nadaljnjem razvoju. Pri tem je prostorska politika ključnega pomena, umeščanje infrastrukturnih projektov državnega pomena v prostor, ki traja pet ali več let, pa glavna ovira hitrejšemu razvoju in ohranitvi prednosti, ki jo ima naša država zaradi njene naravne lege. Na teh ugotovitvah torej temeljijo ključni programski poudarki in programske usmeritve, ki jih bomo zasledovali pri svojem delovanju.

**STROKOVNI SVET SDS
ODBOR ZA ZUNANJO POLITIKO**

Predvolilni program SDS

I. Razmere na področju zunanje politike

Slovenija je od leta 2008 izgubljala strateški pomen in mednarodni ugled, ki si ga je pridobila z osamosvojitvijo, v obrambni vojni, z mednarodnim priznanjem, z uspešnimi evro-atlanstkimi integracijami in predsedovanju Svetu EU. Obdobje recesije ugleda in spoštovanja Slovenije v svetu je neizogibno povezano z levimi vladami.

Pešala je tudi v notranjem razvoju, v mednarodni skupnosti pa niso ostali neopaženi nekateri strateški diplomatski zasuki. Za zadnja leta naj omenimo le nenadno spremembno kursa v urejanju odnosov s Hrvaško ter »nespodobno« ponudbo, da bi slovenska diplomacija posredovali med EU in Rusko federacijo v zvezi z odpravo sankcij. Nekoč proaktivna in na zahod odprta in usmerjena država se je zaprla, se »spravila na bergle« in postala neprepoznavna in nepomembna pri delovanju evropskih institucijah ter Natu.

Negotove razmere v EU, ki jih vzpostavljajo: Brexit, migracije, terorizem, energetska odvisnost, kibernetška ranljivost, ostanki finančne krize itd. zahtevajo od Slovenije samozavestno delovanje v mednarodnem merilu.

Preudarna zunanja politika namenja posebno pozornost občutljivim odnosom s sosedi. Odnose Slovenije z Hrvaško bo zagotovo zaznamovala rzsodba Arbitražnega sodišča, ki za Slovenijo ni ugodna. Za to je v precejšnji meri odgovorna tudi slovenska politika. Ve se, kateri del.

Stanje v MZZ je, tako kot v ostalih ministrstvih, metaforično rečeno stanje atrofije. Aparat deluje z vse nižjim tonusom.

Ker ni jasnega strateškega vodenja, jasnih orientacij s politične ravni, ker ni višje ambicije po tem, da bi MZZ znalo razumeti spremembe v mednarodnem okolju in ker politično vodstvo ne definira jasnih prioritet, poteka delo na vse nižjih obratih in je vse bolj tehnično. Ministrstvo vse manj deluje kot povezana celota. Fragmentacija je velika. Komunikacij med posameznimi enotami je vse manj, vse več je zatekanja v oblikovanje vrtičkov, ki nekako predstavljajo zatičišče za osebno delo pred arbitrarnimi odločitvami in vse slabšimi medsebojnimi odnosi ob vse večjem pomanjkanju jasnih, racionalnih strateških usmeritev. Strokovni aparat je vse manj udeležen v strateških razmislekih in je

vse bolj odcepljen od procesov oblikovanja politik. Te so predmet arbitrarnih odločitev na politični ravni, vse pogosteje pa so rezultat vplivov iz ozadja.

Tiste strateške smernice, ki de facto obstajajo, se uveljavljajo iz ozadja. Gre za usmeritve, ki izhajajo iz zasebnih in ideoloških interesov. Ti so se izrazito začeli uveljavljati od konca 2008 naprej. Gre za temeljito preorientiranje intenzivnosti stikov in sodelovanja z državami, ki ne spadajo v krog razvitih demokracij in tržnih gospodarstev. Gre za vse tesnejše vezi z državami, ki svojo zunanjepolitično identiteto gradijo na konfliktnem odnosu z Zahodom. V ospredju so pri tem zasebni interesi podjetij, ki izhajajo iz ali pa imajo povezave z »globoko državo« in ki za uveljavljanje svojega interesa uporabljajo državne organe. To je eden izmed vidikov ugrabljanja države in podrejanja javnega interesa zasebnemu ter promocije zasebnega, partikularnega interesa kot nacionalnega interesa. S takšno povezavo med privatnimi interesi ter državno politiko se ustvarja administrativna in politična kultura, ki je izjemno dovzetna za koruptivnost, ki deluje izrazito škodljivo na strokovno, profesionalno integriteto strokovnega uradniškega aparata in ki, zaradi svojega uveljavljanja preko osebnih stikov s političnim vodstvom državnih organov, ustvarja vzporeden proces odločanja - načrtovanja itak ne more biti, saj minister sam ne more načrtovati, on je preprosto samo soočen z interesom in njegov interes je temu interesu ugoditi v obojestransko korist. To pa pospešuje atrofijo aparata in erozijo ter fragmentacijo vseh potrebnih upravnih, strokovnih postopkov načrtovanja in izvajanja politike. Iz ozadja pa se tako uveljavljajo politične usmeritve, ki niso rezultat demokratičnega procesa in ki zato izrivajo formalno veljavne usmeritve, ki so konsitucionalne narave (trojna plebiscitarna odločitev konstitucionalne narave: za samostojnost in vrnitev v Evropo v smislu temeljnih civilizacijskih in političnih vrednot, članstvo v EU, članstvo v NATO).

Tako je vzdušje v ministrstvu takšno, da se ve, da imamo posebne odnose z Rusijo itd., da se ve, da govorimo eno, delamo pa drugo, da to nekako odobravamo, da se o tem na glas ne govori in razpravlja, ker se itak o ničemer pomembnem ne razpravlja, ampak te usmeritve pridejo nekako iz metapolitičnega ozadja in da ni pametno o tem se preveč kritično spraševati. (Tipična epizoda je bila na začetku drugega mandata vlade Janeza Janše, ko je MZZ nasprotovalo uvrstitvi z beloruskim vodstvom povezanega oligarha, navkljub jasnim razlogom in večinskemu mnenju v EU, za koristi podjetja Riko. Ta epizoda je močno prizadela zunanjepolitični ugled Slovenije v EU.) Strokovna avtonomija in integriteta je zato vse manjša. Svobodno, samostojno in kritično mišljenje je skorajda v celoti odsotno, saj vzdušje anarhije in atrofije ne spodbuja svobode in samostojnosti, odsotnost jasnih meril in vrednot oz.

njihova erozija pa vse bolj onemogočajo osnove kritičnega mišljenja. Zato tudi skupinskega dela, pravega skupinskega dela ni. Vsako ministrstvo pa po svoji naravi pomeni organiziran, discipliniran in delujoč organizem povezanih strokovnjakov in uradnikov. Delovati mora kot celota, namesto tega pa se je ministrstvo transformiralo nekako v množstvo nepovezanih, neorganiziranih in dejansko nedelujočih posameznikov. To je vzorec, ki so ga aktivno podpirali skorajda vsi t.i. jugodiplomati in ki se je že recikliral v veliki večini novega, mlajšega osebja, zlasti pa v osebju srednje generacije, ki se je za svojo uveljavitev konformistično prilagodilo temu vzorcu delovanja.

Neformalne, a ključne usmeritve, ki prihajajo iz metapolitičnega ozadja, so poleg prijateljskih, v resnici pa servilno vazalskih odnosov s svetom, ki je v aktivnem konfliktnem stanju z vrednotami Zahoda še intenzivni stiki z državami Zahodnega Balkana. Vzorec in interesi so tu podobni kot v prvem primeru. Le da gre tu za navidez še bolj nedvoumen interes, saj gre vendarle za neposredno soseščino, ki je v procesu evropeizacije, ki je tudi v strateškem interesu Slovenije. Vendar pa je značaj naše politike do tega prostora v nasprotju z učinkovitim uveljavljanjem naših interesov. Prvič: v želji ugajanja in da bi bili na tem območju pripoznani kot igralci v EU, se pustimo izsiljevati in smo prisiljeni ugajati, da zaslužimo njihovo priznanje. To pa pomeni pristajati na njihovo politiko nasproti EU, ki je politika terjavske narave: zaslužimo si postati člani EU, vi pa nas še vedno ne spustite notri; to nam pripada; itak (brezpogojno). Tako radi v pogovoru z njimi kritiziramo EU in njeno počasnost pri širitvi in odsotnost strateškega pristopa in predvsem odsotnost večje količine korenčkov, kritiziramo pa tudi vsako grožnjo EU (ki so izjemno redke) s palico, kadar je neizvajanje zavez že preveč v nebo vpijoče. V EU tudi veliko govorimo o nujnosti širitve, čimprejšnje, vedoč, da te države v resnici še zdaleč niso pripravljene, ker s svojo politično in administrativno kulturo nikakor še ne spadajo v EU in bi, če bi se v takšnem stanju vključile v danes zelo fragmentirano in vse manj enotno EU, le-to popolnoma ohromile oz. povzročile še večji razcep med severom in jugom ter še večjo kritiko institucij EU s strani državljanov stare Evrope. Torej v resnici smo s takšno politiko nekoristni tako za države Zahodnega Balkana glede zgodovinske in politične nujnosti njihove evropeizacije, za EU glede našega strateškega prispevka k oblikovanju smiselne politike do te regije s ciljem njene učinkovite evropeizacije (glede tega, kakšna je najprimernejša in kakšna bo končna institucionalna oblika te evropeizacije nikakor ne bi smeli biti dogmatični), glede naših interesov pa sploh, saj je na ta način interes ureditve vprašanj nasledstva postal talec želje po ugajanju in po pohvalah, prav tako tudi poslovni interes naših podjetij, ki pa je dostikrat

saniran z državnimi garancijami, torej na račun državnega proračuna. To je seveda zelo grob oris naše politike do Zahodnega Balkana, ki ne vključuje mnogih podrobnosti, daje pa razumeti tudi tu veliko izpostavljenost arbitrarnemu odločanju, koruptivnim praksam, instrumentaliziranju državnega aparata za udejanjanje posebnih interesov na račun učinkovitega uveljavljanja javnega interesa in strateškega interesa države.

Naj omenimo še, da je pod sedanjim vodstvom prišlo do načrtnega promoviranja mlajših in ne najodličnejših zaposlenih na vodstvena mesta. Nekakšen generacijski udar, ki pa ga je izvedla ozka skupina uslužbencev srednjih let na najvišjih položajih (in s pedigrejem globoke države) - in si s tem povečala relativno moč, vse to v simbiotičnem dogovoru z ministrom, ki ne želi imeti kakršnihkoli težav z ministrstvom, kakršnih koli vsebinskih kritičnih pogledov, niti kakršnih koli večjih angažmajev in interakcije z ministrstvom. Nekako je ministrstvo na avtopilotu sekretariata ter nekaterih ključnih vsebinskih segmentov (JV Evropa, Rusija, politični direktor). Sekretariat, ki ima pod seboj tehnično-administrativno podporo delovanju strokovnega zunanjepolitičnega aparata se od leta 2008 naprej kadrovske krepil na račun vsebinskih sektorjev in uvaja vse bolj neživiljenjske notranje birokratske postopke in ustvarja nekakšno stanje arterioskleroze.

Notranje razmere na MZZ vplivajo tudi na delovanje DKP. Zasedba v veleposlaništvih je izrazito slaba. Kvaliteta poročanja na kritični ravni. Veleposlaništva, ki kvalitetno poročajo in dobro izvajajo smiselna navodila lahko dejansko preštejemo na prste ene roke. V trenutni zasedbi veleposlaniških mest je slika enaka. To pomeni, da ministrstvo v resnici nima dobre orientacije, kaj se bistvenega dogaja po svetu in zakaj se to dogaja. Na delovno moralo izrazito negativno vplivajo imenovanja zunanjih ljudi na veleposlaniška mesta, t.i. politični veleposlaniki.

Če povzamemo, razlogi za poslabšanje vloge in pomena RS v mednarodnem merilu so:

1. Nenačelna drža in spreminjanje temeljnih usmeritev slovenske zunanje politike

Sedenje na dveh stolih in dvoličnost slovenske zunanje politike škodi državi. Slovenska zunanja politika je premalo prozahodna. Vlada zunanje politike ne vodi v skladu z voljo ljudstva, izraženo na referendumih, niti v skladu s ključnimi zunanjepolitičnimi dokumenti RS, kot je Deklaracija o zunanji politiki RS. Najvišji predstavniki države intenzivirajo stike z državami, ki za mednarodno skupnost in predvsem za EU, predstavljajo problem (Iran, Turčija in Rusija).

2. Pasivnost v okviru EU in NATO

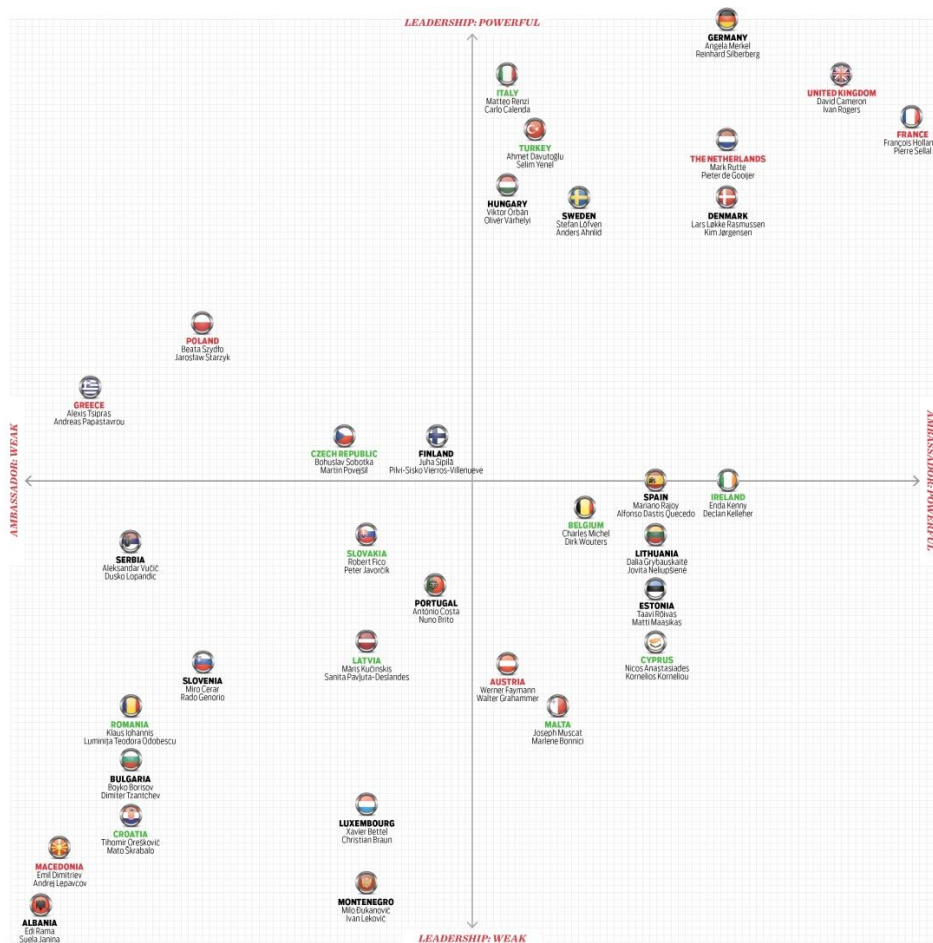
Slovenija je kot vsaka članica Unije vključena v skupne sisteme odločanja na različnih ravneh. Pri tem se ni izkazala za proaktivno, njen vpliv v okviru EU ni zaznan. Negativne ocene dela Slovenije na zunanjem področju (European Council on Foreign Relations - ECFR) zelo jasno kažejo, da je slovenska zunanja politika v globoki krizi. Ker diplomacija in lobiranje v procesih odločanja Evropske unije ne dosega rezultatov je potrebno njene aktivnosti in strategijo na novo definirati.

Slovenija v zvezi Nato postaja vse manj lojalna (sprejetim) obveznostim in zavezam. V času vlade 2004-2008 se je delež za obrambo RS postopoma povečal na poldrugi odstotek BDP, kasneje pa je začel spet hitro padati, tako da je danes pod enim odstotkom BDP. Zaostajamo tudi na področju izpolnjevanja zavez, ki neposredno zadevajo naše obrambne zmogljivosti. Poleg upadanje financiranja obrambnega sistema naše države je velik problem tudi v velikem odstopanju od standardne strukture obrambnih izdatkov.

Z drugimi besedami to pomeni, da iščemo lastno varnost na račun drugih zaveznic, kar je več kot neverodostojno in v današnjih časih precej tvegano postopanje.

Slovenija se tako kot EU ubada s pomembnimi varnostnimi in obrambnimi izzivi kot so terorizem, kibernetika in energetska ogroženost, nezakonite migracije, agresivna politika »izvršenega dejstva« (Rusija), nestabilne razmere v soseščini, zlasti na Balkanu. Takšna situacija zahteva odgovorno in pripadno članico obrambnega zavezništva.

zavezništva.

Slika 1: Vpliv in moč Slovenije v EU

3. Odnosi z Rusijo v času mednarodnih sankcij

Rusko federacijo, ki je sicer stalna članica VS OZN, ima slovenska diplomacija in nasploh slovenska vlada za pomembnega mednarodnega igralca. Zaradi aneksije ukrajinskega Krima je mednarodna skupnost sprejela sankcije zoper njo. Slovenija, ne samo zunanje ministrstvo, ampak tudi drugi zunanjepolitični dejavniki (Predsednik Republike in Državni zbor) v tem času na široko odpirajo vrata tudi najvišjim predstavnikom Rusije. Več kot očitno je, da želijo najvišji predstavniki zunanjepolitični akterji Slovenije zgraditi in ohraniti »poseben odnos« med Rusijo in Slovenijo kot njeno najtesnejšo zaveznico znotraj EU. Na račun tega pa trpi ugled Slovenije v razvitem zahodnem svetu, oz. tam, kjer se za Slovenijo skrivajo (in ostajajo skrite) priložnosti gospodarskega in siceršnjega sodelovanja.

Nujno potrebno je vzpostaviti večjo verodostojnost Slovenije glede tega. To pa pomeni jasno izraziti ambicijo povrnitve verodostojnosti in izdelati ciljni načrt

dvigovanja deleža obrambnih izdatkov in njegove strukture, ki bo zunanje politično prepričljiv in katerega bomo v resnici izvajali.

Slovenska zunanja politika se v nasprotju z usmeritvijo EU na vse kriplje trudi, da bi ukinili sankcije proti Rusiji. Celo več, zunanji minister je ponujal celo svoje usluge pri posredovanju med UE in RF. S tem nas naši zunanje politični akterji aktivno postavljajo na rob zavezništva in učinkovito v skupino tretjih držav.

Ta orientacija je nedvomno škodovala verodostojnosti Slovenije, povzročila nekaj konkretne škode in nobenih koristi. Tu bo potrebna sprememba ravnanja.

4. Kriza odnosov z ZDA

Že ob zadnjem mejnem soočenju z Hrvaško je bilo jasno, da ameriška administracija kaže večjo naklonjenost naši sosedini. ZDA bi morala za Slovenijo pomeniti ključno zaveznico v Natu in eno od najpomembnejših partneric. Vendar dinamika odnosov med državama tega ne odraža. Nasprotno, opazen je padec intenzivnosti medsebojnih stikov (in preusmeritev na vzhod ali bližnji vzhod). Sodelovanje med ZDA in Slovenijo poteka le na tehnični oziroma operativni ravni.

Izdelati bo potrebno načrt izboljšave odnosov, ki bo moral vsebovati dovolj pragmatičnih elementov, da bo vzbudil zanimanje partnerja in s tem omogočil intenziviranje stikov in sodelovanja, ki pa mora prinašati uravnotežene koristi. potrebno bo domiselno, vztrajno, dolgoročno načrtno delo.

5. Neučinkovite aktivnosti RS na Balkanu

Slovenija je izgubila vidno pozicijo, ki jo je imela nekoč pri interpretaciji in pomoči v zagotavljanju evropske perspektive za Zahodni Balkan. V slovenskem nacionalnem interesu je, da od blizu spremlja dogajanje na Balkanu in poskuša nanj vplivati ter voditi dialog z vsemi državami Balkana zavoljo pravih procesov in miru v regiji. Ni čudno, da tudi ECFR negativno ocenjuje našo vlogo na območju jugovzhodne Evrope. Slovenske zunanje politične interakcije z regijo zasledujejo bolj osebne in posebne interese in nikakor interesov Slovenije ali EU.

6. (Ne)sodelovanje z Višegrajsko skupino

Slovenija si premalo prizadeva, da bi se aktivneje navezala na Višegrajsko skupino, ki znotraj EU postaja vse močnejši dejavnik. Višegrajska četverica je trenutno najbrž celo najmočnejša skupina držav v EU, kar dokazujejo z rednim uvrščanjem na vrh lestvic vplivnih voditeljev EU. Že v času migrantne krize se je izkazalo, da je tesno sodelovanje s to skupino zagotovilo, da se lahko rešijo

tudi najtežja skupna vprašanja, prav tako pa se interesi in vrednotno središče Slovenije velikokrat v celoti skladajo z interesi V4.

7. Slabi odnosi s Hrvaško in neugodna rzsodba Arbitražnega sodišča

Slovenija redno izgublja tožbe na mednarodnih sodiščih. Tudi arbitražno sodišče ni odločilo v prid njenim strateškim interesom, saj je Slovenija ostala brez neposrednega teritorialnega stika z mednarodnimi vodami. Zagotovo je na odločitev tribunala neposredno negativno vplivalo delovanje MZZ: najprej z nesprejemljivimi izjavami zunanjega ministra, ki se je javno hvalil da pozna ugodno rzsodbo sodišča in nato še z afero Drenik-Sekolec, za katero je v celoti odgovorno zunanje ministrstvo. S temi napakami je zunanje ministrstvo ogrozilo vitalne interese Slovenije in zelo verjetno negativno vplivalo na odločitev sodnikov arbitražnega sodišča. Pahorjeva vlada je zaradi lastnih napak, to je opustitve bilateralnega dogovarjanja v času, ko še Hrvaška ni bila članica EU, in zaradi vsebine Arbitražnega sporazuma (»junction«, nedefiniran izraz »odprto morje«), ki je Tribunal napotil na za Slovenijo neugodno rzsodbo, ter zaradi produciranih afer, povzročila nepopravljivo škodo. Z vidika pravičnosti je Slovenija izgubila na celi črti prav v vseh točkah odločanja.

II. Ukrepi za izboljšanje stanja na področju zunanjih zadev

Področje evropskih politik so deloma notranje zadeve Slovenije. Kljub temu pa evropske zadeve v tem smislu razumemo kot sestavni del zunanjih zadev.

1. Splošne spremembe

Slovenija si mora z novo vlado nemudoma povrniti svoj mednarodni ugled tako, da bo kot članica EU in Nata delovala bolj verodostojno in načelno. Vrniti se mora k temeljnim usmeritvam, ki jo določajo državljani, ustava, zakoni in drugi dokumenti, sprejeti v Državnem zboru. Preusmeritev na vzhod in bližnji vhod v zadnjih letih je bila temeljna strateška napaka, zato jo moramo v temelju odpraviti.

Slovenija mora spet postati proaktivna v delovanju in soustvarjanja politik evropskih institucij in Natu. Okrepiti mora sodelovanje z ZDA tudi na najvišji diplomatski in državniški ravni, tako, kot je bilo to v času prve Janševe vlade 2004-2008. ZDA morajo spet postati najpomembnejša partnerica Slovenije izven EU. Kar se tiče Rusije mora Slovenija jasno in nedvoumno zastopati interese Unije in vztrajati na popolni implementaciji sporazuma Minsk II.

Soliranje na tej točki predstavlja dolgoročno oslabitev Slovenije na mednarodnem prizorišču.

Še desetletje nazaj je bila Slovenija vplivna in verodostojna interpretatorka dogajanj na Balkanu. V ZDA in drugod so Slovenijo dolgo časa smatrali za najpomembnejši faktor usmerjanja dialoga in zagotavljanja stabilnosti v regiji. Danes z njeno vlogo pri tem niso zadovoljni niti v Bruslju. Nova vlada mora prevzeti pobudo in odgovornost v tej nemirni regiji.

Višegrajska skupina je izjemno pomembna skupnost držav v teh turbulentnih časih, ki jih živimo v Uniji. Pokazalo se je, da je lahko izjemno učinkovita in vplivna na mnogih področjih, še posebej pri zajezitvi balkanske migracijsko-begunske poti. Nova vlada bo zato takoj namenila veliko pozornost za povezovanje ali vsaj vključitev v procese odločanja višegrajske četverice.

In nenazadnje, Slovenija bo morala bistveno več vložiti v dobre medsosedske odnose ter dokončno urediti svoje zunanje meje.

2. Konkretni ukrepi za izboljšanje stanja na področju zunanje politike

2.1 Preureditev in preimenovanje ministrstva – povečati vidnost EU zadev

Nekatere države (Hrvati, Francozi in Avstrijci) so že preimenovala svoja ministrstva v Ministrstvo za evropske in zunanje zadeve (MEZZ). Na ministrstvu bi moral prvi državni sekretar koordinirati to področje. Prav tako bi morali okrepiti evropske oddelke na ministrstvih ter na SPBR. V poslovniku vlade je smiselno določiti redno obravnavo evropskih zadev na sejah vlade.

2.2 Nova normativna usmeritev zunanje politike

Potrebno je izdelati in sprejeti novo zunanjepolitično strategijo oziroma s politične ravni podati smernice, ki morajo vsebovati jasne prioritete na podlagi nekaterih ključnih ciljev, vrednot, interesov in načel. Iz njih mora slediti jasna orientacija, implicitno jasen popravek kurza, ne da bi pri tem v čemerkoli eksplicitno prizadeli dostojanstvo kateregakoli zunanjepolitičnega partnerja.

2.3 Preureditev zunanjepolitične infrastrukture

V času finančne krize je prišlo do zaprtja nekaterih DKPjev. Prihranek je bil približno 2 milijona evrov, zunanjepolitična škoda precejšnja. Hkrati je prišlo do zreduciranja števila zaposlenih na DKPjih. Sedaj imamo 39 rezidenčnih DKPjev in enega nerezidenčnega v naši prestolnici - iz Ljubljane pokrivamo Portugalsko.

S tako vitko in tenko mrežo je v resnici težko dobro pokrivati države, v katerih smo prisotni. V mnogih primerljivih državah pa nismo prisotni. V času velikih sprememb v EU in njene fragmentacije se to kaže kot precejšen hendikep pri iskanju zavezništev in utrjevanju skupnih interesov (denimo ni nas na Irskem, na Švedskem, na Finskem, v baltskih državah, ni nas na Norveškem - vse to pokrivamo sicer iz drugih DKPjev).

DKP mreže ne smemo nekritično zmanjševati. Potreben bo temeljit razmislek o tem, kje vzpostaviti rezidenčno veleposlaništvo, katere dodatne države pa pokriti iz Ljubljane na ravni nerezidenčnega veleposlanika. Pripraviti moramo načrt za postopen odkup nekaterih DKP, saj je to dolgoročno racionalnejše.

2.4 Skrčenje sekretariata, debirokratizacija postopkov

Nujno pa je potrebno sanirati oziroma ponovno zgraditi ministrstvo kot strokovno-administrativno delujočo, povezano celoto.

Ministrstvo je sedaj izrazito hierarhično in birokratsko organizirano. Ima tri hierarhične uradniške ravni: raven generalnega direktorata, raven sektorja, ponekod še raven oddelka in potem najnižjo raven - konkretnega referenta. Večino konkretnega načrtovalnega in izvedbenega dela opravlja vedno posameznik, referent, ki pa je oddaljen svetlobna leta od odločevalske ravni, ni vpet v procese odločanja in načrtovanja, hkrati pa je po definiciji tisti, ki o nekem področju največ ve. Je pristojen, ni pa odgovoren, pristojen znanje neke za katerega pa ni nujno, da ve, kakšno je v razmerju do celote nekega vsebinskega sklopa. Vse manj je medsebojne komunikacije, skupinskega dela, skupnih strateških premislekov.

2.5 Dvigniti kompetenčno raven diplomatov in uradnikov

Vpeljati bo potrebno več meritokracije v kadrovske politiki na MZZ. Potrebna bo kadrovska prenova in izničenje sedaj še odločilnega vpliva jugodiplomatov, ki so na ključne mesta postavili mlade funkcionarje in uradnike, ki delajo po starih vzorcih naprej. Eden od osrednjih ciljev je seveda dvig kakovosti dela slovenskih diplomatov. Zato je potrebno ustanoviti Diplomatsko akademijo kot sestavni del formalnega šolskega sistema (v povezavi z eno od visokošolskih ustanov) ali kot izobraževalno institucijo znotraj MZZ. Dvig kompetenčne sposobnosti diplomatov in uradnikov je mogoče doseči s permanentnim izobraževanjem in usposabljanjem nove generacije slovenskih diplomatov, ki morajo biti opremljeni z diplomatskimi veščinami, jezikovnimi kompetencami, z obvladovanjem diplomatske prakse; prav tako morajo biti specializirani za posamezna področja. Potrebno je uvesti smiselni, obvezni sistem

permanentnega strokovnega izobraževanja uslužbencev MZZ. V ta namen ministrstvo potrebuje strokovno podkovan in sodobno opremljen analitični (študijski) center, ki bi bil povezan z analitičnimi in obveščevalnimi, kakor tudi z akademskimi ustanovami.

Sanacija tega stanja je narediti jasno oceno kvalitete kadrovske setave in s srednjeročnim načrtovanjem kadrovskih prioritet v smislu kakšne profile in koliko jih potrebujemo vzporedno zapirati sistem MZZ s ciljem, da to postane profesionalen, strokoven aparat. Natančno je potrebno ugotoviti potrebe po točno določenih profilih, jih iskati, preizkusiti, zaposliti ali pa izobraziti. Izobraževanje ne sme biti le doma. Ključno za mladega diplomata je, da se izobražuje tudi v tujem okolju, da pridobi znanje iz drugih kulturnih in akademskih okolij in s tem bogati domačo institucionalno zakladnico znanja in izkušenj. Izjemen je primanjkljaj na mednarodnopravnem področju in na področju evropskih zadev.

2.6 Priprave na predsedovanje Svetu EU

Stanje v celotni administraciji je katastrofalno. Naslednje predsedovanje Slovenije Svetu EU bo v drugi polovici 2021. Po začetni evalvaciji organiziranosti, sledenja, pokritosti EU zadev po ministrstvih je slika, ki si jo uradniški vrh MZZ upa dati na glas je: izjemno slabo, bistveno, neprimerno slabša kadrovska in organizacijska ekipiranost kot je to bilo v letu 2004. Po predsedovanju so številne oddelke za EU zadeve po ministrstvih rasformirali, mnogi so poiskali zaposlitev drugje, tudi v Komisiji, prekinila se je kontinuiteta dela, pokrivanja, razumevanja dosjejev... Pred Slovenijo je izjemno naporna naloga ponovno usposobiti administracijo za predsedovanje, v trenutnem stanju predsedovanja ne bi mogli izvesti!

Takoj vzpostaviti centralizirano strukturo za pripravo predsedovanja, prioritarno reševanje kadrovske problematike, ki je izjemna. Če smo leta 2008 potrebovali 315 začasnih zaposlitev, je baje zdaj, po prvih najavah ministrstev, številka bistveno večja - ne da bi to stanje vrednotil pa to kaže na popolno razsutje evropskih zadev v administraciji.

2.7 Razmejitev pristojnosti in boljša koordinacija med MZZ, Uradom PR in DZ

Nekateri obiski v tujini Predsednika republike so bili razsipni, nepotrebni ali celo škodljivi in predvsem v neskladju z zunanje-politično strategijo RS. MZZ mora postati center načrtovanja, koordiniranja in izvajanja slovenske zunanje politike.

2.8 Ukinitev oddelkov za gospodarsko diplomacijo

Gospodarska diplomacija mora postati prioriteta in redna dejavnost slovenskih diplomatov v tujini. V tem smislu moramo dodatno usposobiti diplomate, po potrebi okrepiti DKP s strokovnjaki iz gospodarstva. Delovanje gospodarske diplomacije mora postati merljivo. Diplomati morajo redno poročati o svojem dosežkih, sklenjenih poslih itd. Diplomacija seveda mora slediti interesom gospodarstva, večinoma pa se mora posvečati varovanju interesov državljanov svoje matične države, njeni promociji na vseh področjih, tudi s t. i. kulturno diplomacijo na področju umetnosti, znanosti, in turizma. Uveljavljanje gospodarske ali kulturne diplomacije še ne zahteva vzpostavitve novih in dragih organizacijskih struktur.

2.9 Sprememba načina imenovanja veleposlanikov

Osrednjo institucionalno odgovornost prenesti na Vlado in Državni zbor. Predsednik Republike naj nima prevelike vloge pri kadrovanju oziroma vzpostavljanju in ohranjanju DK mreže.

2.10 Ukiniti sedanji protokol in ga na novo oblikovati v okviru MZZ

V večini držav deluje en sam protokol, in to v sklopu zunanjega ministrstva, od koder oskrbuje vse ostale državne organe in ustanove.

2.11 Ustanovitev oddelka za boj proti propagandi in hibridnim vojnám

(po vzoru EEAS)

V zadnjih letih je Rusija intenzivirala razpečevanje dezinformacij in politične propagande s katero želi ošibiti oz. uničiti Evropsko unijo. S pomočjo interneta širi laži predvsem v baltskih državah in državah V4 a se uspešno širi po vsej EU z zadnjimi akcijami v Nemčiji, kjer želi vplivati na izid volitev. V Sloveniji je že bilo zaznati aktivnosti ruske propagande npr. pri kampanji proti čezatlantskem prostotrgovinskem sporazumu med Ameriko in EU. Takšno in podobne propagande je potrebno zaznati, jo izpostaviti in propagirane mite razbiti.

2.12 Modernizacija diplomatske službe z uvedbo e-diplomacije

V 21. stoletju so mednarodni odnosi hibridni in jih ni mogoče reševati s klasično diplomacijo, zato je potrebno slovensko diplomacijo in njene diplomate modernizirati. Hibridna diplomacija 21. stoletja je kombinacija tradicionalne medvladne diplomacije in sodobne mrežne diplomacije, ki vključuje strokovnjake iz različnih koncev sveta.

Takoj bomo pričeli z razvijanjem in izvajanjem e-diplomacije. Ministrstvo za zunanje zadeve in diplomate po svetu bomo opremili z virtualnimi prostor za zbiranje internih informacij (Diplopedia), javno komuniciranje in prostorom kjer bodo podajali svoje ideje o izboljšanju učinkovitosti diplomatske službe. Če bi MZZ resnično vedelo, kaj vse MZZ ve, bi bilo vsaj trikrat bolj učinkovito. Moderen diplomat je lahko povezan (mreženje), dosleden (izvajanje strategije zunanje politike) in skladen (obvladovanje zapletenosti medsebojnih odnosov med področji mednarodnih politik) le z uporabo orodij e-diplomacije.

Spletne strani so postale prvi stik javnosti z veleposlaništvu po svetu, zato bomo spletno stran MZZ in veleposlaništev modernizirali v interaktivno spletišče, na katerem bodo uporabniki lahko rešili večino zahtev. V državah kjer Slovenija nima svojih predstavništev pa bomo odprli interaktivna virtualna veleposlaništva, ki bodo skrbela za stike in promocijo Slovenije v teh državah. Naša diplomacija bo odprta in dostopna, zato bodo vsa naša veleposlaništva in veleposlaniki bili aktivni in za vprašanja dostopni tudi na družbenih omrežjih.

In nenazadnje, ustvarili bomo spletni think-tank zunanje politike, ki bo s pridobivanjem idej množice poskušal najti in predlagati najboljše inovativne strategije slovenske zunanje politike.

III. Zaključek

Slovenska diplomacija se mora aktivneje vključiti v zunanjo službo EU. V prihodnje bo to vplivalo na postopno preureditev diplomatske mreže RS v smeri njene racionalizacije, predvsem ko gre za število predstavništev oz. diplomatov ter v smislu efektivizacije slovenske diplomacije.

V interpelaciji proti vladi smo lani zapisali, da se je Slovenija za aktivno zahodno umestitev odločila na samem začetku svoje državnosti. To dejstvo je dobilo tudi najširšo demokratično upravičenje v treh »konstitutivnih ukazih« slovenskega naroda in državljanov: na plebiscitu ter na referendumskih odločitvah za vstop v EU in NATO. Tudi zakonodajno-ustavni okvir je glede evro-atlantske umeščenosti Slovenije, ki zagotavlja mir, svobodo in demokracijo, popolnoma jasn. Od teh splošnih določnosti slovenske zunanja politika ne bi smela nikoli odstopati.

Slovenija torej potrebuje spremembo zunanje-politične usmeritve, in sicer nazaj k utrjevanju zaupanja in lojalnosti vrednotam, usmeritvam, zavezam, ki izhajajo iz odločitve za članstvo v EU, NATO in nasploh k demokratični zahodni

svet in njegove temeljne institucije, ki temeljijo ne le na jasnih skupnih ciljih, ampak tudi na skupnih vrednotah.

Evropa se sedaj nahaja nekako na križišču nerešenih kriz: ekonomska in monetarna unija še ni dokončana in je v procesu počasnega utrjevanja, ki naj bi jo naredil robustnejšo pri soočanju s krizami, Brexit, Grški problem ni rešen in k vsemu temu je treba dodati še terorizem in migracijsko krizo. Čutimo lahko, kako fragmentacija narašča, kako prihaja do vedno večjih razlik, kako je vse težje iskati skupne poglede, kaj šele rešitve in jih potem tudi udejanjati. V taki situaciji so majhne članice EU nenadoma močno ranljive.

Vodenje zunanje politike v demokratični družbi predpostavlja tudi permanentno komunikacijo z javnostjo v smislu predstavljanja in pojasnjevanja izzivov, predlaganja usmeritev in oblikovanja javnega mnenja glede ključnih stvari.

Skratka, skrajni čas je za inovativne spremembe v organizaciji, vodstveni strukturi, v načinu dela, v odnosih, ki bodo privedli do tega, da MEZZ postane inštrument odličnosti.